

W. Egger

**Közösen
olvassuk
a Bibliát**

KÖZÖSEN OLVASSUK A BIBLIÁT!

WILHELM EGGER

KÖZÖSEN OLVASSUK
A BIBLIÁT

BÉCS, 1977

Az eredeti mű címe és kiadója:

GEMEINSAM BIBEL LESEN

Tyrolia-Verlag, Innsbruck – Wien – München

Egyházi jóváhagyással

Fordították: *Dr. Hajdók János és Pásztor János*

A Függelékért a kiadó felel

Fedőlapterv: *Agnes Falkner*

Copyright 1977 by Verlag OPUS MYSTICI CORPORIS

(in Verbindung mit dem Österreichischen Pastoralinstitut)

A-1090 Wien, Boltzmanngasse 14. – Verlags-Nr.: 325.

Druck: Novographic, 1238 Wien.

TARTALOM

A kiadó előszava	7
<i>I. A bibliai megbeszélések indokolása.</i>	9
1. A közös bibliaolvasás előnyei.	9
2. Bibliával a kézben: hinni – imádkozni – élni.	11
<i>II. Utak a Szentírás szövegének megértéséhez</i>	17
1. Bibliaolvasás	17
2. A szövegfeltárás és az Írás lelki olvasásának módszerei	20
3. Alkalmas munkaeszközök az Újszövetséggel való foglalkozáshoz	23
4. A Bibliával való foglalkozás gyakorlati módszerei	24
A) Módszerek a bibliai szöveg megismerésére.	25
1. Kérdésfeltevés 25. – 2. Tartalmi jelzés 25. – 3. Cím- szerkesztés 26. – 4. Versválasztás 27. – 5. Vezérszavak keresése 27.	
B) Szövegösszehasonlítás	28
1. Fordítások és átírások összehasonlítása 28. – 2. Szi- noptikusok 29. – 3. Befejező változatok 29. – 4. Ellen- tét (kontraszt) szövegek 30.	
C) Szövegalkítás	31
1. Összeszerkesztés 31. – 2. Egyéni fordítások 31. – 3. Bibliai szövegek kiegészítése 31. – 4. Prédikáció elő- készítése 32. – 5. Átformálás 33. – 6. Illusztrációs munka 33. – 7. Dramatizálás 34.	
D) Az egzisztenciális közös elsajátítás módszerei.	34
1. A Vasteras módszer 35. – 2. Bibliai képzettársítások 36. – 3. Élményelemzés 37. – 4. Azonosulás a bibliai történnel 38. – 5. Életünk fölülvizsgálása 38. – 6. Bib- liai elmélkedés 39.	
5. Ötletek a Biblia olvasásához	40
6. Ötletek a bibliai megbeszéléshez	41
<i>III. Útmutatás az Újszövetség olvasásához</i>	43
1. Az Újszövetség igazsága	43
2. Az evangéliumok keletkezése.	50
3. A Názáreti Jézus	59
4. Jézus példabeszédei	68

5. Jézus csodái	73
6. A Hegyi Beszéd.	81
7. Mit mond Pál apostol korunk emberének?	85
8. János kinyilatkoztatása	100
<i>Betűrendes tárgymutató</i>	104
Módszeri vonatkozások	104
Bibliai témák	105
<i>Függelék</i>	107
Irodalmi Tájékoztató	109
Elemi gyakorlati megjegyzések	113

Dr. Wilhelm Egger,

kapucinus, 1940-ben született, Rómában és Jeruzsálemben folytatott hittudományi tanulmányokat, a szentírástudományból doktorált. Jelenleg Brixen (Bressanone) hittudományi főiskoláján az újszövetségi Szentírás professzora és megbízott előadó az innsbrucki egyetem hittudományi karán.

Művei:

Frohbotschaft und Lehre. Die Sammelberichte des Wirkens Jesu im Markusevangelium (Frankfurter Theol. Studien 19.) Frankfurt 1976.

Das Programm Jesu. Ein Arbeitsheft zum Lukasevangelium. Gespräche zur Bibel 1. Klosterneuburg 1976.

Einer ist euer Lehrer: Christus. Ein Arbeitsheft zum Mattäusevangelium. Gespräch zur Bibel 2. (Sajtó alatt. Egyidejűleg olvasul is megjelenik az Edizioni Dehoniane kiadásában).

ELŐSZÓ

Könyvünket szentírásmagyarázati órák, népszerű kifejezéssel: bibliaórák segédkönyvéül szánjuk, elsősorban az egyes lelkészségek, egyházközségek templomi használatára, de azon túl szemináriumokban, papi kurzusokon való felhasználásra is. Német eredetiben e könyv egy év alatt elérte a második kiadást, s amikor a bécsi „Fernkurs für theologische Laienbildung” egyik rendezvényén előadó szerzőnél egy magyar kiadás lehetősége iránt érdeklődtünk, készségesen azt ajánlotta fel, hogy erre a célra egy már átdolgozott újabb kiadás kéziratát bocsátja rendelkezésünkre, német szakirodalomra való részletes utalások helyett rövidebb bibliográfiával, hogy azt a magyar művekkel kiegészítsük.

Könyvével kapcsolatos célkitűzéseiről magát a szerzőt idézzük, aki így ír a német kiadás előszavában: „Számos keresztény örömmel olvasná – másokkal közösségben – a Bibliát, hogy eleven kapcsolatba jusson a Szentírásban Isten igéjével s így nyersen indítást életének alakítására.” E könyv éppen ilyeneknek kíván segítséget nyújtani, hogy közösen elgondolkozzanak a Szentírás egy-egy részletén és azt egymással megbeszéljék. „De ilyen megbeszélés – emeli ki a szerző – csak akkor kecsegtet sikerrel, ha a résztvevők bizonyos mértékben *ismeretekkel* rendelkeznek és bizonyos *beszélgetési szabályokat* is figyelembe vesznek.”

Ennek megfelelően a könyv rövid bibliai tájékoztatója az Újszövetségi Szentírás középponti gondolataira mutat rá és közben mindig indításokat is nyújt, hogy közös munkában e gondolatokba elmélyedjenek és azokat elsajátítsák. Így „alaptudást” is nyújt az Újszövetség területén, ami azután továbbfejleszthető. A szerző igen ajánlja az olvasási szabályok figyelembe vételét, mert azok célja egyrészt, hogy hozzásegítsenek a *szöveg megértéséhez*, másrészt abban segítenek, hogy a résztvevők *egymás tapasztalatát, élményét* is értékesíthessék.

Igy tehát e könyv „gyakorlókönyv”: még az újszövetségi fontos tárgyakról szóló rövid eszmefuttatásoknak is az a céljuk, hogy közösségi munkával történő elmélyítésre ösztönözzenek.

Azt sem zárja ki a szerző, hogy kezdők a Szentírással való első találkozásukhoz is segítséget várhassanak könyvunktól –

de ebben az esetben azt ajánlja, hogy az olvasást a tartalmi magyarázatot nyújtó résszel kezdjék és csak utána foglalkozzanak az első, módszertani fejezetekkel.

Végül azt hangsúlyozza, hogy a könyv a *gyakorlatból* született: „Számos bibliai tanácskozás és megbeszélés tapasztalata mutatta, hogy a résztvevők értékelni tudják, ha a *lényeges ismeretek* közlése karöltve jár a *közösségi elmélyítéssel*.”

Ezért maga is köszönetet mond mindazoknak, akikkel közösen olvashatta a Bibliát: a kapucinus atyáknak, rendtársainak, a felnőttek hittani továbbképzését szolgáló intézményeknek, elsősorban a bécsi és a déltiroli tanfolyamoknak.

Végül hálás köszönetet mondunk a szerzőnek, hogy külön vállalkozott a magyar kiadás számára való átdolgozásra, megértő készségeért, hogy azt a mi igényeinkhez képest alakítsuk. Így került a bibliográfia a Függelékbe, így kerültek oda gyakorlati megjegyzések is.

Legvégül pedig hálás köszönettel adózunk épp e könyv kiadásának alkalmát megragadva a bécsi hittudományi továbbképzés két érdemes személyiségének, akik évek óta segítenek értékes tanácsaikkal: DDr. Margarete *Schmid*, a hittudományi továbbképző kurzusok vezetője és a „Zeit im Buch” folyóirat szerkesztőjének, akinek kezdeményezésére került sor könyvünk kiadására s aki a Függelék gyakorlati részéhez adott indítást, és Dr. Josef *Weismayer* egyetemi magántanárnak, a bécsi egyetem Hittudományi Kara megbízott előadójának, aki a fent említett tanfolyamok állandó előadójaként gazdag tapasztalatai alapján szolgált gyakorlati tanácsokkal.

A Szentlélek Úristen kegyelmi ihletése kísérje mindazokat, akik kis könyvünk segítségével mélyednek el a Szentírás olvasásában.

A KIADÓ

A BIBLIAI MEGBESZÉLÉSEK INDOKOLÁSA

Ha a keresztények Isten szavát közösen olvasni s mint itt és most hatékony ígét hallani óhajtják, az Egyház egyik lényeges jegye nyilvánul meg: az Egyház mint Isten gyermekeinek családja nyilatkozik meg, hiszen Isten hívja egybe igéje révén az embereket és barátjainak szólítja őket (vö. Konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról 2.).

Az egymással való törődés a keresztények hivatása. Ez nemcsak azt jelenti, hogy segítsék egymást a mindennapi élet bajaiban, hanem legfőképpen – támogassák egymást hitbeli kérdésekben és a keresztény életmódban. Nos, az Írásról szóló társalgás lehetőséget nyújt ahhoz, hogy ezeket a problémákat megbeszéljék s keressék a megoldást. A közös foglalkozásban elkezd Isten szava fényleni s megvilágosítani az értelmet. Minthogy a közösség az Írás szavával való foglalkozáson nemcsak Isten ígéjére figyel, hanem az egyes résztvevők tapasztalataira is, még inkább közösséggé forrad össze. A közös keresés és megtalálás révén megvalósul a hitbeli közösség, vagyis az Egyház.

1. A közös bibliaolvasás előnyei

A Szentírás feltárja a benne rejlő erőt, ha valaki kész Isten szavát hittel hallgatni s életét ahhoz igazítani. Az egyes résztvevők ilyen készsége természetesen a beszélgetés közben is előfeltétele a „lelki” eredménynek. A közösségi bibliamunka pedig számos lehetőséget kínál arra, hogy a Szentírás szövegét és egyéni életünket e szöveg fényében lássuk; ez mind nincs adva akkor, ha valaki a Bibliát egyedül olvassa.

Gazdag belső tartalom

A szöveggel történő közös foglalkozás révén Isten szavának jelentésgazdagsága jobban kitűnik. Minden résztvevő olvassa a szöveget, engedi magára hatni és közli meglátásait. Aztán a résztvevők figyelmeztetik egymást, mi mindent rejt e szöveg

értelme. Ily módon sokféleképpen és igazán konkrétan tárul fel Isten ígéjének gondolatbőrsége és kihatása az életre.

A szöveg közös olvasása útján szavatolható, hogy a magyarázat hűen visszaadja a szöveg értelmét: a kifejtés során megerősödik a szöveghűség. A kisközösségben ui. beigazolódik, vagy kérdésessé lesz, amit egyikük a szöveg kifejtésekor előad. A szövegre való közös figyeléssel az értelmezés bizonyos fokig ellenőrzést nyer. Ezzel csökken a közösségi munkának az a veszélye, hogy az Írást durván félreértik. Ehhez persze az is hozzájárul, hogy a közösség – főképp a kisközösségekre gondolunk – készségesen csatlakozik az egyházközséghez, így magához az Egyházhoz. A kisközösségek könnyen abba a veszélybe jutnak, hogy egyéni megoldásaikat tévedhetetlennek tartják és ezzel elszigetelik magukat. Éppen a *nyitottság* és a párbeszédre való készség révén lehetséges, hogy az összhangban egyház valósul meg.

Helyzeti vonatkozás

A közös feldolgozásban Isten ígéjének helyzeti vonatkozása van. Ugyanis sok lehetőség adódik arra, hogy a mai világlátást és a keresztyén felfogást bekapcsoljuk a beszélgetésbe. Ily módon nemcsak Isten szavát értjük meg jobban, hanem a világ magyarázata és értelmezése is megvilágosodik és mélységet nyer. Ezenfelül Isten szavának igénye és vigasza olyan területre is eljut, ahol egyeseknek még nem sikerült ezt az érvényességet felismerni.

Kegyelmi jelleg

A bibliai beszélgetés során az egyes ember megízlelheti Isten ígéjének *kegyelmi jellegét*. Ha valaki magában gondolkodik el a szövegen, akkor is fölmerül benne egy és más, s fölfedezésekre bukkanhat. A közösségben azonban éppen azt tapasztalhatjuk meg, hogy megajándékoztak bennünket egy-egy bibliai szó értelmével. Ily módon valóban az a tapasztalatunk, hogy az ember bizonyos szöveget újból s alaposabban megértett: éppen azért, mert az egyik résztvevő közölte meglátá-

sát és „megajándékozott” vele minket. Ez elsősorban akkor fordul elő, ha a résztvevők közlik, hogyan lehet átélni egy-egy igét a mindennapi életben. (Vö. Függelék, IT 9.)

2. Bibliával a kézben: hinni – imádkozni – élni

Tanulj hinni – a Biblia segítségével

1. A II. Vatikáni Zsinat egész csomó kifejező képpel írja le, mily nagy jelentősége van a Szentírásnak az egyes emberek hitéletében, de az Egyházban is. A Szentírás: az élet kenyere, a hitnek legfőbb zsinórmértéke az Egyház számára, a hit bástyája, a lélek eledele, a lelkiélet kimeríthetetlen forrása, egészséges táplálék és szent erő (Konstitúció a kinyilatkoztatásról 21-25.).

2. Az Írás olvasásának még nagyobb jelentősége van a hit terén azáltal, hogy válaszol a keresztyén hit alapvető kérdésére: ki Jézus? Az Újszövetség iratai egyetlen s majdnem kizárólagos forrása a Názáreti Jézus földi életének (evangéliumok) és az első keresztyén közösségeknek (Apostolok cselekedetei, az apostolok levelei). Csak ezek az iratok tudnak választ adni erre a kérdésre: „Ki volt a Názáreti Jézus?” Olyan időben, amely a manipulációtól szenved, s ezért maga akarja – sóvárogva – az okmányokból a hamisítatlan igazságot kihámozni, elengedhetetlen az Újszövetség könyveire való visszanyúlás; hiszen sokan akarják tudni, ki volt valójában Jézus. Manapság jól tudjuk, hogy minden korszak a hozzá illő Jézus-képet alakította ki. A bizánci császárság idején Krisztust egy császári udvartartás közepén mindenek Uraként képelték el: a germánok számára Krisztus az ő hűséges főembereinek Hercege volt; a középkor a szenvedő Krisztust tisztelte; 1900 körül a Názáreti Jézus az emberiségről alkotott legnemesebb érzések foglalatja volt, szavatolója is egy szent, polgári világnak. A mi korszakunkban Krisztus forradalmár, némely keresztyén számára eszményképe a világalakító cselekvésnek. Annál fontosabb hát, hogy az Újszövetség kapcsán Jézus sajátos egyénisége után érdeklődjünk.

Minthogy az Újszövetség irataiban elsősorban nem a Názáreti Jézus alakját érintő tájékoztatásról van szó, hanem az üdvösség üzenetéről, a Názáreti Jézus alakja úgy áll elénk, *ahogyan a hit látja*. A hit Jézusban fölismeri a Messiást (Mt), Isten hatalommal működő Fiát (Mk), az Üdvözítőt (Lk), az Atyától küldött életadó Kinyilatkoztatót (Jn), az Urat, aki szenvedett és feltámadott (Szent Pál). Az egyes iratok elmélyítik számunkra Jézus alakját. Ilyen értelemben az Újszövetség egyes iratai is egy-egy különböző krisztusképet nyújtanak, amennyiben titkának különböző oldalait ragyogtatják föl.

3. A „Biblia és a hit” témájával kapcsolatos beszélgetést különféle módon lehet lefolytatni.

a) A Szentírás olyan, mint...

„A Szentírás jelentősége életünkre különösen a szóképel-mélkedés révén(vö. 39.l.) új meg új színben tűnik ki. Kifüggesztett lapon, vagy a táblán olvasható: a Szentírás (számomra) olyan, mint...” A résztvevők gondolkoznak, majd odaírnak egy hasonlatot, pl.: mint egy falat kenyér. A társalgás során kifejtik az egyes hasonlatokat és válaszolnak a felmerülő kérdésekre. Történhet a megbeszélés a *Västerås-módszer* szerint is (módszerét ld. 35.l.). A feljebb említett címszavakhoz – a kinyilatkoztatási konstitúcióról (az Irás az élet kenyere stb.) – észrevételeket tesznek a résztvevők. A címszavakat írják lapokra.

b) A hit útja

Szt. Pál megmutatja a rómaiakhoz írt levélben (10, 5-20) a hit útját: Isten ígéje követek útján jut el az emberekhez és hitet ébreszt. Egyébként Izrael népe ellenpélda, mivelhogy az Úr üzenete ellenére nem hitt. A levél (Róm 10, 13-17) vázolja az „evangélium elterjedését” (2 Tessz 3, 1). Isten szava minden időben ilyen úton terjedt: az emberek meghívást nyertek arra, hogy szerepüket a hit terjedésében vállalják. – Hogyan érkezik ma konkrétan az üzenet az emberekhez? Milyen konkrét szerep juthat számunkra e téren?

c) Hitbeli ismereteink elmélyítése

A beszélgetés adjon áttekintést arról, hogy milyen módon szoktak az Írásra hallgatni. Fel kell hívni továbbá a figyelmet a hitben való elmélyülés újabb formáira.

– Emlékszik-e az utolsó vasárnapi szentbeszéd valamelyik szavára?

– Milyen alkalmakkor hall még egyébként Istenről?

– Érinti-e, amit ilyenkor mondanak? Befolyásolja-e hitéletét?

– Nevezzen meg alkalmakat, amikor el lehet a hitet mélyíteni!

– A Biblia a legfontosabb tájékozódási pont a hit számára?

– Konkrét javaslatok, hogy a hitet jobban megismerjük...

Jobban imádkozzunk – a Bibliával

1. A Szentírás az imádságra vezérel minket, mert elősegíti beszélgetésünket Istennel. Az imádkozás nehézsége abban áll, hogy az imádkozó bizonyos fokig megtapasztalja „Isten távollétét”. Így hát keresi Isten arcát (Zsolt 27, 8); kéri, ragyogtassa fel arcát az Úr (Szám 6, 25). A Szentírás, főképpen az Újszövetség, érthetővé teszi, hogy az ember számára Isten jelenlétének átélése ajándék, általa Krisztus közvetíti Isten irgalmas lehajlásának tapasztalatát. „Az Isten színe előtt lenni” annyi mint: a Jézus által megteremtett isteni jelenlétben lenni. Az imádság tehát odafordulás a titokhoz, ami Jézus Krisztus arcán ragyog föl (2 Kor 4, 6). A keresztyén imádságnak lényeges jellemzője a Krisztus-vonatkozás.

A Szentírás megkönnyíti a beszélgetést Istennel, mert az Úr megszólalása és beszéde az emberekhez. Ez a szó nemcsak tájékoztat, hanem találkozással és összetartozással ajándékozik meg. Ekként minden ilyen ima feltétele az Írásban megnyilvánuló isteni szóra való figyelem. Az imádság ui. nemcsak beszélgetés Istennel, mintha az embernek kellene először az Urat megszólítania, hanem elsősorban *válasz Istennek*, aki már szólt és megnyilvánult. A Szentírás legbensőbb lényegéhez

vág, hogy az ember válasza imádságos alakot ölt. Minden krisztushívőnek „arra kell gondolnia, hogy a Szentírás olvasását imádság kövesse, hogy ekként beszélgetés alakuljon ki Isten és ember között, hiszen Őhöz beszélünk, ha imádkozunk: Őt hallgatjuk, ha Isten útmutatását olvassuk.” (Konstitúció a kinyilatkoztatásról 25.) A Szentírással való helyes foglalkozásban igazolódik az imádság ismert meghatározása: „beszélgetés Istennel”. Az imádság az üzenet meghallgatása és hitből hangzó felelet. A Szentírás igéjével tanulnak meg a keresztények Istennel beszélni. Fejlődése során a gyermek úgy tanul meg beszélni, ha szülői szólítják és beszélgetésre nógatják. Hasonló módon tanulnak meg a keresztények Istennel mint Atyával beszélni, ha „az Isten megszólítja őket” (D. Bonhoeffer). A Szentírás bizonyos értelemben az „imádság iskolája”, mert benne az imádkozás csodálatos kincseit őrzik (Konst. a kinyilatkoztatásról 15.): már az Ószövetségben a zsoltárok, az Újszövetségben leginkább magának Jézusnak és az ősegyháznak imái.

2. Az Írásról való beszélgetés során a *keresztények közösségben hallgatnak* Isten szavára és igyekeznek közösségként válaszolni rá. Ha az imádságot az Isten szavára adandó válasz egyik formájának fogjuk fel, akkor a közös imádság mindegyik bibliai beszélgetés lényeges alkotó eleme. Minden bibliai beszélgetés másik eleme a bizonyos ideig tartó csend, amikor a résztvevők a szöveget magukra alkalmazhatják és megteremthetik az imádság személyes előfeltételét.

A Bibliáról szóló beszélgetés, aminek az imádsághoz segítségül kell szolgálnia, a következő módon folyhat le: Megnyitás imádsággal – szövegolvasás (esetleg rövid tárgyi magyarázattal) – csendes átgondolás – beszélgetés – a beszélgetésből alakított összefoglaló imádság.

Az összefoglaló imádság a szöveg egyik gondolatát ragadja meg, amely a beszélgetés folyamán különösen elmélyült, s amely a gondolatot Istenhez szóló beszéd alakjában fogalmazza meg. A felépítése három részből állhat: Isten meg-

szólítása (neve) – visszaemlékezés – kérés. Az Istent megszólító név a bibliai szövegből adódik. A „visszaemlékezésben” azt mondjuk el, ami a szövegben Isten üdvözítő tetteként nyilvánult meg számunkra; ezen az „emléken”, amikor is emlékezetbe idézzük Isten saját üdvösségi művét, nyugszik az imádkozó bizalmának alapja. A kérés azt a kívánságot adja elő, ami a beszélgetés során a közösségben felmerült.

Az összefoglaló imádság másik formája lehet hálaadás vagy könyörgés: a résztvevők (esetleg litániaszerűen) hálát adnak Isten olyan üdvözítő tetteért, ami a beszélgetés során mélyebben a tudatba ivódott, és olyan adományokért folyik a könyörgés is, amelyek a jelenlegi helyzetben fontosak. Az ilyen hálaadás példái Szt. Pál leveleiben találhatók, hiszen az Apostol a levelek elején majdnem mindig köszönetet mond a gyülekezet jó állapotáért. (A biblikus imáról irodalmat lásd IT 9.)

Éljünk együtt a Bibliával

Egy ember véleménye viselkedésünkről döntően befolyásolhat minket; különösen ha az a benyomásunk róla, hogy jóakarattal van irántunk. Hasonlóan lehetne mindennapi magatartásunkat az Írás ítéletére bízni. Életünknek és tetteinknek ez a felülbírálása megszabadíthat az elfogult és megmakacsolt viselkedéstől. A Bibliával való említett együttélés bizonyos időpontokban úgy következik be, ha felidézzük életünk egy-egy helyzetét, és kutatjuk, melyik bibliai ige illik hozzá. Ekkor nem a Bibliából indulunk ki, hogy megtudjuk, mit kell tennünk, hanem engedjük: ítélje meg tetteinket maga az Írás. Azt a formát, hogy az egyesek vagy egy csoport élethelyzetét kiindulási pontnak vegyük, *élő evangéliumnak* is nevezzük. A másik forma lelkiismeretvizsgálás a Szentírás szavai szerint.

A „*Láss – ítélj – cselekedj!*” jelszó is arra utal, hogy az életünket a Biblia fényében lássuk: a konkrét élethelyzetet vesszük figyelembe és Isten igéjének fényében ítéljük meg. Ebből merítünk aztán ösztönzést a Krisztus szellemében való cselekvésre.

A legigazibb értelemben akkor mondhatjuk azt, hogy valaki a Bibliából él, ha sokáig hordja magában az Írás egy-egy szavát. Ahogy olvassuk Lukács evangéliumában: Mária mindezt a titkot a szívében őrizte (2, 19). E megőrzés révén mind jobban kiviláglik a szavak értelme s annyira áthatja az embert, hogy a szavakat nemcsak hallja, hanem meg is teszi (Lk 22,28).

Kevés lenne, ha a bibliai beszélgetésben csak a hit mélyülne el, vagy csupán imádkoznánk. Hiszen Jézus minden szava a hallgatók tetteinek megváltozását célozza: Isten elközelgő uralmának megtapasztalása révén a tanítvány Jézus lelkületével tud cselekedni. Ezért minden bibliai társalgás adjon indítást arra, hogyan lehetne a gyakorlatban megvalósítani Isten ígéjének ránk vonatkozó követelését.

UTAK A SZENTIRÁS SZÖVEGÉNEK MEGÉRTÉSÉHEZ

1. Bibliaolvasás és részvétel a bibliai megbeszélésben

Figyelmes meghallgatás

Hogy a Szentírást a mai időre vonatkozó igeként érthessük és alkalmazhassuk, kíváncsok, hogy ezeket a szövegeket komolyan vegyük. Ez azt jelenti, hogy tudatossá váljon: a Szentírás a *múlt szövege*. Ha már minden szó meghallására áll, hogy előítélet nélkül kell fogadnunk: sokkal inkább érvényes ez a múlt szövegére. Ennél különösen nagy a veszély, hogy a teljesen átalakult szemlélet és felfogás következtében egy és más átragad és beleértődik a szövegbe. A szöveget elsősorban egyszerűen úgy hallgassuk, mint ama idő partnerei között folyó társalgást.

A tapasztalat azt mutatja, hogy nem könnyű olyan társalgást, amelyen nem vettünk részt, csak hallomásból tudunk róla, hűségesen felidézni. Talán némely dolog értetlenül maradt, mert hiányoztak azok az információk, amelyek a beszélgető társak rendelkezésére álltak; esetleg a hallgató egy pillanatra elszórakozott és egy fontos szempontot elengedett a füle mellett; talán túl erősen hallotta ki azt, ami abban az időben az ő saját problémája volt. Az elmondás ellenőrzése úgy volna lehetséges, ha a beszélgetést még egyszer meg lehetne hallgatni hangszalagon. Ám a bibliai foglalkozáson ilyesmi történik: hallunk egy beszélgetést, talán azt, amit Pál apostol folytat egyházközségeivel; de nekünk nincs meg mindaz az ismeretünk, aminek Pál közösségei már régebben birtokában voltak; de nekünk megvannak a saját problémáink, s közben a régi idő közösségeinek problémái mégiscsak viszonylag idegenek számunkra. Hogy lássuk, vajon a szöveget helyesen értették-e, össze kell hasonlítani értelmezésünket (ami lényegében a saját szavainkkal és fogalmainkkal való elmondás) a szöveggel. Legjobb, ha feltesszük a kérdést: illik-e az elhangzott értelmezés a szöveghez? Ekként maga a szöveg helyesbít aztán néhány elhangzott – esetleg belemagyarázott – nézetet.

A most említett első lépés azt akarja megállapítani, hogy

mit mondott az illető szentírási rész *amaz idő hallgatóinak*, hogy azt mint a közösségnek szóló apostoli ígét fogjuk fel. Ez a megállapítás figyelmes olvasás útján történik. Ezt az első lépést, ha tudományos törekvésről van szó, *exegézisnek* hívjuk; de az ilyesmi semmiképpen nem az exegéták kiváltsága, hiszen az alapvonások és a lényeges kijelentések már a figyelmes olvasás révén is elsajátíthatók. Az exegézis szakemberének bizonyára sok és kifinomult módszer van a keze ügyében, mégis az ő írásmagyarázata is a szöveggel kezdi a munkát és visszavezet a szöveghez. Ez a kiindulás a szövegből s ismét visszatérés a szöveghez ajánlatos minden bibliai olvasáshoz. Végül mindig meg kell kérdezni, vajon a megismert kijelentés valóban benn van-e a szövegben.

Az ilyen olvasás révén megtudható, hogy milyen helyzetre, milyen problémákra vonatkoznak a szövegek; ki a címzett (pogánykeresztények, zsidókeresztények); milyen válasz adódott egy-egy akkor fölmerült kérdésre; miért jutottak erre a megoldásra, és mi a lényeges mondanivalójuk?

Bizonyos értelemben az első lépés ez: figyelmes hallgatói vagyunk egy múltbeli beszélgetésnek. Majd feltesszük a kérdést: végeredményben mi az ami érdekelte a beszélgetőket? Mit is jelentett ez a beszélgetés számukra?

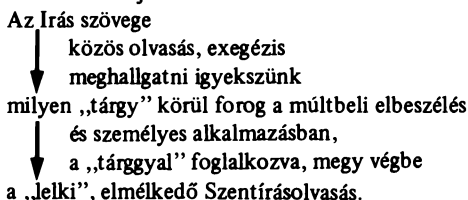
Részvétel a megbeszélésben

Ha első lépésként az olvasást jelöltük meg, mint a múlt beszélgetésének meghallgatását, a mai hallgató is lassanként ebbe a *beszélgetési folyamatban* avatódik be: világos lesz előtte a „tárgy”, amiről szó van. Bizonyos mértékig kívülről közeledik a beszélgetéshez, eleinte csak hallgat s apránként kapcsolódik be a társalgásba. Most már részt kérhet magának, mert ő is belesegített. Ekként a figyelmes olvasás út a „tárgyhoz”, amiről a szerzők tulajdonképpen tárgyalnak: s így lehetőség nyílik arra, hogy mi is ennek megfelelően cselekedjünk. Ezáltal megvan az átmenet az írás „lelki” olvasásához. Szinte azt lehetne mondani, hogy a szövegolvasás először a múltba vezet: s épp ezen

a módon lesz világos a „tárgy” és gyakorolhat hatást a mai olvasóra.

Most már az olvasó is szembesítheti egyéni nézeteit és állásfoglalását a Szentírással. Ekkor a szöveg *megszólítássá* lesz, ösztönzéssé, talán ígéretes beleegyezéssé vagy felhívássá a jóra. Önmagában azonban a szöveg még nem meghívás. Csak akkor válik azzá, ha az olvasó maga is lélekben bekapcsolódik a beszélgetésbe, ha elkötelezi magát, ha ő is megkérdezi az Irást, és hagyja, hogy az Irás őt is megkérdezze.

Grafikusan a bibliaolvasás folyamatát a következő lépcsőfokokkal ábrázolhatjuk:



A „lelki” szó, amit az ilyen olvasás összefüggésében használunk, összefügg a „lélek”-kel, a „Szentlélek”-kel. Ezen azt értjük, hogy az Irás konkrét igéje által maga a Szentlélek szól a hallgatóhoz.

Az Irás lelki, elmélkedő olvasása tehát azt jelenti, hogy fly módon bekapcsolódunk a Biblia igéjébe és párbeszédeibe. Azt is jelenti, hogy hatni hagyjuk magunkra a Szentírást, elfogadjuk annak mondanivalóját. „Átformáló isteni erőként a kinyilatkoztatás igazságát az ember csak akkor fogja fel, ha az én beleéli magát az élő, személyes Isten, Jézus Krisztus jelenlétébe, mint aki ebben az eseményben is szól.” (J. Bours) A Biblia ilyen olvasása feltételezi, hogy az Irás valóban sugalmazott: hogy, egy meghatározott idő egyházához a Lélek által elhangzott szó és mint a Lélekkel telített ige az Egyház számára érvényben marad mindenkor.

2. A szövegfeltárás és az Írás lelki olvasásának módszerei

A bibliai munka gyakorlatában nem lehet esküdni az alkalmazott módszerek egyikének pontos és kizárólagos megtartására; mégis segíthet az átgondolás abban, hogy szemügyre vegyük a munka súlypontját, az elérhető célokat és a módszerek határait. A következő megfontolások arra épülnek, amit az előbb a bibliaolvasás két lépéséről mondtunk.

Szövegfeltárás

Egy csomó módszer vezet a figyelmes olvasáshoz és meg-hallgatáshoz. Minthogy a szöveg jórészt idegen, a *szövegfeltá-rás módszereinek* meg kell könnyíteniük a pontos megértést. E módszerek első célja a látás erősítése a tekintetben, hogy mit fejez ki voltaképpen a szöveg. Aki ugyanis azon fáradozik, hogy egy szakaszhoz megfelelő címet találjon vagy pontosan szemügyre vegye, milyen egyezések vagy különbségek állnak fenn két szöveg között, magától is eljut oda, hogy egy-egy szövegrész pontos értelméből gondolatokra is bukkan. Mármost a bibliaolvasásnak nem az az egyetlen feladata, hogy bizonyos bibliai résznek pontos értelmét kihámozza; de ez szükséges feltétele annak, hogy egy szöveg üzenetét magunkra alkalmazzuk és az életbe át tudjuk ültetni.

Az elgondolkodtató olvasást és a szövegbe behatolást legin-kább megakadályozza a sietség, és a szöveggel való felületes találkozás. A Szentírás mélyebb megértése csak akkor lehet-séges, ha az ember nem sajnálja az időt egyfajta „begyakor-lásra”, és alkalomadtán egészen hangsúlyozottan a bibliai munka módszereivel foglalkozik. Ily eljárás révén barátkozik meg a mai olvasó a Szentírás tartalmával és gondolkozásmód-jával. Idővel aztán az ember ezeket a módszereket úgy elsajá-títja, hogy már nem kell kifejezetten azokat alkalmaznia.

Egyébként ezekkel a módszerekkel csak a szöveg alapvető gondolatai nyernek hangsúlyt. Az elmélyüléshez s a nagyobb biztonsághoz a tudományos bibliamagyarázat vezet. A tudo-mányos exegézis szükségességét szabad legyen még egyszer

hangsúlyozni. De nem szabad az írásmagyarázat által közölt információk tömegével azt a benyomást kelteni, mintha csak az exegeták lennének a szövegolvasásra képesek.

Olvasási szabályok

Hogy a Szentírás sajátosságát és gondolkodásmódját megismerhessük, ajánlatos az olvasási szabályok rövidebb útját járni: az olvasási szabályok utalások, amelyek *ráhangolódást* teremtenek a Szentírás lényeges mondanivalóira. Ui. előre tudnunk kell: egyáltalán mi várható a Biblia olvasásától? Vajon bizonyos kérdések értelmesen feltehetőek-e erről és arról a szövegről? Ezért szükségesek bizonyos előfeltételek és bizonyos előzetes megértés. Példa rá: festménynél megkérdendő, milyen anyaggal és technikával dolgozott a művész. Aki azonban az ilyen kérdésekre adott válaszokkal megelégedne, az egyáltalán nem jutott el a legfontosabbhoz, az alkotó művészi törekvésére vonatkozó kérdéshez. Más példák is mutatják, hogy a két beszélgető partnernek bizonyos összehangolódása segít a megértésben. Orvos egy orvos emlékiratait egészen más-ként fogja olvasni, mint egy építész; építész ismét teljesen más szemmel fog nézni egy építményt, mint egy zenész, stb. Épp így az Írás gyümölcsöző *lelki olvasása* bizonyos előfeltételeket és megfelelő ráhangolást kíván: elsősorban a hitet, hiszen a Szentírás olvasása a hit, remény és szeretet erőterében megy végbe. Az imádság nemcsak jámbor gyakorlat, ami a Biblia olvasását követheti: hanem hozzá tartozik, ha az ember az Írást szakszerűen olvassa, mert a Szentírásban jelentkező isteni szó által az ember válaszára kapott meghívást.

Az olvasási szabályok felhívják a figyelmet az Újszövetség fontos témáira. Abban szeretnének segíteni, hogy a következő kérdésekre nyerjünk választ: mire való a Bibliát olvasni? Hogyan olvassuk? Hogyan értsük? Ezzel olyan szempontokról esik szó, amelyek szerint tanácsos olvasni az Írást, s amelyek az *Írás olvasásának légkörét* megteremtik. Egyszersmind az olvasási szabályok *segítséget nyújtanak* az olvasáshoz abban

az értelemben, hogy nem nyújtják ugyan a szövegek folyamatos magyarázatát, mégis a legáltalánosabb alapfogalmakat adják, amik szerint az Írás olvasandó. Szemben azzal a jogos, de gyakorlatilag keresztülvihetetlen törekvéssel, hogy a hívő olvasónak az Írás minden helyéhez lehetőleg részletes tájékoztatással szolgáljunk: tegyük most inkább *elemi szabályok* révén lehetővé az Írás szakszerű tanulmányozását, hogy ezzel megbe-szélésünk bizonyos nehézségeit eloszlathassuk.

Néhány, az előző fejezetben előadott olvasási szabály az Újszövetség megértéséhez egészében általános jellegű, amennyiben az Újszövetség lényeges vonásait láttatja meg velünk; mások a szövegek bizonyos csoportjára vonatkoznak (pl. csodaleírásokra, Hegyi Beszédre), hiszen éppen ezeknek a szövegeknek sajátosságát domborítják ki.

Az olvasási szabályokat az Írás sajátosságának átgondolása alapján dolgoztuk ki: ugyanakkor tekintettel voltunk korunk tapasztalataira és fogalmi világára is. Ekként az olvasási szabályok egyfelől azt foglalják össze, amit az exegézis bizonyos szövegegységekről saját szemszögéből szándékozik mondani: másfelől leírják, milyen magatartással és elvárással közeledhet a mai olvasó ezekhez a szövegekhez, illetve a tájékozódáshoz nyújtanak segítségül bizonyos szempontokat.

Szabályok az aktualizáláshoz

A „szövegalkítás” és „a közös, egzisztenciális elsajátítás módszerei” c. fejezeteink számos módszere főképpen azt szolgálja, hogy a Szentírás üzenetét számunkra ma tegye érthetővé. Abban segítenek, hogy az üzenetet ma megérthessük és meg is valósíthassuk. Bár ezek a módszerek is feltételeznek már bizonyos megértést, de a jelen problémáinak megoldását minde-nekelőtt a közös munkának kell megkísérelnie. Ezekkel a módszerekkel azokat a résztvevőket is megmozgathatjuk, akik a felmerült kérdésekre nem mernek nyilatkozni, de tapasztalatauk mégis értékes a közösség számára.

A bibliaolvasáshoz útmutató művek irodalmát ld. IT 8.

3. Alkalmas munkaeszközök

az Újszövetséggel való foglalkozáshoz

Az Újszövetség iratait görög nyelven fogalmazták. Az istentiszteleten és az egyéni olvasásban fordításokat és átdolgozásokat használnak. A különbség abban rejlik, hogy a fordítások az eredeti szöveg szószerinti visszaadására törekszenek, az átdolgozások viszont arra, hogy a szöveg értelmét a mai kor számára tegyék érthetővé. Természetes, hogy az átdolgozásokat jóval erősebb mértékben színezi az átdolgozó felfogása, értelmezése, mint a fordításokat a fordítóé.

Fordítások

A bibliaórák munkája szempontjából hasznos, ha olyan fordítást használunk, amelyben legalább rövid Tárgy- és névmutatató található. (Vö. Ir. Tájékoztatónkat a Függelékben, IT 1.)

Átdolgozások

Irodalmi Tájékoztatónkban két egymástól eltérő jellegű átdolgozásra utalunk. Az első a német nyelvterület Bibliatársulatainak közös kiadása. Ez kiadói szerint „az eredetivel való *dinamikus egyenértékűségre*” törekszik. Ez azt jelenti: A mai olvasó illetve hallgató legalább annyira értse meg, mint az egykoriak. Csak akkor fog tehát hasonló módon reagálni, ha benyomása hasonló az egykoriakéval. A fordítás szövegűsége abban nyilvánuljon, hogy kifejezze az eredetinek tartalmát és a benne rejlő szándékot: ennek érdekében szükség esetén feláldozhatja az eredeti szöveg formáját.” Az ismert német exegeta, *Knoch Ottó* szerint ez „mind exegetikailag, mind nyelvileg indokolt kísérlet” Különösen alkalmas az ifjúsággal való foglalkozásban. — *Jörg Zink* átdolgozása részletezőbb: nehezebb szavakat mondatokkal helyettesít, egyes kifejezéseket körülír, sőt szükség esetén zárójelben magyaráz. (Vö. IT 2.)

Szinopszisok

Szinopszis görögül = együtt-nézés; Mt, Mk, Lk szinoptikus evangéliumait (vö. 56. l.) a bibliai munka megkönnyítése céljából három egymásmelletti hasábon közlő kiadányokat szinopszisoknak nevezzük. Néhányat felsorolunk: IT 3.

Konkordanciák

Teljes Konkordancia (= megegyezés) a Szentírás minden címszavát tartalmazza abc-sorrendben. (Vö. IT 4.)

Kézikönyvek (Vö. IT 5.)

Kommentár-sorozatok (Vö. IT 6.)

Folyóiratok (Vö. IT 7.)

4. A Bibliával való foglalkozás gyakorlati módszerei

A bibliával kapcsolatos megbeszélés folyamán találkozásra kerül sor a régi időből származó bibliai szöveg és a mai konkrét helyzetben élő hallgatók között. Bár az ilyen beszélgetésben ez a két pólus – szöveg és hallgatók – mindig adott, módszeresen fordíthatjuk figyelmünket hol inkább a Szentírásra, mint Isten felénk hangzó szavára, hol inkább a problémáival küszködő hallgatóra. Semmi esetre se beszéljünk meg ki nem értett, kérdéses nézeteket, hanem kíséreljük meg, hogy Isten hívó igéjét megérthessük és követhessük.

A bibliai megbeszélés kiindulópontját és közvetlen célját meghatározhatja a közösség aszerint, hogy a résztvevők főképp a Szentírást akarják-e megismerni, vagy életproblémákat szeretnének-e megoldani, vagy lelkipásztori célokat követni. Az esetleg előforduló szervezési kérdéseket (szólásra jelentkezők sorrendje, a bibliaóra előkészítése stb.) A lelkész illetve teológus vagy a közösség egyik tagja vállalja el. Ez a „vezető” ismételten rámutat a lényeges szempontokra. Ha a közösség általánosságba vagy elméletieskedésbe tévedne, ő visszairányít a konkrét feladatokra; ha sokan inkább egyéni problémákról beszélnek, ő arra az igére tereli a figyelmet, amely itt világosságot teremthet; legfőképpen arra ügyel, hogy a beszélgetés folyamán ne feledjék a kitűzött célt.

A létszámot illetően 6-8 fő a legmegfelelőbb. Nagyobb közösséget – a bevezetés és a szöveg elolvasása után – ilyen kisebb egységekre kell osztani; majd ezek újra plénummá egyesülnek. Itt mindnyájan megtárgyalják a felmerült kérdéseket. (Vö. a Függelékben: Elemi gyakorlati megjegyzések.)

A módszerekről itt következő áttekintésben a közös munkában hasznos útmutatásokra törekszünk. Gyakran megadjuk a módszerek rövid indokolását (elérhető célok) is. Külön utalunk olyan szövegekre, amelyekhez egy-egy módszer különösen alkalmas. — A módszerei művek irodalmát ld. IT 10.)

A) Módszerek a bibliai szöveg megismerésére

1. Kérdésfeltevés

A megbeszéléshez jó indítás néhány érthetően és befolyásmentesen megfogalmazott kérdés. Az ily kérdések a figyelmet a szöveg súlypontjaira és esetleg a lehetséges alkalmazásokra irányítják. Minden bibliai beszélgetésben sok kérdés hangzik el, azonban a kérdésfeltevés egy-egy összejövétel fő módszereként is szolgálhat. Különösen, ha a résztvevők egymást még kevésbé ismerik, az efféle kérdések megkönnyítik a társalgást. Ha az összejövételnek világos a célkitűzése, akkor a résztvevők közérzete biztosabb. Ha a kérdések írásban előttük vannak, a munka könnyebbé válik.

Ezek a módszerek minden szövegre alkalmasak; mégis az ily kérdéseket föltevő vezető esetén eleve szükséges, hogy a kiszemelt szövegeket alaposan ismerje. A kérdéseket ui. mint egy összejövétel fő módszerét úgy kell érteni, mint hozzáértő útbaigazítást a szövegben bennfoglalt kijelentésekre. Minthogy az ilyen kérdések a beszélgetés folyamán döntők, úgy kell azokat megfogalmazni, hogy fölkeltsék a résztvevők érdeklődését. E módszer útján lehetséges kívülről is megmozgatni a hallgatókat előkészített kérdésekkel (vö. Elemi gyakorlati megjegyzések, a Függelékben).

2. Tartalmi jelzés

A beszélgetés arra irányulhat, hogy közösen megbeszéljük, mit is tartalmaz alapjában a kiválasztott szakasz, és mire is akar indítani. A beszélgetés — különösen az elbeszélő részeknél — ilyen kérdéskeretet vehet föl: mi (történik) — ki (beszél vagy cselekszik) — mikor — hol — miért?

A szöveget el is lehet mondani a belső cselekmény látó-

szögeből (J. Zink). Minthogy a Szentírásban Istennek az emberekkel kapcsolatos történetéről van szó, a szövegek történetéről és egyes tényekről értesítenek, amelyek során ez a találkozás Isten s ember között lezajlik. A belső cselekmény – pl. a János-evangéliumban – különösen a csodáknál és az azokat követő beszédeknel lehet megérezni.

Ez a módszer hosszabb szöveg első olvasásakor alkalmas, sematikus módja miatt csak olyan bibliaórán alkalmas, amikor a cél a bibliai szöveg pontos megismerése.

3. Címszerkesztés

Az Újszövetség legtöbb fordításában alcímeket találunk az egyes szakaszok élén. A megértés első segítsége abban áll, hogy az olvasó tudja meg, miről is van szó. A bibliai munka módszereként az alcímes szerkesztés nagyon jó út ahhoz, hogy érthetővé váljon egy-egy szöveg mondanivalójának szándéka. Ez a módszer alkalmazható minden szövegre: katekézisére és prédikációs előkészültre ilyen címben éppen a témát jól meg lehet fogalmazni. Sok bibliaiadásban csak az eseményeket nevezik meg: pl. a tanítványok meghívása (Mk 1, 16-20), egy ördög kiűzése (Mk 1, 21-28). A címben azonban sokkal több lehet, mint tények összefoglalása, mivel kiterjed egy elbeszélés szándékára is, az elbeszélés üzenetét is közli, pl. a szó erejét, a megszabadító igét. Az ilyen címből az olvasó rögtön látja, hogy a történet őt is érinti. Az efféle *kérügmaticus* címek (amelyek a kérügmát – az üzenetet – kiemelik) különösen János csodaleírásainál alkalmazhatók, mert János mindig a csodák lelki tartalmát hangsúlyozza. Lehet *parainézises* címeket is alkalmazni, amelyek a szöveg szándékát (parainézis – intés) a hallgatók számára érthetővé teszik; pl. a „kövess engem!” (Mk 1, 16-20)

A munka célkitűzése így hangzik: találjunk egy-egy szakaszhoz (kérügmaticus vagy parainézises) címet! A címet lehet az Újszövetség nyelvén, vagy mai kifejezéssel megfogalmazni. A javasolt címeket megbeszéljük. Ha a közösség a címben

nem is tudna megegyezni, a résztvevők a szöveg lényegét ekként jobban megértik. Kerülni kell a címszavas megfogalmazást vagy a szokványosnak tartott címeket, amelyek akármerlyik szöveghez illenének. Ezért ügyelni kell a találó kifejezőmódra, amely a tartalmat pontosan visszaadja és vonzóan hat.

4. Versválasztás

Összefüggő szövegből a résztvevők azt a verset választják ki, amely véleményük szerint az egész szakasz mondanivalóját összefoglalja. A választás megkönnyítésére előbb minden vershez odaillő tartalmi jelzést, vagy címszót lehet felírni. Ez a módszer rugalmasan alkalmazható az összefüggő szövegekre. A szövegre figyelni kell, mert a résztvevők a szövegösszefüggésből indokolják meg választásukat. A beszélgetés is folyamatosabb lesz, mert mindegyik résztvevő megtalálja választását és kifejtheti felfogását. A kiválasztott verset mint alapigét (Merksatz) vihetik magukkal emlékezetükbe vésve.

5. Vezérszavak (jelszavak) keresése

Az általános olvasási technikához tartozik azoknak a helyeknek megjelölése, amelyek új nézőpontokat sugallnak, felszólítást tartalmaznak, vagy megerősítik saját véleményünket. Tankönyvekben ilyen aláhúzás a gyors ismétlést segíti elő.

A bibliai szövegek majdnem mindig rövid elbeszélést mondanak el. Összefüggő szakasz az evangéliumokban ritkán hosszabb húsz versnél. Ha az ilyen rövid szakaszokban aláhúzzuk a tartalmilag fontos szavakat, a szöveg könnyebben áttekinthető. Akinek meg kell fontolnia az odaillő szót, és hogy mit akar voltaképpen mondani a szöveg, jobban megérti magát a szöveget.

Alkalmas szövegek:

a) Szinoptikus szövegek: az aláhúzás segít a szinoptikus szövegek összehasonlításában. Ha az egybehangzó szavakat aláhúzzuk, könnyebb az összehasonlítás, mert a különbségek annál inkább feltűnnek.

b) Beszéd a János-evangéliumban: különösen a János-féle beszédeknel (Jn 8; 15; 17) az aláhúzás nemcsak a legfontosabb szavakra, hanem a fő témákra és vezérgondolatokra irányítja a figyelmet. Ha az aláhúzott szavakat összekötjük egymással, János sajátosságai is kitűnnek, hiszen ez az evangélista szereti az ismétléseket és egy-egy gondolat lassú tovahömpölygését.

B) Szövegösszehasonlítás

Arra, hogy egy-egy szöveg sajátosságát és tartalmi gazdagságát megragadjuk, különösen gyümölcsöző módszer a hasonló szövegek összevetése. A szembesítés révén erősödik a látás, úgyhogy a mondanivaló pontosabban meghatározható. A munkát nagyon megkönnyíti, ha a két kiszemelt szöveget egy lapra egymás mellé nyomtatják. Főleg a két szöveg egyezései és különbségei állapíthatók meg tüstént. Csak miután a közösség az egyezéseket és különbségeket számba vette, kísérli meg azok jelentőségét megmagyarázni: mi az értelme bizonyos különbségeknek: milyen hangsúlyeltolódások válnak világossá a szövegben. A mindenkor fellépő felfogásokat és értelmezéseket a szövegösszefüggésből kell megalapozni. Esetenként többféle szövegösszehasonlítás lehetséges.

1. A fordítások és átírások összehasonlítása

Ha a megbeszélésen több bibliafordítás nyomán egybevetik, hogyan fordítanak esetenként egy-egy szakaszt, világosabban lehet a szöveg tartalmi teljességét látni, és finomodik a helyes vallásos kifejezés iránti érzék. Ilyen összehasonlításkor a különbségek egyaránt megfigyelhetők tartalmi visszaadás és nyelvi megformálás tekintetében. Minthogy minden fordítás elmarad az eredetitől, az efféle gyakorlat arra is jó, hogy a Szentírás tartalmi gazdagságát felfedezzük. Kezdő kérdés ez lehet: melyik fordítás tetszik jobban és miért? Alapjában ezt a módszert minden bibliai szövegnél alkalmazhatjuk, mégis főleg azokat a szakaszokat válasszuk ki, amelyek visszaadásában a fordítások és átdolgozások erősen eltérnek egymástól. Ez

könnyebb pl. Szt. Pál leveleinél, mint az evangéliumoknál. Ez a módszer igen alkalmas a bibliai szöveg önálló fordításának előkészítésére és jó szolgálatot tesz a szövegek aktualizálásában. Ugyancsak e módszer révén megtalálhatjuk azt a fordítást, amely az Ige istentiszteletének résztvevői számára legkönnyebben érthető.

2. Szinoptikus összehasonlítás

A három első evangéliumot, Mátéét, Márkét és Lukácsét „szinoptikus evangéliumoknak” hívjuk. Ha ezeket az evangéliumokat egymás mellé helyezzük („együttlátásban”, görögül szünopszisz), számos megegyezés mellett sok különbséget is észrevehetünk. Ámbár ugyanazokról az eseményekről értesülünk Jézus életéből, ezek a különbségek azt mutatják, hogy mindegyik evangélistának egészen határozott, saját hívő látásmódja van Jézus titkáról. A szinoptikus elbeszéléseknek összehasonlítása beavat az egyes evangélistáknak ebbe a látásmódjába, és Jézus alakjának jobb megismerését teszi lehetővé. Így pl. megállapítható, hogy Máté (8, 16-17), Márkon túlmutatva (1, 32-34), arra törekszik, hogy Jézust mint az Ószövetség beteljesítőjét igazolja. A gyakorlati bibliafoglalkozáson e módszer esetében kevésbé fontos megállapítani, melyik lejegyzés eredetibb, sokkal inkább meg kell ismerni az illető evangélista teológiai gondolatát.

Erre a célra tehát alkalmasak a szövegek a szinoptikus evangéliumokból. De Pál különböző leveleiben is találunk olyan szakaszokat, amelyek egymáshoz hasonló problémákkal foglalkoznak. A legtöbb bibliakiadás megjelöli a szöveg szélén az egy-egy szakaszhoz tartozó párhuzamos helyeket. Ennél a munkánál a résztvevőknek szükségük van az Újszövetség szünopsziséra vagy a párhuzamos szövegeket tartalmazó lapokra.

3. Befejező változatok

Ha egy bibliai elbeszélést csak a csúcspontig írtak le a közösség megfontolhatja, mi is lehetett annak folytatása. Az

elbeszélés efféle módjára a *csodás események* alkalmasak; ilyenkor meg lehet beszélni, milyen reakciók lehetségesek a csodára. (Vö. Mt 12, 22-24; Mk 6, 45-52). Már magában az Újszövetségben a *példabeszédeknek* különböző végső kicsendülései vannak. Az alkalmazás különféle lehet (vö. Mt 18, 15 és Lk 15). Maguk a résztvevők rájöhetnek befejező változatokra; ehhez jószerével használhatók a Jézus és ellenfelei között lezajlott viták (Mt 2, 1-3, 6). Az ellenfelek vádjaira lehet találni enyhe, kihívó s zavarodott választ.

Jézus meghökkentő tetteinél (pl. Jn 8, 1-11) megkérdezhetjük: hogyan zajlana le a történet ma, minálunk?

4. Ellentétes szövegek („kontrasztszövegek”)

Ugyanarra a témára két, teljesen különböző véleményű szöveget olvashatunk fel. A szokatlan előadásmód és az érdekes megfogalmazás kontrasztja révén az illető szövegek gondolatai élesebben kifejeződnek. A második szöveg kihívást tartalmazhat az elsővel kapcsolatos véleményalkotásra. Ez a módszer különösen alkalmas arra, hogy új erőt sugározzon a megszokott bibliai szövegekbe. Azt is lehet tudakolni, miféle tapasztalat szülhette az efféle provokáló szöveget. Így vezetnek el ezek a szövegek az emberi és keresztény élet alapjainak megvitatásához. Egyszerű kontrasztszövegeket könnyen találhatunk: így pl. slágereket a mai életérzés kifejezéseként; újsághíreket bizonyos emberi hozzáállásról. Megfelelő szentírási szövegeket bibliarégészeti segítségével kereshetünk.

E módszerrel kapcsolatban megemlítjük az „ellenhasonlatokat”, a kihívó szövegeket s a kisarkított tételeket. Az ellenhasonlat bizonyos esemény vagy olyan viselkedés elbeszélése, amely szöges ellentétben áll a bibliai hasonlat szándékával. Példabeszéd csattanóinak efféle megfordítása azonban rendkívüli nyelvi készséget tételez föl, és a bibliai munkában eredménnyel csak ritkán alkalmazható.

C) Szövegalkítás

Ha egy csoport megkísérli a bibliai szöveget mai, közérthető nyelven elmondani, olykor sikerül a szentírási nyelvezet hagyományos fogalmai helyett új, jobban érthető s ugyanakkor helyes kifejezőmódot találni. Ezzel az eljárással mindenképpen a mai helyzetre irányul a figyelem. Kezdeni így lehetne: végül is mit mond nekem ez a bibliai szó? Vagy: hogyan magyaráznám ezt a szentírási igét olyannak, aki a keresztyénységről és a keresztyén fogalmakról semmit sem tud?

Mielőtt a csoport a szöveget egyáltalán átalakítaná, bizonyos jártasságot kell elsajátítania a bibliai szöveg gondolkodásmódjában.

1. Összeszerkesztés

Az összeszerkesztéskor (kompiláció) a szentírási szöveget a már meglévő fordításokból állítják össze. A résztvevők átvehetnek verseket, versrészeket, de nem fűzhetnek hozzá egyéni kifejezéseket is. Ez a módszer jó nyelvérzékét közvetít és élesíti az ítélőképességet a meglévő fordításokkal kapcsolatban. Munkaeszközként különböző fordításoknak kell kéznél lenniük.

2. Egyéni fordítások

A bibliai szöveget azáltal tehetjük elevenné, hogy ígéről ígére korszerű nyelvezetbe öltöztetjük. A résztvevők megkísérlik, hogy az Írás üzenetét saját szavukkal mondják el. Sőt megszokott bibliai kifejezések helyébe behelyettesíthető ma közérthető és tetszetős szó. A „szószerinti” fordításon kívül arra is van lehetőség, hogy a szöveget szabadabban kezeljék – a mi helyzetünkre való alkalmazás, a példák és képek megváltoztatása révén. Ily módon érthetővé válik: mit kíván tőlem ez a szöveg itt és most?

3. Bibliai szövegek kiegészítése

Az Újszövetségben gyakran szerepel egy csomó ember, magatartásmód, feladat. Meg lehet kísérelni ezt a listát mai

adottságok révén folytatni. Így egészülhet ki pl. az Egyházban lévő feladatok és karizmák jegyzéke (Róm 12, 3-8) olyan feladatok listájával, amelyek ma jelentkeznek az Egyházban. A közösség számára ez ösztönző módszer, mert egyfelől néhány címszó már a szövegben megvan, úgyszólván a kiegészítések könnyen eszünkbe ötlenek: másfelől az időszzerű kérdések és problémák megbeszélhetők. Példák az ilyen jegyzékekre találhatók:

Mt 25, 31-46: a segítség mai formái;

Lk 14, 12-14: a ma meghívott szegények;

Róm 16, 1-16: Szt. Pál segítőtársai, segítőtársak ma;

Kol 3, 5-17: az erénykatalógust „mai szintre emelni”.

4. A prédikáció előkészítése

Ha több érdeklődő hívő segít a szentbeszéd előkészítésében, a prédikáció sokkal életszerűbb jelleget ölt; az igehirdetőnek ui. így módon legalábbis lehetőség nyílik párbeszédbe bocsátkozni hallgatóival. A prédikáció ekként életközelségre kerül. A munkalap eligazítást nyújt a megbeszélendő kérdésekben.

Mit? (A szöveg üzenete)

- Mit mond a kiszemelt bibliai szöveg? – Címet adni a szövegnek.
- Mire utal a szöveg? – Magától értetődik a szöveg mondanivalója a hallgatók számára?
- Ki tudná-e fejezni a tartalmat mai nyelven? – Hogyan fogalmazná meg efféle tartalmat tömegkommunikációs eszközök útján?
- Tudok-e párhuzamot vonni az egykor és a most között? Tekintetbe véve az embercsoportokat, az élethelyzeteket és az életproblémákat.
- Tudom-e a szöveg gondolatait tovább folytatni egészen napjainkig?

Mi célból? (A prédikáció szándéka)

- Mit akarok ezzel a szentbeszéddel? (A célmondatot írásban megfogalmazni).
- Mi szükséges feltétlenül a hallgató számára az ő helyzetében? (Milyen biztatást és milyen irányítást igényel?)

Kinek a számára?

- Indoklás (Hamar eltalálom, hogy mi érdekli a hallgatóimat?).
- Párbeszédesen. Behatolni a hallgatók nehézségeibe. (Általánosságban olyan hitbeli nehézségek, amelyek a szövegből származnak). Kitérek a nehézségek elől?
- Észlelhető a beszédben a hallgatók tapasztalati világa? Nem csak prédikációs példaként, hanem oly valóságként, amit hittel kell látni és alakítani?

5. Átformálás

A bibliai szövegeket át lehet időszerűen alakítani nemcsak tartalom, hanem forma szerint is. Pl. felhívó és meghívó jellegű szövegeket át lehet alakítani újsághirdetéssé; az elbeszéléseket pedig újsághírré; Szent Pál egy-egy levelének tárgyát mai címzettekhez szóló levélben megfogalmazni. A bibliai helyek lényeges mondanivalóját hűen meg kell őrizni. E módszer révén egyaránt figyelmesen kell a szentírási szöveget olvasni és a mai helyzetet is megvilágítani.

E gyakorlatra szolgálhatnak: követésre buzdító szavak (felhívás), beszámolók a csodákról, szövegek Pál leveleiből egy egyházközséggel kapcsolatban (1 Kor 1, 1-17). A megbeszélte szentírási szöveget imádsággá is át lehet alakítani.

6. Illusztrációs munka

A bibliai szövegeket lehet képpel vagy hanggal is illusztrálni. A résztvevők egy-egy témát rajzzal ábrázolhatnak, alkalmazhatnak a képeslapokból kivágott képeket. Ugyanígy nyújthatnak a Szentírás igéi elmélyedést (vagy éppen kont-

asztot) modern slágerek vagy sanzonok révén. Az egyes kellékeket, a képek kiválasztását és a dalokat a résztvevők értelmezik és megvitatják. Az ilyen összeállítások (kollázsok) eredményét falitáblára tehetik, vagy a résztvevők lejegyzik emlékeztetőül.

7. Dramatizálás

Szentírási szöveget lehet szerepbeosztással is olvasni vagy eljátszani. Szabad alakításkor kifejezésre kell juttatni a bibliai gondolkodásmódot és az evangélium szellemét. A fölmerülő kérdések feldolgozása a rá következő megvitatáskor ajánlatos.

Az egyes formák így festenek: olvasás beosztott szerepvállalásban; rögtönzés; a musical „Godspell” eképpen illusztrálja a Hegyi Beszéd példabeszédeit és szavait; szerepek szerinti beszélgetés, ehhez a résztvevők a szerepeket az egyik mai közösségből veszik át és Pál apostol módjára érvelnek. A Lk 24, 13-25-höz két résztvevő a kishitű tanítványok szerepét képviselhetné. Egy másik megkísérélheti a húsvéti üzenet alapján a helyzetet magyarázni. Az 1 Kor 8-hoz a résztvevők vállalják a haladó és konzervatív keresztények szerepét.

8. Ige- istentisztelet

Az isteni ige szolgálatának formáját a II. Vatikáni Zsinat adja elő: „A liturgiában Isten szól a népéhez, benne Krisztus hirdeti folytonosan a jó hírt. A nép pedig énekkel és imádsággal válaszol reá.” (Liturgikus konstitúció 33.)

Az isteni igeszolgálat elemei eszerint: a szöveg olvasása – a közösség megfontolása és válasza (leginkább egy ének útján) – könyörgés és záró ima (áldással). Rövid bevezetés segít a szöveg értelmes meghallgatásában. Énekeket, könyörgéseket és imádságot a témának megfelelően választanak ki.

D) Az egzisztenciális közös elsajátítás módszerei

Néhány módszer segít abban, hogy a bibliai szövegek személyi, lényeges vonatkozását megfoghatóvá tegyük. Gya-

korlata mégis igen finom érzéket kíván: hiszen nemcsak a szöveget kell jobban megérteni, hanem a résztvevők megindíttóságát, a rájuk gyakorolt hatást is kifejezni.

Általánosságban e módszereknél arról van szó, hogy a személyes megilletődés kifejezésre jusson, és tapasztalni lehessen a másokra gyakorolt hatást is. A beszélgetés tehát nem lehet vita. Sőt bizonyos értelemben igaz, hogy a résztvevők minden megnyilvánulása helyes, minthogy a szöveggel kapcsolatos tapasztalást fejez ki. Maradhatnak ellentmondó állítások is – serkentőül a további gondolkodáshoz. Az állásfoglalás formája nem „helyesbítés”, hanem a szempontok kiegészítése és kibővítése. Nem a vélemények szembesítéséről van szó, hanem jóakarató fogadtatásra szánt ajánlatról. Eként ez a módszer feltételezi a jelenlévők között a készséget, hogy nemcsak a szöveget, hanem a társak hozzáfűzéseit is meghallgatják. Esetleg szóhoz jutnak nem elég világosan kifejezett élmények is, vagy megkísérlik a behatóbb értelmezést egyes helyeken, ami egyénenként tovább vihető.

Figyelmeztetünk arra, hogy az egzisztenciális elsajátítás *csendet* igényel. Ezért ez a sorrend ajánlatos: imádság – szövegolvasás – csendes megfontolás – beszélgetés – imádság.

1. Västerås-módszer

Västeråsban (Svédország) a bibliai beszélgetés vezetésének különleges módszere fejlődött ki.

A vezető kéri, hogy a szentírási szöveget olvassák el és csendben fontolják is meg. Az egyes versekhez jelöléseket alkalmazhatnak: a kérdőjel azt jelenti, hogy a hely homályos; a felkiáltójel különleges lelki felismerést hangsúlyoz; egy nyíl pedig személyes „telitalálatot”. A beszélgetést aztán azok a résztvevők kezdik, akik a kérdőjelet kitették. Ők részletezik is a kérdésüket. Az első választ azok kísérik meg, akik nem tettek ki kérdőjelet, akik számára tehát a hely érthetőnek tűnik. Akiben valami közben felötlik, az kiegészíti és folytatja. Hogy

a személyi vonatkozást milyen mélységben beszélük meg, az a közösség jellegétől függ.

E módszer révén a szövegek igen intenzív módon tárulnak fel és válnak alkalmazhatóvá, mert a kiindulási pont a résztvevők közvetlen átgondolása révén adva van, a pillanatnyi reakciókat kifejezik és feldolgozzák, kérdéseket lehet tenni, nehézségeket felhozni

Ez a módszer kevésbé illik olyan összefüggő szövegekre, amelyeknek egyetlen értelmi „csattanója” van, mint pl. a példabeszédek és csodaleírások esetében: hanem inkább olyan beszédkompozíciókra, amelyek egy csomó szempontot kínálnak, aminők az intelmek és mondások.

Előre leírt szövegek álljanak rendelkezésre!

2. Bibliai képzettársítások

Ösztönzést a beszélgetésre olyan módszer is adhat, amelynek révén a résztvevők egy szöveghez vagy bibliai alakhoz kötetlen képzettársításokat kapcsolnak. A kezdeményező kérdés ez lehet: Mi jut eszébe ezzel a szentírási igével kapcsolatban: „Boldogok a lélekben szegények (Mt 5, 3)”?

Itt a lélektanban és a hirdetési gyakorlatban kialakult módszerről van szó, amely keresi, hogy milyen (tudatos vagy öntudatlan)problémakörben mozog egy-egy bibliai ige a hallgatók lelkében. A hallgató e módszer útján bepillantást nyer saját beállítottságára, így realisabban ítélheti meg problémáit. A szöveghez és az egyéni helyzethez új kérdések társulnak; új összefüggések türemkednek elő, és lehetőség kínálkozik összeütöközések feloldására és az eddig észre nem vett helytelen magatartás helyesbítésére. A helyzetet a bibliai ige fényében ragadjuk meg, új értelmet nyer a szentírási szó. Meg lehet kísérelni azt is, hogy a nap élményeit és eseményeit megvilágosítsuk egy-egy bibliai szóval, pl.: Melyik szentírási szó jut eszébe ezzel és ezzel kapcsolatban...?

Közösségi beszélgetéskor ez a lélektani módszer nagy tapasztalatot kíván a vezető részéről. Talán jobb a képzettársítá-

sokat személytelen jelleggel megformulálni, pl.: „Aki ezt a bibliai ígét hallja, azt gondolhatná...” Bármennyire fontos az egyéni érzéseket és magatartásmódokat megvilágítani, a szentírási beszélgetésben mégis főleg az a lényeges, hogy meghalljuk Isten szavának felhívását.

Hasonló eljárás az ún. Brain-storming (az „ötletzápor”). Egy bizonyos tárgyhoz minden jelenlevő szabad ötleteket sorol fel, a közösség ezeket nem bírálja meg. Ezáltal egy-egy problémához egy sereg szempont társul. A feldolgozásban aligha kell arra reflektálni, hogy az egyes résztvevők miként jutottak erre vagy arra a képzettársításra; hanem inkább arra, hogy bizonyos problémákra megoldást Isten szavának a fényében dolgozzanak ki maguknak.

A képzettársító gondolkodás különösen értékes a bibliai jelképekkel való foglalkozásra és a képmeditációhoz (vö. 39.1.). Élmények, emlékezések és ötletek alapján a képek élénkebbé válnak. E módszer segítségével „mindenki talál valamit”.

3. Élményelemzés

Hogy felülvizsgáljuk saját hozzáállásunkat Isten ígétéhez, alkalmazható az élményelemzés: A résztvevők megkérdezik maguktól, hogyan hat rájuk a szöveg. Ugyanis beállítottság, élettörténet, élmények, elvárások, aggodalmak és pillanatnyi helyzetek szerint mindenki a maga módján olvassa a szövegeket. A szövegértés személyes módjával való számvetés segít elhárítani azokat az akadályokat, amelyek akadályozzák az isteni üzenet gyümölcsöző befogadását. A hozzászólások során mindenekelőtt a személyes benyomásokról számolnak be. Sok szöveghez alkalmasak a következő kérdések.

- Mi tetszett a szövegben? Mi bosszantotta?
- Mi itt a központi probléma a véleménye szerint?
- Mit jelentenek az egyes mondatok, személyek vagy dolgok a szövegben?

Gyakorlat a karácsonyi üzenet (Lk 2) kapcsán:

- Mi tetszik a legjobban a karácsonyi üzenet szövegében?

- Mi tűnik fel különösnek?
- Mi a szöveg legfontosabb kijelentése?
- Melyik mondatot tartja a legidősebbnek?
- Mi járul véleménye szerint ahhoz, hogy uralkodjék „béke a földön”?
- Mit jelent a jászol?

4. Azonosulás a bibliai történnel

Történetek segíthetnek abban, hogy az egyéni óhajokat, törekvéseket és aggodalmakat jobban megértsük. Módszeresen úgy haladhatunk előre, hogy bizonyos mértékig azonosulunk az elbeszélésben szereplő személyekkel. Pl. egy-egy csodaleírásnál az olvasó azt igyekszik a beteggel való azonosulás révén kihozni, hogy ő a beteg és gyógyulásra szorul; a Jézussal való azonosulás útján meg azt, hogyan tud beszámolójával javítólag hatni. Ez a módszer következetesen ezt a mondatot alkalmazza: a bibliai szövegben épp terőlad van szó! Ezt a módszert alkalmazhatjuk a csoda-beszámolóknál (vö. 80. l.).

5. Életünk felülvizsgálása

Olyan közösségekben, melyek résztvevői egymást jobban ismerik, nyíltabban megbeszélhetik az életproblémákat. Hogy Jézus Krisztus fényében a magatartásmódok megítélésére és megváltoztatásukra jussunk, különböző utakat lehet ajánlani:

- A helyzet megvizsgálása három fok rendje szerint: láss – ítélj – cselekedj! (Vö. 15. l.)

- Idősebb alkalom: egy esethez vagy élményhez (esetleg bibliaregiszter vagy képzettársítás segítségével) odaillő szót keresnek, vagy – inkább általánosságban – értékelést, Isten igéjének fényében. A bibliai munka előtt – J. Bours javaslata szerint – mindenképpen át kell gondolni az élményt merőben emberi tartalma szerint.

- Esetmegbeszélés: egy szentírási esemény és a mostani életből vett, hasonlóan megtörtént eset összehasonlítható.

A keresztény élet lényeges kérdéseire – a „Jézus útja – a közösség útja” c. tárgyhoz – Márknál található példák: 8,27-10, 52. Példák az esetre föllelhetők főleg az első korintusi levélben. (A közösség egysége: 1 Kor 1, 10 kk; paráznság: 5, 1-13; jogi pörpatvar: 6, 1-11; szabadság Krisztusban és ki-mélet: 8, 1-10, 33; rend a közösségben: 12-14).

Munkaeszközként kéznél kell lennie egy bibliai konkordanciának.

6. Bibliai elmélkedés

Az elmélkedés személyes dolog, mégis adódnak társalgási formák, amelyek révén az elmélkedési tapasztalatok a résztvevők között kicserélhetők. A társalgás tárgya lehet egy bibliai szöveg vagy egy kép. Rövid elmélkedés és megfontolás után a résztvevők nyilatkoznak arról, mi tűnt számukra fontosnak a szövegben vagy a képen, és mire nyertek ösztönzést?

Minden beszélgetés az Írásról elmélkedő beszélgetéssé válhat, ha a résztvevők hagyják, hogy a bibliai szó meghassa és „megmozgassa” őket. Mindenképpen a bizalom légkörének kell uralkodnia, hogy a belső élményeket „énkijelentések” formájában lehessen előadni.

Sajátos forma a metaforás elmélkedés. Ennél a bibliai kifejezésekhez egy-egy hasonlatot keresnek: Jézus olyan, mint...; az ő követése olyan, mint...; az Egyház olyan, mint... A résztvevők leírják hasonlatukat és megmagyarázzák. Ezt követően ki lehetne keresni a kiválasztott címszóhoz a bibliai hasonlatokat.

Éppen a bibliai elmélkedéshez sok megbízható segédeszközzel rendelkezünk.

ÖTLETEK A BIBLIA OLVASÁSÁHOZ

1. Szakíts időt a Szentírásra!

Tarts fönn bizonyos időt magadnak a napi vagy heti tervedben (pl. öt percet mindennap; előkészület a vasárnapi olvasmányokhoz; bizonyos alkalmakkor).

2. Engedd, hogy hasson rád Isten igéje!

Isten szavával találkozunk a hívő meggyőződés szellemében: itt az Isten szól hozzánk! Ebből tiszteletadó magatartás származik: „Beszélj, Uram, hallgatja a te szolgád!” (1 Sám 3, 9) és engedelmes készség: „Menj és cselekedj hasonlóképpen!” (Lk 10, 37)

3. Kezdd a könnyebbel!

Hogy a Bibliát megértsük, nem kell az olvasást előlről kezdeni. Kezdd egyszerű és könnyen érthető szövegekkel! Pl.: Ter 12-25; Kiv; 1 Kir; Mk 1-3; Mt 8-9; Lk 5-11; ApCsel; 1 Tessz; Fil. Olvass egy szemelvényes Bibliából, a vasárnapi olvasmányokból, vagy érdeklődés szerint.

4. Te is érted a Bibliát!

A Szentírást nemcsak a szakembereknek írták. Ismételt olvasása és átélmélkedése feltárja neked az értelmét. Végy segédeszközt igénybe eligazításul (pl. egy kis bibliai lexikont; egy rövid magyarázatos kiadást, egyházi lapot), vagy kérj tanácsot egy szakembertől, keress választ a bibliakörben, az Egyház igehirdetésében.

5. A Biblia időszerű

a) Tematikus bibliaolvasás: olvass bizonyos szempontból! Pl.: Mit mond Jézus a gazdagságról? Milyen kijelentéseket tesz Jézus önmagáról (evangéliumok)? Hogyan viselkedik Jézus az emberek iránt, ellenségeivel szemben? Milyen problémáik voltak az ősegyházi közösségeknek (1 Tessz; 1 és 2 Kor; Fil)?

Mit kíván Jézus a tanítványaitól (Mk 8, 27-10, 52)? Olvass bizonyos szövegcsoportokat (Példabeszédek, csodák)!

b) Elgondolkozó bibliaolvasás. Töprengj el minden mondatnál: ismételd, gondolkodj és igyekezzél egy-egy szó jelentését életed számára értékesíteni (pl. Mt 5-7: Mk 8, 27-10, 52).

c) Életünk átgondolása a Biblia fényében (J. Bours). Kérdezd magadat: A nap melyik eseménye (találkozás, beszélgetés, kudarc, döntés, öröm...) különösen fontos számomra? Mi következett be számomra ez eseményből, és hogyan viszonyulok hozzá? Jézus melyik szava jut eszembe ez eseménynek kapcsán? Mit is akar az számomra mondani?

ÖTLETEK A BIBLIAI MEGBESZÉLÉSHEZ

1. Egyezzenek meg néhány nappal a bibliai beszélgetés előtt, melyik szöveget szeretnék megbeszélni.

2. A kiszemelt szöveget lehetőleg többször olvassák el. A beszélgetés gyümölcsöző lesz, ha bensőségesen megismerkednek a szöveggel.

3. Kíváncsi, hogy az egyik résztvevő előkészüljön a szöveg beható olvasásával, lehetőleg egy kommentár segítségével, a bibliai szövegek olvasási szabályainak ismeretében. (Vö. jelen mű mellett Jacob Kremer idézett művét. – A kiadó megj.)

4. A beszélgetés menete ez lehet: Imádság – szövegolvasás – 5-10 perces csendes megfontolás – beszélgetés – összefoglaló imádság.

5. Engedjék az összejövetelkor is a szentírási szöveget még egyszer csendesén magukra hatni.

6. A beszélgetés úgy kezdődhet, hogy a résztvevők sorban elmondják a szöveggel kapcsolatos meglátásaikat. (Vö. 9.l.)

7. A társalgás megkezdésének másik módja abban áll, hogy sorban előadják a szövegre vonatkozó kérdéseiket, s aztán közösen választ keresnek ezekre a kérdésekre. (Vö. 35.l.)

8. Segítenek a gyakorlati módszerekkel foglalkozó könyvek (vö. IT 10.) társalgási ösztönzései is. (Vö. még Függelékünket).

9. Merje egy-egy problémával kapcsolatos nézetét kimondani: de arra is figyeljen, amit a beszélgetés többi résztvevői mondanak.

10. A vezetőnek nem kell mindenre válaszolnia: az ő feladata az, hogy a hozzászólókat mindig figyelmeztesse, ha a bibliai beszélgetésre kitűzött céltól elkalandoznak. Segítenie kell abban, hogy a társalgás megmaradjon a szövegnél és a résztvevők konkrét problémáinál.

ÚTMUTATÁS AZ ÚJSZÖVETSÉG OLVASÁSÁHOZ

Az újszövetségi tárgyhoz való munkánál azokat a szempontokat kell figyelembe venni, amelyek magában az Újszövetségben fontosak. Ezeket a szempontokat az „olvasási szabályok” során rövid tájékoztatás és közös elgondolás szerint kell kimunkálni. Rövid összefoglalásunkban kifejtjük az Újszövetség olvasásához szükséges alapelveket.

1. Az Újszövetség igazsága

Az első, egészen általános olvasási szabály a Szentírás megértéséhez abból a tényből vezethető le, hogy a Biblia nekünk azokat az igazságokat nyújtja, „amelyeket Isten a mi üdvösségünkért lejegyeztetett”. (Konstitúció a kinyilatkoztatásról 4.) Ezt a mondatot két lépésben fontoljuk meg: az emberi beszédről való megfontolással általában és aztán az „igazság” fogalmának elmélyítésével.

Az Írás igazsága – üdvösségünk igazsága

1. Az emberi beszéd sajátossága

Hogy a beszéd értelmét némiképpen megérthessük, legalább valamelyest meg kell ismernünk a másik beszédének a célját. Másként fogalmazódik meg egy autóbaleset rendőrségi helyzetjelentésben, s másként, ha az apa ennek kapcsán figyelmezteti a fiát. A rendőrségi jelentést pontos beszámolóként vesszük (attól ilyen információt is várunk), míg az apa intő szavainál főleg arra ügyelünk, hogy azok hatásosak legyenek (különben nem érik el céljukat). Aki ellenben az apa intelmét rendőrségi jelentésnek fogja fel, sok olyan kérdést fog feltenni, amelyek ugyan a rendőri jelentésbe beleillenek, de ebben az esetben lényegtelenek. Csak aki a *beszéd célját* ismeri, az képes helyesen meg is érteni. A követelményt, hogy a beszéd célját megismerjük a helyes meghallgatás és megértés érdekében, a következőképpen ábrázolhatjuk grafikusan:



Ez az alaptétel ugyan (legalább a tudat alatt) számunkra ismert, és aszerint is járunk el, mégis nagyon gyakori a veszély, hogy az Írásban jelentkező isteni beszéd alkalmazásakor ezt az alaptételt mellőzzük: úgyhogy egyes olvasók azt hiszik, hogy egy-egy szöveg értelméhez eljuthatunk anélkül, hogy arra a célra tekintenénk, amire az író saját korának szellemében törekedett. A Szentírásban sem azonos – pl. Szt. Pál útmutatása – a közösségéhez, és himnuszos dicsérete: hiszen mindkettőnek más a célja.

Ennek alapján hasznos azt az alaptételt, hogy egy szöveg értelmezése az elmondás céljának tudomásulvételétől is függ, az emberi beszéd sajátosságára való utalással is elmélyíteni. Az emberi beszéd nemcsak az értesítést szolgálja, hanem önközlést, kapcsolatfelvételt és felhívást is. Két ember beszéde mindig *két személy közti esemény* (és sohasem teljesen tárgyilagossággal), sőt néha kizárólag személyes jellegű lehet: úgyhogy a tényszerű közlés csekély szerepet játszik.

2. Alkalmazás a Szentírássra

Ha az Írásban megnyilatkozó isteni szóra alkalmazzuk ezt az alaptételt, ez azt jelenti, hogy az isteni szónak sokkal tágabb dimenziói vannak, mint hogy csupán értesítés lehessen. Isten beszéde ugyanis *megnyilatkozás* (olyan mélyen rejtett tárgynak föltárása, amely lényege szerint rejtve van a külső szem előtt), amely által az ember a párbeszédre kapott meghívást (II. Vatikáni Zsinat: Konst. a kinyilatkoztatásról 2). A Szentírást nem úgy kell olvasni, mint egy történelmi könyvet. Anélkül, hogy az egyes kérdésekre kitérnénk (nehézségüket e megfontolások folyamán nem szabad lebecsülni), most éppen annak a fő szempontnak kidomborításáról esik szó, amiről a Biblia beszél, s ami szerint kell aztán az Írást olvasni. Ez

a szempont a II. Vatikáni Zsinat szerint abban áll, hogy Isten szava elsősorban meghívás az Istennel való *személyes beszélgetésre*; és a Szentírás mindenekelőtt azokat az igazságokat akarja nyújtani, „amiket Isten üdvünk érdekében leiratni akart” (Konstitúció a kinyilatkoztatásról 11.) Éppen nem „a mi tájékoztatásunk végett”, hanem „üdvünk érdekében”.

Hogy Isten igéje elsősorban *üdvösségünket* célozza, az Újszövetségből vett példákkal lehet igazolni. Az evangéliumok tanításának minden fokán legfontosabb ez a meghívás az üdvösségre: magának a földön járó Jézusnak szavaiban; az őskeresztény közösségek konkrét igényeihez mért, Jézusról szóló híradások továbbadásában és alkalmazásában; az evangéliumok leírásában. A földön járó Jézusra utalva, emlékeztessünk az Isten országának témájára (ez jellemző a „földi Jézusra”) mint az embereknek szóló ajánlatra. Az ősegyházban a prédikáció legfőbb célja a megtérés és a hit: az evangélisták sem pusztán az előttük lévő hagyomány megtartására szorítkoznak, hanem közlik a „jó hírt” (evangélium!), ami főleg Márknál követhető nyomon.

A fő szempont tehát, ami szerint Jézus, az ősegyház és az evangélisták beszéde elhangzott, az *üdvösségre vezető igazság*.

Olvadási szabály: Minthogy a Szentírás az üdvünkért megszólaló Istentől beszél, az Isten pedig barátaként szólítja meg az embereket (Konstitúció a kinyilatkoztatásról 2.): a Bibliát – megfelelően a céljának, ahová minket vezetni akar – nem pusztán tájékoztatásként, hanem az Istennel való közösségbe és beszélgetésre való meghívásként olvassuk!

3. A Szentírás „igazsága”

Nagyon gyakran felteszik a kérdést, mennyiben felel meg a tényeknek az Írás közleménye. Egyes hívők mit sem tudnak az Írással kezdeni, ha elveszik tőlük azt a „hitet”, hogy a

Szentírásban valódi tényeket közölnek. Ezért a második olvasási szabályban erre kell felelnünk: vajon szabad-e az Írást egyáltalán mint tényközlést (puszta tájékoztatást) olvasni, és egyáltalán mit gondolunk, ha azt mondjuk: „Az Írás igaz”?

a) Mit jelent az, hogy „igaz”?

A közbeszédben az „igaz” jelzőt akkor alkalmazzuk, ha a leírás és a tény megegyezését állapítjuk meg. „A hír igaz”: azt jelenti a közbeszédben, hogy tényszerűen igaz. Az emberi beszéd más megnyilatkozásaira nem használjuk az „igaz” kifejezést, hanem inkább „értelmes”-t mondunk, többek közt, pl.: a kérdés (mindig meghatározott összefüggésben) vagy értelmes, vagy ostoba; a hirdetés lehet ügyes vagy ügyetlen; a tanács lehet jó vagy rossz. Emellett még egy használata van az „igaz” szónak, s ennek nincs közvetlenül köze a tényszerű valósághoz. Gondoljunk például egy irodalmi műremekre, regényre, költeményre vagy mesére. Éppen a mesében nem tényeket közölnek, mert a farkas és a bárány valójában nem beszél, mégis az ilyen mesékben *mély igazság* rejtőzik; az efféle elbeszélések *legbensőbb magjukban* igazak. Ezzel meg is mondtuk, hogy az ilyen remekművek végül is minden ember számára valami *érvényest* mondanak ki: hiszen gondolkodásra akarnak hívni, fényt sugározni az emberek kérdéseire és problémáira, megfogalmazni gondjaikat, döntésre akarnak bírni. Regénytől sem várhatunk megbízható információkat, hiszen a szerző az általa felhasznált tényeket átalakíthatja és céljára alkalmassá teheti.

b) A bibliai elbeszélésmód

A Szentírásban elsősorban nem pontos információról van szó. Az Újszövetség olvasója meggyőződhet erről a szinoptikus összehasonlítás révén. Ha ui. ugyanazon eseményt tárgyaló szövegekben jelentős különbség állapítható meg, ez a legerősebb bizonyíték arra, hogy a Szentírásnak elsősorban nem a tényközlés a célja. Erre különösen alkalmas szö-

vegek az Eukarisztia alapításáról szóló híradások (Mt 26, 26-29; Mk 14, 22-25; Lk 22, 15-20; 1 Kor 11, 23-26); a kezdetről szóló közlések (Ter 1-3; Zsolt 104; Jób 38), vagy a kafarnaumi szolga meggyógyításáról való értesítés (Mt 8, 5-13; Lk 7, 1-10; Jn 4, 46-54).

A keleti ember kedvét leli az elbeszélésben. Ahol a mai emberek egy felhívást hangoztatnának, vagy egy meghatározást fogalmaznának meg, ott a keleti ember – mesél. A felhívást, intést, magyarázatot szolgáló elbeszélések nem tényközlések, hanem tanító jellegűek. A mai emberek már nem igen kedvelik ezt az elbeszélési módot.

A mindenkori szövegeknél ki kell fejteni, milyen szándék vezérelte az író. A szövegösszevetés révén kiváglik, hogy a szerzők a leíraskor a tényeket bizonyos szabadsággal kezelték. A mai olvasó egyébként már eleve nem tudhatja oly pontosan eldönteni, mennyiben érvényesült a szerző részéről az akkori időnek *tényként* s mennyiben csupán *jelentésként* való ábrázolása. A szövegösszehasonlítás útján a szerző szándéka a tények dolgában ugyan megállapítható, még sincs elégséges magyarázat arra, miért van meg ez a szabadsága. Ehhez szükséges az utalás a keleti elbeszélésmódra: ennél az elbeszélő inkább arra fordítja figyelmét, hogy az esemény értelmét világosan kimunkálja; a „pontosság” a tények ábrázolásában háttérbe szorul. Egy-egy esemény jelentése az Írásban gyakran azáltal domborodik ki, hogy az elbeszélő beiktat olyan részleteket, amelyek a mi felfogásunk szerint „a tényeknek ugyan nem felelnek meg”, mégis az értelmet *megvilágítják*. Az elmondás e módja révén az események vallásos (üdv-) jelentése kidomborodik.

Ha pontosan nem is lehet igazolni, meddig tart a tény, s meddig az értelmezés meg a „tanmese”, mégis egy perikópának (szentírási szakasznak) *összértelmét* – a „legmélyebb igazságot” („Mit akar a szöveg az üdvösség érdekében mondani?”) – nem is olyan nehéz felismerni. A legtöbb olvasó egy-egy perikópa teljes értelmére könnyen rábukkan,

s ez ugyanakkor tárgya is a bibliai megbeszélésnek. Csak azt kell tudni, hogy a perikópa teljes értelmét nem szabad azonosítani a pusztai információval.

Míg az első szabály főleg azt hangsúlyozza, hogy a Szentírást *üdvösségre* vezető igeként kell olvasni, az eddigi megfontolásból levezetendő szabály közelebbi felvilágosítást nyújt arról, mennyiben kell a szövegeket tényekről való beszámolóként felfogni.

Olvasási szabály: Minthogy a keleti elbeszélő mód alapján a Szentírás értesítéseiben nem lehet pontosan szétválasztani a tényeket és a jelentést: a Biblia szövegeit nem közvetlen és pusztai tényközléseként kell olvasni, hanem olyan igeként, amely *értelmezi* az eseményeket. Elsősorban azt a *mélyebb értelmet* kell kutatnunk, amellyel a szerző értésünkre adja az illető esemény jelentőségét üdvösségünk szempontjából. (Tehát: A tény + értelmezés = üdvösségünk jelzett eseménye.) Csak másodsorban (és pedig jogosan) érdeklődünk a beszámoló tényszerű igazsága iránt. Ez gyakran az egzegéták számára is nehéz.

Rendelkezés az isteni kinyilatkoztatásról

Az alábbi szövegekben összevetjük a „De Divina Revelatione” c. dogmatikus konstitúció vázlatát (a zsinati atyáknak 1963. április 22-én adták át) és a végleges megfogalmazást (az 1963 júniusától 1964. január 31-ig benyújtott javaslatok alapján). Az utóbbi tartalmazza már a két, egészen csekély kiegészítéssel elfogadott 2-es számú szöveget.

Előzetes terv 2.sz. (1963. ápr. 22) Konstitúció 2.sz. (Az 1965. nov. 18-i fogalmazás)

Bár az emberek képesek Istent keresni, hátha megérik és rátalálnak (ApCsel 17, 27): Jóságában és bölcsességében Isten elhatározta, hogy kinyilatkoztatja magát és akarata-

Isten titkait, különösen három személyű lényegét és a részvételt az isteni természetben (2 Pét 1, 4), amire az emberek meghívást nyertek, meg nem ismerhetik, ha Isten nekik ki nem nyilatkoztatta volna.

A kinyilatkoztatás útján Jézus Krisztusban ragyog az emberekre az igazság.

5.sz.

Az isteni kinyilatkoztatást hittel kell fogadni.

nak titkát tudtunkra adja (vö. Ef 1, 9): hogy az embereknek Krisztus, a megtestesült Ige által a Szentlélekben az Atyához szabad útjuk legyen, és az isteni természetben részesedjenek (vö. Ef 2, 18; 2 Pét 1, 4): Ebben a kinyilatkoztatásban a láthatatlan Isten (vö. Kol 1, 15; 1 Tim 1, 17) túláradó szeretettel az embereket barátjaiként szólítja meg (vö. Kiv 33, 11; Jn 15, 14-15) és társalog velük (vö. Bar 3, 38), hogy őket közösségébe meghívja és fölvegye. A kinyilatkoztatás folyamata tettben és szóban nyilvánul meg, s ezek bensőleg kapcsolódnak egymáshoz...

Az Istenről s az emberi üdvösségről szóló kinyilatkoztatás révén feltárt igazság mélysége ragyog ránk Krisztusban, aki egyszersmind az egész kinyilatkoztatás közvetítője és teljessége.

5.sz.

A megnyilatkozó Istent a „hit engedelmességével” kell fogadni (Róm 12, 26; vö. Róm 1, 5; 2 Kor 10, 5-6). Istennek így válaszol az ember egész lényével szabadon...

Gyakorlatok:

a) Ha összehasonlítjuk a II. Vatikáni Zsinatnak az isteni kinyilatkoztatásról szóló határozatát az előkészítő bizottság kidolgozta szöveggel, világossá válik az emberekkel folytatott isteni beszéd sajátossága. (Módszerre ld. 28.1.) Az efféle eltérő szöveggel való foglalkozáskor ily kérdések támaszthatók:

– Melyik szöveg tetszik jobban? Miért?

Mit jelent a kinyilatkoztatási konst. 2. pontjában lévő megfogalmazás bibliaolvasásunk számára? (Vö. a 25. pontot is).

b) Meg lehet beszélni a konstitúcióban lévő, az ÚSz-ből vett helyeket is (különösen Ef 1, 9; 2 Pét 1, 4; Jn 15, 14-15).

c) Arra a kérdésre, mi végett szól az Isten, a következő szövegek felhasználásával lehet válaszolni: Mk 1, 16-20; ApCsel 10, 34-43; Mk 1, 1. 14. 15.

Ezek azt mutatják, hogy Jézus követésre szólít fel: az apostoli prédikáció megtérést szándékozik elérni; az evangélium jó hír, örömhír.

d) A résztvevők tapasztalatait az „Isten szól” témával kapcsolatban a következő címszavak segítségével lehet megbeszélni a Vásterős-módszer szerint. A lezárást az „üdvre vezető igazság”-ról szóló összefoglalás adja. Isten beszél hozzám

- a történelemben
- a lelkiismeretben
- a természetben
- a közösségben
- Jézusban

– a Szentírásban

– ha csöndben vagy összeszedetten vagyok.

e) Vö. beszélgetés a „Biblia és a hit” témája kapcsán (12. old. 3.pont).

2. Az evangéliumok keletkezése

1964. április 21-én a pápai Bibliabizottság útmutatást adott az „evangéliumok történelmi igazságáról”. Ez az ok-

mány összefoglalja a mai ismereteinket az evangéliumok keletkezéséről. A következőkben ismertetjük az okmány idevonatkozó szakaszát a legfontosabb pontok magyarázatával.

Aki követi az itt feltárt alapvonalakat az evangéliumok olvasásában, az előtt eltörpül egy csomó aggasztó kérdés az előadottak történelmségéről, stb, s az felfedezi az evangéliumok lelki tartalmát. Az evangéliumok keletkezését az Ujszövetség szövegei nyomán is követhetjük (az okmányban ezek fel vannak sorolva). Az evangéliumok keletkezéséről rövid tájékoztatás található az isteni kinyilatkoztatásról szóló rendelkezésben (17-20. pont).

„Hogy az evangéliumi tradíció megbízhatóságát hitelt érdemlően bemutassuk, az exegétának figyelembe kell vennie az áthagyományozás három fázisát, amelyek révén Jézus tanítása és élete hozzánk érkezett.”

Az a széltében elterjedt vélemény, hogy az evangéliumok olyan művek, amelyeket azok az emberek jegyezték föl, akik maguk hallották Jézus szavait és látták tetteit: nem állja meg helyét. Az evangéliumok nem a szemtanúk lejegyzése; inkább: *hosszú az út* Jézus szavai s tettei meg az evangélium megörökítése között. A szemtanúk ui. Jézus szavait és tetteit nem azonnal írták föl, hanem előbb előszóval adták tovább hallgatóiknak. Így hát ezeket a híradásokat sokan közvetítették (hagyományozták) tovább, míg végül is följegyezték őket. Ennek az útnak fő szakaszai Jézus szavaitól és tetteitől az evangéliumokig: Jézus tevékenysége — Jézus szavainak és tetteinek áthagyományozása az ősegyház igehirdetése révén — végül a lejegyzés (előbb kis gyűjteményben s aztán) az evangéliumokban. Az evangéliumoknak ezt a keletkezéstörténetét *hagyománytörténetnek* is hívjuk.

Az evangéliumok keletkezésének irodalmára vö. IT 11.

A Názáreti Jézus

„Krisztus Urunk körülvétette magát az általa kiválasztott tanítványokkal (vö. Mk 3, 14; Lk 6, 13). Ők kezdettől fogva

kövezték Őt (vö. Lk 1, 2; ApCsel 1, 21 k), látták műveit, halották igéit, s ezért elnyerték azt a kiváltságot, hogy életének és tanításának tanúi lehettek (vö. Lk 24, 48; Jn 15, 27; ApCsel 1, 8; 10, 39; 13, 31)."

Jézus tanítványai életének és tanításának tanúi. Ha az evangéliumokat nem is ők maguk írták, mint *szemtanúk* ellenőrizhették és helyre igazíthatták a hagyomány menetét. (Vö. Martin Dibelius: Formgeschichte. 59. o.)

A hagyomány kezdetén voltak Jézus igéi és tettei. Ez a megkülönböztetés nemcsak tartalmilag fontos, hanem a hagyomány műfajára is. Jézus szavait a tanítványok magának Jézusnak az ajkáról vették s gyakran pontosan, szó szerint adták tovább. Már az evangéliumokban föllelhetjük a hagyományozás nagy szilárdságát, hiszen Jézus szavai akkor is, amikor több leírásban örökítették át, igen pontosan megegyeznek. A csodaleírásokat (mint értesítéseket) a tanítványok fogalmazták. Bennük tehát azt mondják el, ami a tanítványok számára fontosnak tűnik. Ezeknek az értesítéseknek áthagyományozásában az igehirdetők és az evangélisták nagyobb változatosságot engednek meg maguknak, mint Jézus szavainak átörökítésében. Ez abban nyilvánul meg, hogy az evangéliumok ugyanannak a tényközlésnek elmondásakor élesebben eltérnek egymástól, mint Jézus szavainál.

„Amikor az Úr előszóval tanított, a bizonyításnak és az előadásnak akkor alkalmazott eszközeit vette igénybe. Azáltal, hogy a hallgatók észjárásához alkalmazkodott, elérte, hogy tanítása lélekig hatott, s a tanítványok azokat könnyen emlékezetben tartották.”

Jézus a bizonyításnak és az előadásnak akkori módjához igazodott (élesen sarkított kérdések, bizonyítás az Írásból). Igihirdetésében olyan szilárd formákhoz folyamodott, amelyeket a zsidó írástudók a tanítás terén kialakítottak. (J. Bornkamm) Ha fel is tételezzük, hogy Jézus idejében a rabbinus hagyományozási mód később szokásos formái még nem fejlődtek ki, mégis valószínű, hogy Jézus a tanítványaira rögz-

zített, veretes szavakat bízott reá (legalábbis igehirdetői működése során Galileában). Jézus szavának és tetteinek oly sokféle áthagyományozását, mint tény nem lehetne megmagyarázni, ha a tanítványok később merőben csak visszaemlékeztek volna. Fel kell tételeznünk, hogy már Húsvét előtt a hit és Jézus ígéje iránti nagybecsülés volt a hagyomány kialakulásának az alapja (H. Schürmann).

„A tanítványok a csodákat és más eseményeket Jézus életében helyesen tényekként fogták fel: ezeknek Krisztus szándéka szerint azt kellett elérniök, hogy az emberek higgyenek Őbenne és az üdv hírét hittel elfogadják.”

Olvasási szabály: Jézus meghirdeti, hogy Isten országa immár elközelgett, és az Isten Atya. Tetteivel is (asztalközösségben a bűnösökkel, tiltakozást kiváltó tetteivel szombaton, a betegek meggyógyításával) Jézus láthatóvá teszi Isten közelségét. Jézus szavait és tetteit azért örökítik át, hogy jelenvalóvá és hatékonyá tegyék a meghívást a megtérésre és a hitre minden ember számára. Tehát az evangéliumokat ilyen meghívásként kell olvasnunk.

Az ősegyház hagyománya

„Az apostolok mindenekelőtt az Úr halálát és föltámadását hirdették s ezzel bizonyosságot tettek Jézusról (vö. Lk 24, 44-48; ApCsel 2, 32; 3, 15; 5, 30-32).”

Míg a földi Jézus igehirdetésének központját az Isten-ország közelségének híradása jelenti, az *apostoli prédikáció* lényegét az ősegyházban *Jézus halálának és föltámadásának* meghirdetése alkotja: Jézus egész földi életét ebből kiindulva újra értelmezték s a húsvéti híradás fényében jellemezték. Ebből a szempontból Jézus alakját a húsvéti hit fényében rajzolták meg az evangéliumokban; bizonyos értelemben tehát a földi Jézus képének átfestéséről van szó – a húsvéti híradás szemszögéből.

„Ők hűségesen örökítették meg életét és szavait (vö. ApCsel 10, 36-41). Igehirdetésük formájában a hallgatók helyzetéhez alkalmazkodtak (vö. Lk 13, 16-41; ApCsel 17, 22-31). Jézusnak a halottak közül való feltámadása és istenségének világos felismerése (vö. ApCsel 2, 36; Jn 20, 28) után nem oltotta ki a hit az elmúlt eseményekre való emlékekezést; sőt inkább erősítette, mert a hit Jézus szavaira és tanítására támaszkodott (ApCsel 22, 22; 10, 37-39). Hiszen a hit Jézus tetteire és tanítására támaszkodik. Még kevésbé alakult át Jézus a kultusz kedvéért – amellyel a tanítványok Őt mostantól már mint az Urat és Isten Fiát tisztelték –, valami „mitikus” alakká, s nem is másult meg az ő tanítása. Ellenben nincs ok azt elvitatni, hogy az apostolok az Úr szavait és tetteit hallgatóiknak tökéletesebb megértéssel adták tovább, mint azelőtt, amióta Jézus Krisztus megdicsőülése s az Igazság Lelkének megvilágosítása (vö. Jn 14, 26; 16, 13) révén bővebb tudást nyertek (vö. Jn 2, 22; 12, 16; 11, 51 k; vö. 14, 26; 16, 12 k; 7, 39).”

A Jézusról szóló hagyomány az ősegyházban eleven volt. Nem annyira a szószertiségre, mint a *megértésre* törekedtek. Ezért vitték bele a húsvéti események során nyert fel fogást a földi Jézusról szóló elbeszélésekbe is: pl. a fölismerést, hogy Ő az Isten fia. Ugyanakkor tekintettel voltak a *hallgatók helyzetére*; pl. a zsidókeresztényeknek az ószövetségi jövendölések Krisztusban történt beteljesedését hirdették (Máté); a pogány-keresztényeknek pedig Istennek Jézusban felragyogó szeretetét (Lukács). Idők folyamán ui. mind világosabban fölismerték Jézus egyéniségének gazdag tartalmát, jelentőségét, ami az igehirdetésben nyert kifejezést. A Jézusról szóló áthagyományozás tehát nem riport, hanem egyszerre a történetek megörökítése is, teológiai értelmezés is.

„Ahogy feltámadása után maga Jézus magyarázta apostolainak az Ószövetség szövegeit és saját szavait (Lk 24, 27; vö. Lk 24, 44; ApCsel 1, 3), úgy értelmezték ők is Jézus szavait és tetteit hallgatóik igénye szerint. Az igeszolgálatnak szentelve ma-

gukat (ApCsel 6,4), a prédikációkban a legkülönbébb beszédformákat használták, amelyek a sajátos célnak s a hallgatók szellemének megfeleltek. Hiszen görögök és nem görögök, műveltek és műveletlenek voltak az érdekeltek (vö. 1 Kor 9, 19-23). Azok a beszédformák, amelyekkel mint hírnökök Krisztust meghirdették, pontosan megkülönböztethetők: katekézisek, történetek, tanúságtételek, himnuszok, dicsérek, imádságok és más, hasonló irodalmi formák, ahogy azokat az Ószövetségben és tanúságtételek során használták.”

Jézus szavainak és tetteinek áthagyományozása először *egyes rövid darabokban* történt. Ezeket az egyes darabokat megvizsgálták és formájuk alapján elnevezték és elrendezték, pl. csoda-elbeszélések, példabeszédek, prófétai kijelentések, stb. Az egyes darabok *formája* iránti érdeklődésre való tekintettel ezt a módszert formatörténeti módszernek is hívjuk. Gyakran egyszerűen forma- és hagyománytörténetről is beszélnek. A „Sitz im Leben” (vonatkozási hely) az élethelyzet, a környezet, a közösségek igényei, melyek a továbbadásra hatottak: a kultusz (a szentmise), a katekézis (po. a böjt kérdéséről), az Egyház missziós tevékenysége.

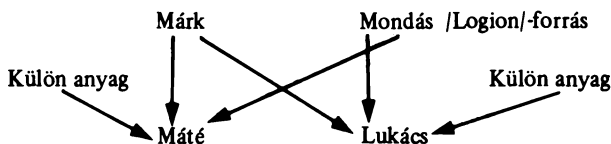
Olvasási szabály: Aki az evangéliumokat olvassa, annak nem szabad azt várnia, hogy az értesítéseket szó szerint, változtatás nélkül adják tovább. A találkozás a Föltámadottal megmutatta az apostoloknak, kicsoda Jézus. Már most ők a Jézus földi életéből vett eseményeket oly módon hirdették, hogy Jézusnak mint Föltámadottnak fénye és titka látható legyen.

A hagyomány írássá lesz

„Ezt az ősi hitoktatást előbb élőszóval, aztán írásban is továbbadták; hiszen hamarosan sokan megkísérelték „megfogalmazni azokat az eseményeket”, amelyek Jézusra vonatkoztak (vö. Lk 1, 1)”.

Maguk az evangéliumok megismertetnek eggyel-mással az evangéliumok előtörténetéből. A szinoptikus evangéliumok között is fellelhetők összefüggések a keletkezésben. Áttekintésük a következő tényt mutatja. Mindhárom szinoptikus evangéliumnak lényegében *ugyanaz a felépítése*; tartalmában és elrendezésben nagy *egybecsengés* van az *anyagban*. A rokonság a stílus és a nyelv apró sajátosságáig elér. Emellett jelentős *különbségek* is megállapíthatók. (Családfák Máténál és Lukácsnál; a beszámolók a feltámadásról nem egységesek. Márknál egyáltalában nem találunk nagy beszédek; Máté viszont a beszédanyagot hosszú beszédekbe sűriti össze; Lukácsnál pedig szét van szórva.) Széles körben helyeslik ennek a vitathatatlan ténynek alábbi magyarázatát:

Elsőként Márk állított össze egy „evangéliumot”. Emellett létezett még egy gyűjtemény Jézus szavaiból (mondás-/, „Logion”/-forrás). Máté és Lukács ezt a két iratot (Márkét s a mondásforrást) felhasználta és saját anyagával kibővítette. Tehát ez az ún. „két-forrás-teológia” a következő módon magyarázza meg az evangéliumok keletkezését:



Egyes katolikus kutatók azt vallják, hogy az ún. mondásforrás azonos az arám Máté-evangéliummal, melyről Papias beszél.

„A Biblia írói az ősi tanítást végül rögzítették a négy evangéliumban az egyházközségek használatára. Írói munkájuk emellett megfelelt a mindenkori célkitűzésnek. Akár kiválasztottak egyes darabokat a hagyományos anyag bőségéből, másokat meg összefoglaltak; akár mások – tekintettel az egyházak helyzetére – inkább értelmeztek, mindig csak

egyetlen cél vezette őket: olvasóiknak föl kellett ismerniök azoknak a szavaknak hitelességét, amelyekre oktatták őket (vö. Lk 1, 4). A Biblia írói a hozzájuk érkezett hagyományanyagból mindenekelőtt azokat a részeket választották ki, amelyek híveik különböző helyzetének és saját célkitűzéseiknek megfelelték. A kiválasztott anyagot e helyzetek s e célkitűzés követelte módon beszélték el. Egy kijelentés értelme függ az elbeszélés sorrendjétől is. Ezért az evangélisták akkor is, amikor a Megváltó szavait és tetteit különböző összefüggésbe hozták, ezeket olvasóik számára érthető módon tették. Az exegétának tehát meg kell vizsgálnia, hogy mi volt az evangelista szándéka, amikor egy mondást, eseményt bizonyos határozott módon ábrázolt vagy határozott összefüggésbe hozott. Az elbeszélés igazságát nem érinti, ha az evangélisták az Úr szavairól és tetteiről különböző elrendezésben értesítenek, (vö. Aranyászjú Szt. János PG 57, 16 k), és ha a kijelentéseket nem betűszerűen, hanem csak értelemszerűen s emiatt különféleképpen formulázták meg (vö. Szt. Ágoston PL 34, 1090 k)."

Ha egy bizonyos szerző a válogatást és az anyag átalakítását a helyzet követelményeinek és meghatározott célkitűzés szerint végzi el és a sokrétű anyagot egységes művé hozza össze: a hagyományos anyagon végzett utóbbi munkát *szerkesztésnek* mondjuk. Az anyag végső feldolgozása az evangélium szerkesztője révén történik.

Olvasási szabály: A bibliakörben a szinoptikus evangéliumok összehasonlítása elsősorban nem azt akarja megállapítani, melyik evangélium szolgált a másiknak előzményéül, hanem az evangélista hangsúlyozta gondolatot akarja felismerni, hogy Krisztus titkát mélyebben megértsük.

Az „Evangélium... szerint” cím nem a szerzőktől származik, mégis visszanyúl a II. évszázadba. Az „*Eu-angelion*” a görög-

ben a győzelmi hír hozójának jutalmát jelenti, magát a jó hírt; a császárkultuszban: a császár születésének, trónfoglalásának és kikiáltásának bejelentése. Az Újszövetségben e szót az eszkatológikus (végső, Isten által szavatolt) üdvösség meghirdetésére alkalmazzák (főleg Pál apostol). A II. században ezt a jelentést is tartalmazza: Jézus és apostolai üzenetének írásos tolmácsolása.

Az evangéliumok *nem Jézus-életrajzok*, nem örökítik meg Jézus életpályáját, személyisége, jelleme kialakulását, nem tartalmazzák külsejének leírását és általában nélkülöznek olyan adatokat, amelyeket egy életrajztól jogosan elvárhatunk. Amit megírnak, történelmi igazság: de az evangelisták fő célja nem hiánytalan Jézus-életrajz, hanem a hit jelentése Jézusról, a Jézus hozta üdv meghirdetése, a Jézusról valló *szóbeli igehirdetés tükrözése*, amely a Jézusban való hitre akar megnyerni s ezzel segíteni az örök életre. Ezért lehetetlen az evangéliumok segítségével hiánytalan, megnyugtató Jézus-életrajzot összeállítani, jóllehet efféle kísérletek mindig törtennek.

Olvasási szabály: Az evangéliumokat az üdvösség végső, Isten szavatolta meghirdetéseként kell olvasnunk.

„Az az exegeta, aki az evangéliumok keletkezésének és megfogalmazásának kérdéseit gondosan nem vizsgálja, s az új kutatás összes igazolt eredményeit tárgyilagosan nem értékesíti: nem teljesíti azt a feladatát, hogy keresse, mit akartak mondani s mit mondtak a bibliai szerzők. Az újabb kutatás eredményeiből ez következik: Jézus tanítását és életét nem egyszerűen tovább mondták, hogy a rájuk emlékezés egyszerűen el ne tűnjön: hanem úgy „hirdették” azt, hogy attól az Egyház számára a hit s az erkölcs alapja váljék. Ezért az az írásmagyarázó, aki az evangelisták tanúbizonyosságát fáradhatatlanul kutatja, az evangéliumok teológiai jelentését job-

ban ki tudja domborítani s be tudja láttatni, mily szükséges és fontos azok kifejtése az Egyház által.”

3. A Názáreti Jézus

Jézus alakját nem folyamatos életrajzban, hanem mindenkor rövid szakaszokban (perikópák) ábrázolják az evangelisták. Mindegyik ilyen részletben, perikópában az egész Jézust kell látni.

Olvasási szabály: A Jézusról szóló mindegyik rövid elbeszélésben s minden jézusi szóban Jézus egész titkát kell fölfedezni. Ilyen megértéshez segít az, ha a perikópát annak fényében látjuk, ami Jézus üzenete és működése középpontjának számít: híradás Isten országról és jóságáról, meg a szeretetparancs.

Ha az evangéliumok elsősorban a hit tanúságtételeiként jönnek is számításba, mégis lehet őket történelmi dokumentumokként is olvasni a történettudomány módszerei szerint. Ekkor a történet-kritikai módszer segítségével kell megállapítani, mi a földön járó Jézus üzenetének a magva, s hogyan látta maga Jézus a küldetését. Ily módon nagyon konkrét és elkötelezett Jézus-kép jelenik meg szemünk előtt.

a) *Örömhír Isten országról.* Jézus örömhírének középponti gondolata: Isten uralma teljes hatalommal megkezdődött. Tömör összefoglalását Márknál találjuk (1, 14-15): „Betelt az idő, és elérkezett az Isten országa. Térjete meg és higgyetek az evangéliumnak!” Isten országán Jézus Isten uralmának teljes megvalósulását érti, úgyhogy nincs többé lázadó akarat Isten ellen. *Isten győzelme* ez minden gonosz és vészterhes dolog ellen, amit az emberek újból és újból megtapasztalnak. Űr lesz az Isten abban az értelemben is, hogy az egész világ Istent urának ismeri el. Uralmának elérkeztek Isten csodásan lép fel; ezen feltétlenül valami természetfölöttit kell értenünk. Hogy ezt a csodát fölvázolja,

Jézus sok képet alkalmaz, pl. a sorsdöntő menyegzős lakomáét, az aratását, a nagy fáét. Isten országának ez a fogalma az akkori zsidóságban szélkében elterjedt (ha össze is volt kötve különböző félreértésekkel, sőt politikai színezettel). Jézus örömhíre mégis gyökeresen új, amennyiben Jézus kijelenti: az Isten uralma már *most* hatékony, s az ő igehirdetésével és működésével megkezdődött. Jézus személyében Isten valami újat adott (Mk 2, 21 k, Lk 16, 16): a prófétai jövendölések beteljesedtek (Lk 7, 22 - Mt 11, 4 kk; Lk 4, 18 kk), beköszöntött az eszkatológikus *üdvösségi idő* (Mk 1, 15). Ezek a *jelei* annak, hogy Isten országa már elérkezett: ördögűzések (Lk 11, 20 = Mt 12, 28), az üdvösség meghirdetése, a bűnök megbocsátása, a betegek meggyógyítása. Isten országa már itt van, de még nem hatalommal és dicsőségben, hanem csak hívő embereknek láthatóan (Lk 10, 23 f), mint titok.

A legtöbb szöveg azonban, amelyekben Jézus a mennyek országáról szól, a *jövendőről* beszél, a dicsőség jövendő országáról; ilyenek: ígék a bejutásról Isten országába (Mt 5, 20; 7, 21 és mások): a kérés Isten országának eljövételéről a Miatyánkban (Mt 6, 11 k); az együtturalkodás megígérése (Lk 22, 30). A jövendő történés és a jelen valóság vonatkozásban vannak egymással.

Az újszövetségi kutatás általánosan elismert ténye az, hogy Jézus üzenetének központjában az Isten-ország meghirdetése van: de emellett mindenképpen vitás, hogy mi a pontos értelme az Isten-ország eme közellétének. Az *ősegyház* igehirdetésében háttérbe szorul az Isten-ország meghirdetése; az előtérben inkább maga Krisztus van s nem annyira Jézus üzenete. Üdvhozó hatalmát Isten a felmagasztalt Krisztus által gyakorolja, akinek hatalmát átadta (Fil 2, 9-11). Pál apostol nemcsak az Isten-uralomról beszél (Isten országa), hanem a Fiú országáról is; Krisztus országának célja azonban Isten országa (vö. 1 Kor 15, 24-28). Az Isten-uralom meghirdetése a *történelmi* Jézus ismertető jele, hiszen Jézus abban különbözött az akkori zsidóságtól, hogy Ő „az egyetlen ismert zsidó,

aki azt hirdette, hogy az üdvösség ideje már elkezdődött” (D. Flusser: Jesus. 7.o.). Minthogy, amint már mondtuk, az ősegyház nem érdeklődött az Isten-ország meghirdetése iránt, bebizonyosodott, hogy ez csak Jézusra jellemző vonás.

b) *Jézus üzenete Istenről mint Atyáról.* Jézus új üzenetet hozott Istenről mint Atyáról. Jézusra jellemző *Isten megszólításának* ez a szokása: *Abba – Atyám*. E kifejezés családi megszólítás, amit az arámul beszélő családokban a kisgyerek és a felnőtt gyerekek is használni szoktak. Megfelel a mi nyelvünkben kb. ennek a megszólításnak: „papa”, „apu”. Akkor, amikor a zsidóság Isten nevét ki sem merte mondani, és az *Abba* használatát Istennel kapcsolatban valóban kerülte, alkalmazta Jézus a családi életből vett olyan szólásmódot, amely már nem a távoli, hanem a *közelálló Istenhez* szól. Isten „Atya” megszólítását már a III. és II. évezredben az ókori Keleten megtaláljuk. Az Ószövetségben ez a megszólítás nagyon ritka (17 hely, leginkább Istenről, az egész nép Atyjáról van szó): de teljesen új ennek a családi szólásmódnak használata.

Ez a megszólítás Jézus *őseredeti beszédmódjába* illik. Az ősegyház tudatában volt annak, hogy ezzel a szóval valamit átvesz Jézus sajátosságából, épp ezért arám nyelven vette át a görögül írt Újszövetségbe (Róm 8, 15; Gal 4, 6; Mk 14, 36). Egyszersmind ez a szó különös adományként is értendő, mert csak a Szentlélekben mondható ki (Róm, Gal). Ebben a megszólításban, mely Jézus legsajátosabb megtapasztalását mondja ki, rejlik a kulcs Jézus életének és működésének megértéséhez, és – az Isten országának meghirdetésével együtt – Jézus üzenetének *középpontja*. Ez a megszólítás kifejezi Jézus egész bizalmát és odaadását, valamint engedelmességét, és Isten jelenlétének tudatát. Ezzel a kifejezéssel egyedülálló kapcsolat mutatkozik meg Jézus és Isten között, mint Atya és Fia között. Ugyanakkor ebben az Isten-megszólításban benne foglaltatik az egész *krisztológia*. Ez a Jézusra jellemző megszólítás egyúttal úgy nyilatkoztatja Őt ki mint Fiút.

c) *A főparancs.* Isten uralmának (mint Isten szerető közel-

ségének) meghirdetéséből és Jézus alapvető istenélményéből következik az Isten- és emberszeretet *főparancsa* (Mk 12, 28-34). Itt mindenekelőtt arra kell rámutatni, milyen következetesen adódik ez a parancs Jézus istenszemléletéből. A zsidóságban található helytel-közzel hasonló kijelentés. A fő különbség abban áll, hogy Jézusnál a zsidóságban erősen gyakorolt jogi praxis hiányzik (H. Braun). Erre a parancsra első sorban jellemző a Jézus által visszaállított, fölbonthatatlan *kapcsolat* az Isten- és felebaráti szeretet között, ami tökéletesen egybevág Jézusnak az Atyáról szóló kinyilatkoztatásával. Abból, hogy Jézus aztán az egész törvényt erre a két főparancsra vezeti vissza, magyarázható Jézus szerfölött kritikus magatartása a templommal és a rituális törvénnyel szemben. Jézus folytatja a prófétáknak a kultuszról vallott bírálatát, hogy ti. minden kultusz értelmetlen, ha a legfontosabb, vagyis az igazságosság és az igazi engedelmesség hiányzik. Ezért „nem marad kő kövön” (Mk 13, 2). Ebből az Isten- és felebaráti szeretetre való *összpontosításból* érthető Jézus forradalmi szemlélete, hogy nem fontosak a „tisztá” és „tisztátalan” dolgokra vonatkozó előírások. Ily módon Jézus szembeszáll olyan előírásokkal, amelyek éppen saját társadalmi rendjének képezik alapját. E tekintetben tehát Jézus kívülállónak számít, aki közösséget vállal a vámosokkal és a bűnösökkel, s e közösség miatt nem veheti figyelembe a „tisztá” és „tisztátalan” dolgokról szóló előírásokat sem. A főparancs másik ismertetőjele a felebaráti szeretet parancsának *kiterjesztése* minden emberre (minden olyan kísérettel szemben, amely a felebarát fogalmát korlátozná). Ebből a világszéles szemlélekből magyarázható, hogy Jézus sem a rendszer, sem annak ellenzéke részéről nem hagyja magát befolyásolni. Jézus a társadalom akkor szokásos felosztása és „alappillérei” fölött áll. Társalgásában nem ismeri a megkülönböztetést igazak és bűnösök között. A „vámosok és bűnösök barátja”, így hangzik ellene a kifogás (Mt 11, 19). Egy vámost állít példának a meghallgatott imádságra (Lk 18, 10-14).

Ugyanez érvényes a „szegény” és „gazdag” fogalmára. Jézus ismeri a gazdagság veszélyét és legfontosabbnak az Isten országával való törődést tünteti föl. Mégis a gazdag Simon farizeus házában is vendégeskedik s a gazdag vámosnál is (Lk 7, 7-50; Mk 2, 15). Az emberiség felosztása zsidókra és pogányokra viszonylagos; Jézus ugyan elismeri Izrael üdvtörténeti helyzetét, mégis hangoztat néhány, a zsidók számára nehezen elviselhető állítást: a szamaritánus mint felebarát (Lk 10; 25-37) és a hitetlen nép éles elítélése mint utalás arra, hogy a pogányok fölvételnek Isten országába (Mt 8, 5-13).

A főparancs visszavezeti a törvényt eredeti értelmére. Mégis ugyanakkor Jézus rendelkezését oly általánosságban fejezi ki, hogy az a legkülönbözőbb helyzetekre alkalmazható.

d) *Jézus – a hit szerzője és beteljesítője.* Jézus a hit tanúja (G. Ebeling), mivel a hitet lehetővé teszi. Megtanítja a tanítványokat arra, hogy az „Abba – Édesapám” szóval imádkozzanak, s élete által bemutatja, hogyan igazolódik ez a bizalom. Isten által történt feltámasztásával bebizonyosodik, hogy a végső szó valóban a hité és bizalomé: Isten maga igazolja Fiának bizalmát. Csak a húsvétélmény alapján tartható a Jézus közvetítette istenélmény a szerető Atyáról – a bűnös, rossz világ élményével szemben. Jézus minden szavát az Isten iránti bizalomról (különösen Mt 6, 25 kk), amik Jézus különleges istenélményének a kifejezései, csak a húsvét fényében lehet helyesen megérteni. Ez érvényes azoknak az ígéknek megértésére is, amelyekkel Jézus a hívőnek magában az Isten hatalmában ígér részesedést (Mt 17, 20).

e) *Jézus felségnevei.* Azokban a címekben, amelyekkel az evangéliumokban Jézust nevezik, különleges módon kifejeződik Jézus méltósága: Isten Fia, Emberfia, Messiás. A kutatók növekvő száma azt vallja, hogy a földön járó Jézus nem tulajdonította magának ezeket a címeket. Sokak véleménye szerint mégis használta az *Emberfia* címet, mert ez a cím járt legkevesebb veszéllyel, hogy a nép félreérti. De a kutatók, akik úgy vélik, hogy ezeket a címeket Ő maga nem használta, hanem

csak az ősegyház hite vitte bele a hagyományba, azok is ki-jelentik, hogy Jézus működéséből világosan kidomborodik az ő igénye: a végérvényes üdvösségszerző csak Jézus lehet. Sok kutató véleménye szerint tehát a hívő közösség ezeket a címeket joggal használta, hiszen ezek csak szó szerint fejezik ki azt, ami tartalmilag Jézus egész életében úgyis adva volt. Jézus *magatartásában* benne rejlik az egész *krisztológia* – ezt az ősi közösség főleg a felségnevekkel fejezte ki.

f) *Tételformában* Jézus üzenete így foglalható össze: Jézus üzenetének központja az a híradás, hogy Isten országa (Isten új világa, Isten szándékai, a világ bevégezése Isten által) teljes hatalommal elközelgett (Mk 1, 15). Ezt úgy kell érteni mint Isten szabadító és szerető közelségét. Jézus csodái annak jelei, hogy Isten valóban megkezdte uralmát.

– Jézus így szólítja Istent: „Abba – Édesapám”. Ezzel a teljesen új és Jézusra jellemző, eredeti megszólítással Istent, miként egy családban, jó, szerető Atyaként szólítjuk meg. Szava és működése révén beavatja Jézus az embereket ily módon a jó Istennel kapcsolatos élménybe.

– Jézus istenfogalmából adódik az Isten és a felebaráti szeretet mint új parancs. Gyökeres tevékenysége által Jézus maga rombolja le azokat a falakat, amiket az emberek a felebaráttal szemben emelnek.

– A földi rendelkezésekkel szemben Jézus feltűnően el-különül. Számára Isten országa túl fontos ahhoz, semhogy más, földi programokat akarna összeállítani.

– Jézus nem sokat beszél önmagáról. Mégis úgy szól, úgy cselekszik, mint akinek teljhatalma van és ekként meg-ismerteti egész lényét. Az ősegyház Jézusnak ezt a titkát kü-lönös módon hangsúlyozza, ezért illeti felségnevekkel.

Gyakorlatok

A gyakorlatokat egyrészt a bibliai szövegek pontos olva-sására szánjuk, másrészt segítségnek, hogy Jézus jelentőségét a keresztyén élet és az Egyház számára világosabban lássuk.

a) Isten országa

Az örömhírt, hogy „Isten országa elközelgett” (Mk 1, 15) így is megfogalmazhatjuk: Megkezdődik Isten új világa; Isten bevégzi művét; Isten uralkodik népén.

- Melyik fordítás hangzik a legerősebben?
- Melyik fordítást részesíti előnyben?
- Magyarázza meg az „Isten országa” kifejezést a mai fordítások segítségével!
- Tolmácsolja a szó értelmét mai kifejezéssel!

b) Jézus üzenetét minden egyes perikópa tartalmazza. Példát arra, hogyan lehet az egyes perikópákban Jézus üzenetének és működésének velejét megtalálni, a vitabeszélgetések gyűjteménye szolgáltat (Mk 2, 1-3, 6): vitatkozás Jézusról – szembehelyezkedés mindhalálig (Jézus meg nem alkuvása).

- Jézus működésének krisztológiai megalapozása.
- Milyen istenképet tükröznek ezek az elbeszélések?
- Mi a hamis az ellenfelek viselkedésében?
- Miféle utalások adódnak a keresztyének tevékenységére?

c) Jézus programja Lk 4, 14-21 szerint

Nyilvános működését Lukács szerint Jézus programbeszéddel kezdi. Benne előadja működésének súlypontjait: a jó hírnök meghirdetését és megvalósítását. Ez a beszéd jellemzi a nagy fordulatot: ígéret hangzik el a szükségét szenvedők kínjainak végéről. Művében Lukács jónéhány példával vázolja, hogyan végzi el aztán Jézus valóban ezt a gyógyítást.

– Ebből a beszédből melyik programpont tűnik fontosnak és miért?

– Kik ma konkrétan a szegények, a rabok és a szenvedők?

– Milyen főbb pontokat vehetnénk fel ma a keresztyén magatartás programjába?

– Nemzetközi szervezetek gyakran javasolják, hogy egy-egy évben valami fontosra figyeljünk, pl. a szentév (kiengeszt-

telődés éve), a nők éve (1975), a gyermekek éve (1979) és í.t.

– Milyen öntudati átformálást és megváltozást céloz az Úr kegyelmi éve (Lk 4, 19)?

d) A Miatyánk

A Miatyánk (Mt 6, 9-13: Lk 11, 2-4) Jézus üzenetének összefoglalása imaformában.

– Milyen életproblémák jutnak eszébe, ha az első, a második... stb. kérésre gondol a Miatyánkban?

– Milyen helyesbítéseket kell végrehajtani a nap folyamán, ha valaki a Miatyánkot komolyan veszi?

– Jézus különböző hasonlatokat alkalmaz, hogy megértesse velünk: az imádság meghallgatásra talál:

aki erőszakos, azt meghallgatják (Lk 11, 8);

az atya meghallgatja gyermekei kéréseit (Lk 11, 11 k);

aki keres, talál (Lk 11, 1).

– Melyik hasonlat tetszik a legjobban, s melyik tűnik kérdésesnek?

e) Kicsoda a Názáreti Jézus?

E témáról szóló többrészes megbeszéléshez a következő támpontokat osztották szét egy jól bevált módszer alapján:

Érdeklődés Jézus iránt – miért?

E témánál az első estén a hitről szóló beszélgetés indokolt. A közös feldolgozás során az egyes közösségek megkísérelhetik a választ a következő kérdésekre.

– Miért jelent valamit Jézus az embereknek – nekem?

– Jézusnak sok címet és nevet adnak, pl.: Úr, Isten Fia s mások. Ezek a nevek elárulják nekünk, mit jelent Jézus a hit, az imádság és az életvitel számára. Próbáljuk meg Jézus három nevét vagy címét leírni, amelyek fontosnak tűnnek, s magyarázzuk meg, mit értünk azon a címen.

– Képzeljünk el egy beszélgetést egy hitetlennel, s igyekezzünk egyszerű szavakkal megmagyarázni, mit jelent önmagunknak Jézus.

Ki volt Jézus valójában?

Rövid beszámoló: „Az Isten Atya” és „Isten országa” (1. az előző oldalakat). Jézus meghirdeti, hogy személyében „Isten új világa” titokzatosan elközelgett és működik. Magának Jézusnak egyedülálló istenélménye van, amellyel Istent szerető atyaként éli át.

– Hogyan lehetne Jézusnak ezt az üzenetét mai szavakkal kifejezni?

– Mit jelent ez az üzenet a keresztények köznapjaiban?

Mit akart Jézus? – Jézus mint életeszemély

Jézus világosan hangsúlyoz három mozzanatot:

Jézus a másokért élő ember (Mk 2, 16 k; 2, 27; Mt 5, 38 k; Lk 4, 18 k; 22, 24 k; 1 Jn 3, 14 k);

Jézus radikális ember (Mt 5, 11; Mk 12, 28, 34; Mt 6, 21);

Jézus képes az ilyen cselekvésre, mert Isten szereti Őt.

– Hogyan képzei el Jézus „programjának” megvalósítását, alkalmazását a konkrét helyzetre?

– Milyen visszásságok változnának meg a társadalmi és magánéletben?

– Hol talál párhuzamokat Jézus élete, magatartása és a mi korunk között?

– Milyen mai magatartást bírálna meg Jézus különösen?

– Megvalósíthatónak tartja-e korunkban Jézus állásfoglalását és akaratát?

– Véleménye szerint a „jézusi modell” olyan minta-e, amelyre a mi korunkban szükség van? Érvényes-e még ma is?

– Mennyiben felel meg a világ felé forduló embernek és felelősségének a világban?

f) Az Egyház, ahogy Jézus akarta

Minden embernek és minden közösségnek mintaképei vannak, amelyek szerint szeretnék jövőjüket alakítani. Ha az Egyház megfontolja saját útját, ez azért történik, hogy *Jézus igényét* a mai kor számára megfogalmazza és meg is valósítsa. Az ilyen megfontolás nem engedni elfelejteni, hogy az embe-

reknek milyen jó tapasztalatuk, szépélményük van Jézussal kapcsolatban, s ugyanakkor új utakat-módokat is keres, hogy Jézus működését ma is jelenvalóvá, hatékonyá tegye.

Ehhez a tárgyhoz kapcsolódóan így képzelhetjük el egy megbeszélés lefolyását: Eszmecsere indul meg a résztvevők között arról, hogy felfogásuk szerint milyen legyen ma az Egyház? Ezután már rá lehet térni Jézus üzenetének – már kifejtett (vö. 63.1.)– alapvonalaira, a szabadságot ígérő reményre és szeretetre: milyen feladatot rónak ezek az Egyházra? Egy résztvevő össze is foglalhatja az eszmecsere eredményét.

A megbeszélés témái lehetnek:

- Az Egyház – a remény forrása a világ számára? Egyház nélkül is meglenne? Reménytelenség és remény a világban s az Egyházban.

- Az Egyház – szolidáris az emberekkel. Az emberek ügyvédje? Érvényes-e az Egyházban: egymással – egymásért? Van-e világot átalakító erő az Egyházban?

A másik lehetőség arra, hogy Jézus igényét közösségre háruló feladatként lássuk, abban áll, hogy Jézus szavait tovább gondoljuk: Mt 25, 31-46; Lk 14, 12-14 (módszerét vö. 31.1.).

- Hol történnek hasonló események az Egyházban és az egyesek életében? Mit jelenthetne – e szavakhoz kapcsolódva –: A szegények egyháza?

- Milyen útmutatást nyújthatnak ezek a szavak a változtatásra és megtérésre?

- Ezek a szavak csak az egyesekre, vagy az Egyház egészére, vagy az Egyház vezetőire irányulnak?

A Jézusról szóló irodalmat lásd IT 12.

4. Jézus példabeszédei

Jézus példabeszédeiben gondolkodásmódjának és nyelvezetének jellegzetessége közel jut hozzánk. Aki az ő példabeszédeivel foglalkozik, az behatol Jézus gondolatvilágába, s ezáltal ösztönzéseket keres a mi korszakunk számára. Rövid tájékoztatás tegye lehetővé a közösségi munkát. A példabeszédek bo-

nyolult hagyománytörténetét részleteiben aligha lehet ilyenkor megbeszélni.

Miért beszél Jézus példabeszédekben?

Igehirdetésében Jézus az életből vett, egészen földszagú példákat alkalmaz; ezekben nincs is szó Istenről azzal a céllal, hogy az ily „prédikációs példák” révén hallgatóit az „együtt-haladásra” serkentse. Ahol Jézus vélemények és magatartások mélyrenyúló ellentétére bukkan, igyekszik az életből merített elbeszélések útján egyetértést megteremteni. Ezt az egyetértést a mindennapi, általános érvényű eseményekről szóló példák útján (pl. növekedés s mezőn) tudja elérni. Az általánosan ismert dolog hitelessége Jézus üzenetének szolgálatába szegődik. Más esetekben Jézus egy-egy kérdéses határesetet mond el, s ez egyszerűsége és szemléletessége révén figyelmet ébreszt (pl. a tékozló fiú). Más alkalommal Jézus példálózva szól, hogy s mint történt meg valami egy emberrel (pl. Lk 12, 16-21).

Olvasási szabály: A példabeszédek nemcsak szemléletes és gyakran izgalmas elbeszélések, hanem igehirdetési példák, általuk Jézus együtt-haladásra akar indítani.

Gyakorlat: Lk 7, 36-50.

- Milyen helyzetre mondja Jézus ezt a példabeszédet?
- Milyen pontokon ellentétes Jézus és a vendéglátó véleménye és viselkedése?
- Miért mondja el Jézus ezt a példabeszédet?
- Mire akarja Jézus rávenni a vendéglátót? Hogyan kellene a vendéglátónak viselkednie, hogy Jézus üzenetének megfelelően?
- Milyen helyzetre illenék ma az ilyen hasonlat? Kik ma a kitaszítottak?

A tartalomhoz kínálkozó ige: Mk 2, 15.

Jézus példabeszédeinek áthagyományozása az ősegyházban

Az evangéliumok gyakran előadnak példabeszédeket anélkül, hogy az igehirdetéssel való összefüggéseket és azt a konkrét alkalmat megneveznék, amelyből kiindulva, Jézus a példabeszédet mint igehirdetési példát használta fel. A példabeszédeket nem is mindig abban az eredeti formájukban hagyományozták át, amelyben Jézus elmondotta, hanem abban a formában és oly körülmények között, amelyekben az ősegyház a példabeszédeket alkalmazta.

Míg Jézus a legtöbb esetben azon volt, hogy példabeszédekkel ellenfeleit meggyőzze, az ősegyházban ezeket a példabeszédeket ott is alkalmazták, ahol már megvolt Jézussal az alapvető egyetértés. Gyakran a tulajdonképpeni példabeszéd szövszerintisége csak kissé változott meg, de a példabeszédet megelőzőleg a közösség új helyzetét ábrázolták. Ilymódon az alkalmazást általánosították és az új problémákra alkalmazták.

A példabeszédek az ősegyház igehirdetésének lecsapódásaként is üzenetet tartalmaznak a számunkra. Mégis érdekel bennünket a példabeszédek eredeti formája, ahogyan Jézus alkalmazta őket, hogy így Jézus képe világosabban rajzolódjék ki előttünk. E példabeszédek figyelmes olvasása Jézus őseredeti üzenetét is felfedheti előttünk.

Olvasási szabály: Jézus példabeszédei az ősegyházban gyakran az Ő igehirdetésével való összefüggésük nélkül hagyományozódnak át. Ezért a példabeszédeknel meg kell különböztetnünk a helyzet ábrázolását, a tulajdonképpeni elbeszélés szövegét és a legtöbbször általánosságban történő alkalmazást.

Gyakorlatok

Szinoptikus összehasonlítás: Mt 18, 12-14 és Lk 15, 1-7.

– Milyen helyzetre szól az „elveszett bárányról” szóló példabeszéd (vö. Mt 18, 1 és Lk 15, 1-2)?

- Mire akar indítani Mt megfogalmazása? És mire Lk?
- Milyen alkalmazás adható mindenkor?
- Milyen cselekvésre ad indítást ez a példabeszéd ma?

Ezeket a szemléletes elbeszéléseket az ősegyház kis gyűjteményekben hagyományozta át a Jézus igehirdetésével való összefüggés nélkül is. A példabeszédeket bizonyos tárgykörök és szavak (pl. a vendéglátás témája) szerint állították össze. Lásd meg a gyűjteményt: Mk 4; Mt 13; Lk 12, 15; 16.

Milyen témák szerint vannak egybegyűjtve a példabeszédek: Lk 12; 14; 15; 16?

Párhuzamosak: Mk 4 és Mt 13. Mely példabeszédeket emeli ki Máté Márknál jobban?

Jézus példabeszédeinek üzenete

Maguk a példabeszédek annyira szemléletesek, hogy Jézus igehirdetésének fő gondolata mindenkor kiviláglik. A mélyebb megértéshez idézzük fel, amit egyébként Jézusról, igéjéről és működéséről (Isten országa jelenik meg Őbenne), ellenfeleivel való vitáiról és tanítványaihoz való viszonyáról tudunk.

Olvasási szabály: A példabeszédeket Jézus egész üzenetével összefüggésben kell olvasni. Isten országának eljövételét írják le és Istent mint Atyát nyilatkoztatják ki.

Hogy a példabeszédek üzenetét felfogjuk, nemcsak tartalomra kell figyelniünk, hanem a helyzetre is, amelyre a példabeszéd vonatkozik. A következő kérdések figyelmessé tesznek a példabeszédek fontos kijelentéseire. A válaszok révén kitűnik a példabeszédekben rejlő szempontok bősége. Annak ellenőrzése, vajon mindaz, ami egy-egy bibliai beszélgetés során elhangzott, pontosan megfelel-e a példabeszéd szándékának, már a társalgásban akkor megtörténik, amikor az iránt tudakozódunk: igazolhatók-e bizonyos megállapítások a szöveggel? Az ellenőrzés további formája a következő. A különböző válaszok-

nak egymással egyezniük kell (a válaszok bizonyos belső összetartozása); pl. a válasznak erre a kérdésre: „Melyik a legfontosabb mondat?” s a feleletnek erre a kérdésre: „Mire akar Jézus buzdítani?” – össze kell csengenie abban az értelemben, hogy ez a legfontosabb mondat is kifejezi, mire akar Jézus rábírni. Épp így a kiszemelt legfontosabb versnek illenie kell a helyzethez, amelyről feltesszük, hogy arra irányul a példabeszéd.

a) Milyen helyzetre vonatkoznak a példabeszédek? Jézus bizonyos nehéz helyzetben példabeszéd révén szeretne meggyőzni, ügyének megnyerni.

– Kihez fordul Jézus?

– Milyen ellentétes véleményt akar Jézus megcáfolni?

– A helyzet: a hallgatók viselkedése, nehéz helyzet?

b) Mit mond a példabeszéd?

– Mi a példabeszéd tartalma (Tárgy, szerkesztés? Válasszon olyan címet, amely röviden visszaadja azt, amit Jézus mond.)

– Melyik a legfontosabb vers? (Megadni a verset).

– Mire akar Jézus indítani?: „Jézus igénye, kívánsága”?

– Mit mond a példabeszéd Istenről?

– Van-e szó a példabeszédben arról, hogy Isten Jézus által különösképpen közbelép?

– Mit mond a példabeszéd Jézusról?

– Vannak-e Jézusnak más szavai és tettei, melyek a példabeszédet megvilágítják?

– Milyen az a magatartás, amelyre Jézus itt rá akar venni?

c) A példabeszédek üzenete a mának.

– Van-e „meggyőzés” e példabeszéd meg véleményeink és magatartásmódunk között? Magatartásunk világossá válik, ha elmondunk hasonló fajta történeteket mindennapi életünkből (ellenhasonlat, kihívó szövegek).

– Mik a mai kifogások és ellenvetések a példabeszédben ajánlott „Jézus-igénnyel” szemben?

– Milyen ösztönzést ad a példabeszéd a mának?

– Milyen rövid és nyomatékos alkalmazás kapcsolódik ma-napság a példabeszédhez?

– Jézussal miféle beleegyezésre akar indítani az üzenet e példabeszéd alkalmazása révén?

A bibliai munkához a következő módszerek ajánlhatók: verskiválasztás, átírásos szerkesztés, ellenhasznalat, ingerlő szövegek, záró változatok, szinoptikus összehasonlítás.

Szövegek: Mt 13, 24-30; 14, 44-46. Mk 4, 26-29; 4, 30-32. Lk 12, 15-21; 15; 16.

5. Jézus csodái

Jézus csodája, mint jelentést hordozó esemény (Sinnereignis)

Egy eseménnyel szemben az ember különféle módon fog-lalhat állást. Az egyik első lehetőségre utal annak a Nobel-díjas francia természettudósnak válasza, akihez különböző kérdéseket intéztek az emberről, a vallásról, a titokról stb. Szépnek tartja a Bibliát (miként az Iliász is számára jelentős alkotás). Arra a kérdésre, van-e az ő szemében titok, így vá-laszolt: „Igen, egy nő mosolya, egy virág – de majd azt is megfejtjük.” A természettudós problémája természetes, a-hogy valami eléje bukkanó dolgot meg akar magyarázni. Mármost ha egy nő mosolyát természettudományosan meg-magyarázta, akkor valóban mindent megmagyarázott? A csodák esetében a műszakilag és természettudományosan tá-jékozott embernél arról van szó, hogyan képes egy ilyenfajta történést megmagyarázni. Különböző természettudományokat vesz igénybe, pl. az orvostudományt (a pszichikai dolgok jelentőségét a testi folyamatokra), a lélektant, a parapszicho-lógiát. Minden gondolati erőfeszítés oda irányul, hogy a té-nyek és történések eligazító magyarázatra leljenek; hiszen a csoda e szellemi magatartás számára megmagyarázandó tény. Ez a látásmód s ezek a megvilágító kísérletek természetesen jogosak és részben meg is magyarázzák a kérdéses tényeket. A természettudóst köti is saját módszere, hogy az ilyen, cso-

dásnak tartott eseményeket megvizsgálja és megmagyarázza.

Az „eseménnyel” és csodásként közölt történéssel szemben más látásmód is lehetséges: Ez a csodát jelentéshordozó eseménynek tekinti. Hogy mit gondoljunk a jelentéshordozó eseményről, érthetővé teszi az emberi alapélményekről való eszmélődés. Minden embernek vannak életében bizonyos események, amik számára jelentősek, őt mélyen érintik: nemcsak azáltal, hogy azok külső életét befolyásolják, hanem inkább azáltal, hogy viselkedését, elképzeléseit, nézeteit, sőt néha életének eltervezését is megváltoztatják.

Ilyenekhez sorolhatók pl. a szerelem, a hűség, a felelősség, a magány élményei stb. Olykor az ilyen élményeket vagy eseményfordulatokat olyan történések pattantják ki, amelyek — kívülről nézve — nagyon jelentéktelenek, pl. egy kurta szó, egy rápillantás. Mégis az ilyen szó vagy pillantás önmagában nem sejtett távlatokat rejthet. Pl. egy szónak hatása lehet az ember egész életére. Élete hirtelen megvilágosodik, és ez az esemény számára most úgy tűnik, mint minden előző és elkövetkező élményeinek összessége és foglalata. Élete most új értelmet nyer. Az olyan események, amelyek az életnek egységet, középpontot és értelmet adnak, valóban „jelentéshordozó események”. Az ilyen események aztán megtapadnak az emlékezetben, mert annál inkább emlékezünk az eseményekre, minél inkább volt jelentőségük és értelmük s a végleges érvényesség élményét nyújtották. Az ily események életalakító, jellemalakító hatásúak és felejtethetetlenek.

Hasonló módon érthetjük a csodáknak hívott eseményeket is. A csodás esemény elsősorban nem olyasmi, ami magyarázatra szorul, hanem olyasmi, ami maga magyaráz, világosságot áraszt és értelmet kölcsönöz.

Olvasási szabály: A csodát kétféle módon lehet látni. A természettudományos látásmód megkísérli az ilyen eseményt a természet ismert vagy még feltárandó törvényszerűségeire vissza-

vezetni. Elsősorban az esemény és a (feltételezett) természeti törvényszerűség vonalán vizsgál. Ez a látásmód jogos, mégsem az egyedül lehetséges. Míg ez az első látásmód ezt kérdezi: „Hogyan magyarázom én ezt meg?”: a második, fontolgató látásmód ezt kutatja: „Mit mond ez nekem?” Ez a második látásmód beszélgeti az eseményt s megkísérli egy-egy esemény rejtett dimenzióját és összefüggését az étellel meglátni: az esemény bizonyos értelmet és jelentést tár fel.

Jézus csodáinak sajátossága

A csodák mint jelentéshordozó események akkor válnak világossá, ha ezeket Jézus életével s jellemével összefüggésben vizsgáljuk meg. Már tartalmuknál fogva is Jézus csodái olyan sajátosságokat mutatnak föl, amelyek azokat az akkori idő más, csodatevő hírben álló férfiak káprázatos tetteitől megkülönböztetik. Jézus csodái összességükben bizonyos visszatérő vonásokat mutatnak. Majdnem ezt lehetne mondani: mind meghatározott belső törvény szerint mennek végbe (s ezek Jézus sajátosságából következnek), és bizonyos építési terv szerint működnek. A csodatörténés mindannyiszor feltár valamit magának Jézusnak jelleméből (amit már Jézus igehirdetéséből jól ismerünk), és Jézusról alkotott képünket érthetőbbé teszi. A csodák nemcsak olyan igazolásszámba mennek, ami Jézus ígéit Isten országáról és jóságáról megerősíti, hanem egyszerűsre mind kézzelfoghatóvá teszik azt, hogyan is fest Isten uralma, s hogyan valósítja meg Isten jóságát.

Három ismertetőjelet lehet felsorolni, melyek Jézus minden egyes csodájában megtalálhatók. Ez a három ismertetőjel vagy a „csodás történés alapstruktúrája” egy egészen egyszerű mondatban foglalható össze, s eközben minden ily szó egész jelentésében veendő: Jézus üdvösséget szerez az embereknek.

1. A csodás esemény távolodás a testi-lelki bajból az egészség és üdvösség felé.

Olvasási szabály: „Csodás” működése révén Jézus a lelki-
testi nyomorba süllyedt embereket a gyógyulással és az üdvösséggel ajándékozza meg. Csodaleírások erre a testi-lelki bajból a gyógyulásra-üdvösségre („von Unheil zum Heil”) vezetésre emlékeztetnek és a mai olvasót is reménnyel töltik el.

Az ördögűzési elbeszélésekben ez a testi-lelki bajból a gyógyulásra-üdvösségre vezetés ott mutatkozik leginkább, ahol leírják az összeütközést Jézus s a démonok között. Bizonyos mértékben a befolyási övezetért folyik a harc Jézus és a démonok között. A csoda révén mindannyiszor konkrét üzenet válik meg Isten uralmának beköszöntéséről, s ugyanakkor Jézus a konkrét helyzetben mutatja meg, mit jelent az, hogy Isten jósa atyánk. A betegség gyógyítását könnyű elképzelni; ennek révén megszabadulunk a betegség kínjaitól. A leprások meggyógyítása arra utal, hogy a meggyógyítottak a kirekesztés fogságából szabadultak ki, közösséget nyernek a néppel, s a közösséggel Isten elé léphetnek (különösen a templomban, ahonnan ki voltak zárva). Azt lehetne mondani: Jézus csodái csupán olyan eseményekre korlátozódnak, amelyek a betegségből és bűnből a gyógyuláshoz és üdvösséghez vezetnek. Csodatevő férfiakra egykorú elbeszélések ilyen furcsa „csodákat” emlegetnek: a varázsló kincseket talál meg, tolvajokat és rablókat szolgáltat ki, szökött rabszolgákat talál. Ily esetek a varázsló bölcsességének kinyilvánításai, azonban nem olyan esetek, amelyekben igazi gyógyulás történik. Éppen Jézus csodáinak ez a „korlátozása” és „kiválasztása” oly esetekre, melyek gyógyulásra s üdvösségre vezetnek, kölcsönöz Jézus csodáinak széles dimenziót és válaszol az embernek üdvöt kereső alapkérdésére. Aki a csoda elbeszélésére akar figyelni s át akarja gondolni a történeteket, annak ebbe a „moz-

gásba'' kell belebocsátkoznia. A baj állapotát fogságként s korlátozásként fogja átélni az üdv (gyógyulás) állapotát pedig megszabadulásként. A Jézus csodáiról való elmélkedésnek ezeket a távlatokat föl kell tárnia: a fogság és a baj dimenzióját, amelyben élünk, meg a remény és az üdv s gyógyulás dimenzióját, amelyre Jézus révén nyertünk hiteles ígéretet. A csodának, ha nem vonatkoztatjuk saját üdvösségünkre: szabaddulásunkra a bűnből a megváltottságba, nem volna számunkra semmi értelme.

2. A csodák felhívások a hitre

Aki természettudományos kérdésfeltevéssel közeledik az eseményekhez vagy akár egy csodatörténethez is, az egy sereg pontos ismerethez juthat: aki viszont az efféle történés értelmének kérdésével foglalkozik, annak ez értelmi élménnyé lehet. Összefüggéseket talál benne és „kinyilatkoztatást” egyéni életére. Őhozzá szól az esemény s feltárja, ami az ő életére jelentőséggel bír. Ilyen értelmi élmény lehetséges, ha a dolgokat és eseményeket beszélni hagyjuk. Mindenesetre meggondolandó, hogy egy-egy esemény nem minden további nélkül lesz értelmi élménnyé: ugyanis nem tüstént tolatkszik valaminek értelme a szemlélő elé. Egy-egy szó az egyik ember számára „kinyilatkoztatás”, de a másikat hidegen hagyja; épp így vagyunk az élménnyel is. Értelmet és jelentést csak akkor árul el az esemény, ha a szemlélő enged a vonzásnak, ha „nyitott” az ily esemény számára.

Ez érvényes a csodára is mint értelemhordozó eseményre. Maga az Újszövetség mutatja, hogy a csodás esemény kétértelmű is lehet. Jézust a csodák ellenére sok ember visszautasítja, miközben mások éppen ezekben a csodákban olyan kinyilatkoztatást látnak, amely az élet végső értelmét tárja fel. A döntő kérdés az, hogy az ember enged-e Isten megszólításának, vonzásának? Ezt az „igen”-t nevezi az Újszövetség hitnek. A csodás eseménynek ui. találkozás-jellege van: Jézus feltárja a csodában Isten országának közelségét s bizonyos módon önma-

gát is. Ezt a feltárlkozást személyes hit révén fogadjuk el. Az Isten-ország közelsége csak a hívő számára lesz Jézus által láthatóvá. Aki nem tud vagy nem akar Jézussal a hitben találkozni, attól a csodát megtagadják (Mk 8, 11-13). Ekként a csodának csak akkor lesz meg az „értelme”, ha Jézussal való személyes találkozásban megláttatja Isten országát (de nem láttatja meg minden áron). A csodák értelmi tartalmába való behatolás feltételezi, hogy a hallgató készséges a találkozássra, s ő – mint szíven talált ember – személyes választ ad a hívásra. A csoda nem általánosságban tárgyal a bajról és az üdvörl, gyógyulásról, hanem „nekem” szól.

Olvasási szabály: Miként egy esemény vagy szó dimenziói és az étellel való összefüggései csak akkor tárulnak fel, ha elfogadjuk a „megszólítást”, vagyis engedünk a vonásnak, akként a csoda is csak a hívőnek nyitja meg mély értelmét.

3. A jézusi csodák – Jézus csodái

Ez a meglehetősen különös megfogalmazás arra utal, hogy Jézus csodái az ő sajátos személyiségét árulják el. A csodatörténésnek az ő személyével való összefüggése nélkül a csodák épp olyan jelentősek vagy jelentéktelenek lennének, mint egy mesébe illő, megmagyarázhatatlan esemény, ami a reggeli újságban olvasható. Ha azonban Jézus csodát művel, a csoda Jézus igehirdetésével s egész tevékenységével való összefüggésében nyer értelmet.

Olvasási szabály: A csodák útján hirdeti Jézus konkrétan és szemmeláthatóan: Isten uralma beköszöntött és Isten az emberek atyja.

Jézus csodaiban rejtett tekintély tárul fel. Sok ilyen csoda-leírás Istent nem is említi. Csak ritkán történik említés Jézusnak Istenhez intézett imádságáról (holott ez állandó vonás a zsidó csodás eseményekben). Nem kapunk hírt különleges

gyógymódokról, vagy a beteg álmáról, amely révén az istenség a gyógyulásra utal. Ezzel szemben itt teljhatalomról van szó. Jézust egymagában észleljük, és mégis Isten ereje tevékenykedik általa. A Jézus csodáival való értelmes és hívő foglalkozásunk során a csoda Jézus üzenetének központi tartalmát mondja ki – amely Jézus tevékenységében tárul fel –: Kinyilatkoztatás Isten új világáról és Istenről, mint Atyánkról.

4. Egyéni alkalmazás

A csodák felsorolt három tulajdonságán kívül a csodatörténeteknek belső dinamikájuk van, s ebbe a mozgásba s fokozatos értelemfeltárásba hatol be az elmélkedő. Bizonyos mértékben megkísérli a bibliai csodás eseménynek ezeket a vonalait tovább meghúzni és meghosszabbítani, és ezt az eseményt összefüggésbe hozza élményeivel és életével. Ezen a módon a csodás eseménynek személyes „lefordítása”, alkalmazása megy végbe – a mai keresztyén életében. Ez a „lefordítás” nem a bibliai szövegtől idegen felépítmény, hanem kibontakoztatása annak, aminek értelme és jelentősége szerint ott szilárd alapja van. E kifejtés egyszersmind engedelmes hallgatás az üzenetre, és olyan értelmezés, amely az embert személyesen érinti; mert az nem más, mint az üzenet tolmácsolása, ami folytatólagosan valósul az ő életében és konkrét helyzetében. .

Kitérés a történelmiség kérdésére

A történelmi kérdés a körül a bizonyítás körül forog, vajon Jézus valóban művelt-e csodákat? A kérdés jogos, ha nem is éppen a legfontosabb. A bizonyítás, hogy Jézus valóban művelt csodákat, e gondolatmeneten nyugszik:

1. Jézus csodái sokszorosan igazolhatók, akár a forrásokat tekintjük (Márk, mondásforrás, szemtanúk, Biblián kívüli források), akár a formákat és műfajokat: csodaleírások, mondások („logion”-ok).

2. Vannak (a kutatók által valódinak ismert) Jézus-szavak, melyek a csodatevékenységet kész tényként tételezik föl (pl. Mt 12, 22-30).

3. Jézus csodáinak fent kifejtett sajátosságai azt mutatják, hogy e csodáknak „sajátos az arculatuk”, vagyis ama korszak más „csodatevői” bűvészkedéseitől különböznek, – tehát nem kapásból vettek. Ugyanis már tartalmuknál fogva kiolvasható belőlük a „zsidósághoz és hellenizmusához viszonyított különbség” ismérve. Jézus csodái koherenciát (belső összefüggést) mutatnak Jézus üzenetével: egybehangzóak (ami a tartalmat, a hasonló és egységes stílust illeti) Jézus üzenetének fő pontjaival.

4. Jézus csodáinak áthagyományozása azzal függ össze, hogy olyan eseményről szólnak, amelyek a tanítványok számára nagyon jelentősek voltak, s amelyeket hathatós erejük miatt a későbbi nemzedékeknek tovább kellett adni. A csoda leírások az első tanúk értelmi élményét közvetítik; és a csodák-ról szóló híradással Jézus arra akar rávenni minket, hogy mi magunk foglalkozzunk az eseménnyel és feltegyük a kérdést, mit jelentenek itt és most a számunkra.

Gyakorlatok

a) Egy történet folytatása életünkben – kérdések Mk 7, 37-hez.

1. Kijutás a testi-lelki bajból a gyógyulásra-üdvösségre.
 - Milyen bajt hárítanak el?
 - Mit akar Jézus e csoda révén az embereknek mondani?
 - Milyen alakban lép meg ez a baj minket ma?
 - Mindnyájan hasonló bajjal küszködünk?
 - Hogyan tudnánk Jézus cselekvését folytatni?

2. Jézus és a meggyógyult:

– Hogyan viselkedik a meggyógyult Jézus iránt? (Vö. Lk 17, 11-19 és Mk 10, 52).

– Vár-e Jézus elismerést csodáiért?

3. Jézus csodái

– Mit mond ez a csoda Istenről és Jézusról?

– Mi ennek a csodának az üzenete közösségünknek?

b) A hit hatalma. – Kérdések Mt 17, 14-20-hoz.

Gyakran az a benyomásunk, hogy Jézusnak ezek a szavai a hit hatalmáról a mindennapi életben nem igazolódnak. Mit akar Jézus e szavakkal mondani?

Jézus életében sem teljesült minden imádsága (imája az Olajfák hegyén). Jézus feltámadása e szavak magyarázatát is megadja-e? Mire képes a hit a mi életünkben? Segít-e a hit problémáink leküzdésében?

Jézus csodáival kapcsolatos irodalomra vö. IT 13.

6. A Hegyi Beszéd

Ha mi keresztények Krisztus szellemében akarunk cselekedni és a teljes életre törekszünk, a Hegyi Beszédet vesszük elő, hiszen ez tartalmazza a legvilágosabban Jézus tanítását követői, tanítványai számára. De ha komolyan foglalkozunk a Hegyi Beszédrel, azonnal észrevesszük, hogy itt egész más világról van szó, mint amelyben mi élünk. Aki azokhoz a „szabályokhoz” igazodik, aligha fogja megállni a helyét a mai társadalomban: Olyan szabadságot kínál a Hegyi Beszéd, amely nem igen illik bele a gazdasági tervek és a biztosítási rendszer világába.

Sok mai probléma nincs is megemlítve, hiszen a Hegyi Beszéd világa Jézus világa, amitől a világméretű politikai és társadalmi élet kérdései idegennek tűnnek. Azonfelül látszólag oktan radikalizmust kíván a Beszéd, a végsőig menő elszárást óhajtja, s ez a fennálló társadalommal való összeütkezéshez s töréshez vezethet. Minthogy két évezred választ el minket Jézus korától, fölmerül a kérdés, vajon az útmutatások, amik jók voltak az akkori kor számára, ésszerűen követhetők-e most is?

A Hegyi Beszédről szóló bibliai beszélgetések során elsősorban nem arról van szó, hogy megtudjuk, mit akart akkor Jézus, hanem hogy felderítsük, miféle cselekvésre szólít fel Jézus a *mi* korunkban.

A Hegyi Beszéd Jézus üzenetével függ össze

Azt a kérdést, mennyiben lehet követni Jézus erkölcsi irányvonalát (s ezzel együtt már itt is a kérdés a Hegyi Beszéd tanításáról a mi korunk számára), csak akkor lehet megválaszolni, ha ezeket az irányelveket Jézus üzenetének és működésének összefüggésében látjuk. Maga a Beszéd közöl néhány helyen ilyen nagyobb összefüggést, hiszen útmutatásként megadja a mélyebb indoklást. A jó és teremtető módon működő Isten modellje: meghívás az ellenségszeretetre (Mt 5, 44); Isten gondoskodása a madarakról és a virágokról: utalás az emberekre árasztott szeretetére (Mt 6, 25-33).

A nagyobb összefüggést, amelyben elhelyezkednek Jézus útmutatásai, meg lehet állapítani, ha figyelembe vesszük a Hegyi Beszéd bizonyos feltűnő és visszatérő vonásait. A szavak statisztikájából megtudjuk, hogy gyakran előfordul az „Atya” szó és a „mennyei országa” szókapcsolat. Az Atya: Mt 5, 16.45.48; 6, 1.4. 6.8.9. 14.15.18. 32; 7, 11.21. – A mennyei országa: Mt 5, 3.10.19.20; 6, 10.13.33; 7, 21.

A Hegyi Beszéd sok kifejezésében nyomon követhető Jézus tekintélyi méltósága is: bizony mondom nektek; én azonban mondom nektek: Mt 5.18.20.22.28.32.39.44; 6, 2.5.16. 25.29.

Ha ezeket az indokolásokat és összefüggéseket figyelembe vesszük, kivehető a Hegyi Beszéd lényege. A Beszéd nem csak egyszerűen útmutatásokat akar nyújtani, hanem arra utal, hogy milyen változtatásra kerül a sor az emberek cselekvésében, ha valaki átélte Isten uralmának elérkezését Jézusban, s engedi, hogy az magával ragadja.

Az irányelvek a Hegyi Beszédben tartalmazzák a választ, amit az ember akkor ad, ha szívét megragadta Isten uralma. Különösen a példabeszéd a szántóföldön elásott kincsről és az értékes gyöngyről, amelyért az ember mindenét eladja (Mt 13, 44-46), azt mutatja, milyen értelemben teljesíthető a Hegyi Beszéd. Aki ilyen kincset talált, annak nincs szüksége útbazigatásra; megindul magától, hogy birtokba vegye. Ekként a

tanítvány újszerű cselekvése nem irányelvekből következik, hanem a Jézus által közvetített istenélmény megtapasztalása alapján. A Beszéd oly mértékben teljesíthető, amily mértékben Jézus maga „indított meg” valakit. Az olyan problémák is, amelyek akkor még nem merültek fel, megtalálják megoldásukat a Hegyi Beszéd lényegének megértése alapján.

Olvasási szabály: A Hegyi Beszéd leírja, milyen cselekvésre van hivatva az „új ember”. Aki Jézus révén abban az élményben részesült, hogy Isten uralma elközelgett, és Isten újfajta jelenléte az ajándék, – az új helyzetnek megfelelően fog viselkedni.

A Hegyi Beszéd a mi időnkben

Jézus ideje óta az életkörülmények tökéletesen megváltoztak. Sokszor a keresztény számára a Hegyi Beszéd csak azért nem oly idegen, mert gyakran hallotta, és mert nem gondolta át a mai élet körülményeit és a saját, a Beszéddel ellentétes tapasztalatait. Hogy a Beszéd mégis kifejthesse igazi hatását, tudomásul kell venni a mi korunk értékeit és magatartásmódját, hiszen e Beszéd irányelveit a mi időnkben is meg kell valósítanunk.

Olvasási szabály: Hogy a Hegyi Beszéd útjelzését korunk számára jól szemügyre vehessük, össze kell hasonlítani Jézus irányelveit a mi időnk ténylegesen elfogadott értékeivel és magatartásmódjával. Ekkor az olvasó szembesülhet a mai véleményekkel és a mai magatartásmódot illető bírálattal, és fel is bátorodik produktív cselekvésre.

A Hegyi Beszéd szó szerinti követése?

Az Egyház története azt mutatja, hogy a Hegyi Beszéd némely irányelvét a történelem folyamán mint szó szerint végre-

hajtandó útmutatást értelmezték, pl. a válás tilalmát (Mt 5, 31 k). Az eskü tilalmánál pedig (Mt 5, 33-37) azt hitte az Egyház, hogy akkor is hű marad a tilalom értelméhez, amikor a legfőbb igazmondás kifejezéseként követelte. Nem lehet általános alapelvet adni arra, mikor kell egy-egy elvet szó szerint követni, és mikor kell Jézus szavát értelem szerint venni.

Minthogy Jézus arra hív fel tanításával, hogy az ő célját megvalósítsuk, úgy kell a Hegyi Beszéd útbaigazítását véghezvinni, hogy Jézusnak ez a célja megvalósuljon. A mindenkori helyzetnek megfelelően más és más lehet a reakciója az arculverésnek (Mt 5, 39). Mégis a keresztyén arra kap felhívást, hogy bátor tetteivel kitörjön a Rossz ördögi köréből, úgyhogy ne a Gonosz áldatlan hatalma erősödjön, hanem tovább ajándékozzuk Isten jóságának élményét.

Olvasási szabály: Jézus célja a Hegyi Beszédben ez: bátorítani a tanítványt alkotói cselekvésre, egy új világ felépítésére. Megváltozott helyzetekben Jézus egyes irányelveit úgy kell megvalósítani, hogy Jézus célkitűzését mindvégig tiszteletben tartsuk.

Gyakorlatok

A gyakorlatoknak abban kell segíteniök, hogy a Hegyi Beszéd útmutatását Jézus üzenetének összefüggésében értsük. Ugyanakkor élesíteni akarják szemünket a mai helyzetre, amelyre Jézus útbaigazítása hatni akar.

1. Hogy a Hegyi Beszéd sajátosságát megragadhatjuk, először is az egész szöveget (Mt 5-7) a következő kérdések kíséretében olvassuk el:

- Mit mond a Hegyi Beszéd Istenről?
 - Milyen az új világ (a mennyek országa)?
 - A Beszéd útmutatásaiban hol történik említés kifejezetten vagy burkoltan Jézusról és tekintélyéről?
 - Milyen a Hegyi Beszéd leírta új ember?
- A résztvevők hozzászólásait megbeszéljük.

2. A Hegyi Beszéd egyes szakaszaira alkalmazható a Vásterás-módszer (ld. 35. lapon): pl. a boldogságokra (Mt 5, 3-12), az imádságot célzó útbaigazításra (6, 5-15); a helyes gondoskodásra (6, 19-25; 6, 25-34).

3. Az egyes tanításokat (esetleg a Jézus üzenetéről feljebb megadott tájékoztatás segítségével) el is lehet mélyíteni a következő kérdés alkalmazásával:

– Mit jelent ez az útmutatás ilyen üzenet fényében: Isten a mi atyánk? És: az új világ elérkezett Jézusban, megnyílt a jövő.

Az egyes útmutatásokhoz alkalmazhatók a szabad gondolatátvitel módjai (ld. 36. l.).

4. Sok eset és időszerű alkalom megvilágítására található egy-egy szó a Hegyi Beszédben. (Vö. 38. l.)

5. A képeslapokból a Beszéd egyes igéihez illusztrációkat lehet gyűjteni. Ilyen idézetek lehetnek: Boldogok a szomorkodók... Ha megütik a jobb orcát...

7. Mit mond Pál apostol korunk emberének?

Aki Pál leveleit olvassa, részt vesz az egyházközségeivel folytatott beszélgetésben. Ebből a beszélgetésből persze csak az egyik beszélő fél nyilatkozatát ismerhetjük, vagyis Pálét. Azokat a kérdéseket, amelyeket az egyházközségek intéztek Pálhoz, vagy azokat a nézeteket, amelyek a közösségben uralkodtak, csak az Apostol válaszaiból tudjuk kielemezni. Amíg az evangéliumok sokféle szemléletes képet állítanak szemünk elé, Pál leveleinek olvasója intenzív társalgásba csöppen; jóllehet Pál eközben nem ismétli a problémákat, amik közösségei részéről merültek föl, s ezért olykor nem egészen világos a levelekből, mi is volt tulajdonképpen az egyházközség kívánsága, vagy milyen problémák adódtak.

A Pállal való találkozásnál az Apostol sajátos személyiségével is számolnunk kell. A Krisztus-misztérium Pál szemszögéből nyer ábrázolást. Az ő teológiája személyes, élő megtapasztalásból ered. Pál nemcsak személyesen van elkötelezve, hanem

saját személyét példának tartja arra, hogyan érvényesül üdvösségünk örömhíre.

Pál nem könnyű beszélgető partner. Hogy az ő személyét és gondolkodásmódját megismerhessük, mindenekelőtt olyan módszerek ajánlatosak, amelyek a szöveget felfedik. A szempontokat, amelyek a levelek személyes olvasásához és a társaláshoz fontosak, az olvasási szabályokban fogalmaztuk meg.

A levelek konkrét indítéka

Pál apostol levelei útján folytatja a beszélgetést egyházközségeivel: ha fizikailag el is távozott, szíve szerint közöttük van (1 Tessz 2, 17). Fenntartja a kapcsolatot közösségeivel, s távollétében is jó tanáccsal, eligazítással áll mellettük (vö. 2 Kor 2, 1-10; 2 Kor 10, 10). A levelek személyes visszaemlékezések és hála a közösség állapotáért (pl. 1 Tessz 1-3), vigasztalás a szorongató kérdések között (a holtak sorsáról: 1 Tessz 4), válasz a feltett kérdésekre (főleg 1 Kor): állásfoglalás a közösségeket veszélyeztetőkkel szemben (az igazi evangéliumért, Gal), tanítás, kifejtés és áttekintés saját evangéliumáról (Róm), leszámolás az ellenfelekkel (2 Kor).

A levelek konkrét válaszokat adnak a fölmerülő kérdésekre, vagyis — alkalmiak.

Ha az Egyház fölvette Pál leveleit a Szentírás jegyzékébe (kánon), ez azt jelenti, hogy az Apostolnak mindig van valami mondanivalója az Egyház számára. Az új kérdésekben is Pálhoz fordul, s az új helyzetekre igényli az ő tanácsát és útmutatását. Erre különösen alkalmas módszer az *esetmegvitatás* (1. 38. l.). A Pál korabeli és a mai helyzetek összevetése élesíti látásunkat a helyzetek mindenkori sajátosságát illetően, és világosan kidomborítja, mi érvényes mindenkor, vagy mi csak a kornak függvénye.

Olvasási szabály: Pál szeme előtt mindig konkrét emberek lebegték problémáikkal együtt: az egyház-község, a munkatársak, az ellenfelek. Jézus

Krisztus apostolaként utat akar nekik jelölni, életüket a hit szerint alakítani. Aki ma Páltól akarja az élet útját megtanulni, figyeljen pontosan az Apostol helyzetére és ne alkalmazza elsietve Pál útmutatását a mára.

A hit lényegéről

Leveleiben Pál választ és útmutatást ad konkrét helyzetekre, mégis mindig úgy válaszol, hogy a hit lényege tűnik elő. Aktuális, átmeneti kérdéseket is a hit központi tartalmára való utalással válaszol meg. Feltűnő, hogy eközben mily gyakran utal Jézus halálára és feltámadására. Jézus föltámadása saját feltámadásunk reményének alapja (1 Kor 15); Jézus önátadása a halálban felhívás a testvéri szeretetre (1 Kor 8); Jézus halála és feltámadása a keresztyének életében (Róm 6) és az Apostol életében (2 Kor 1; 4) is megnyilvánul. Pál egy másik rövid formulát is sűrűn emleget: Jézus az Úr (Róm 10, 9; 1 Kor 12, 3). A kolosszeiekhez írt levélben bontakozik ki ez az egy mondat egész jelentőségében: Krisztus uralma kiterjed az egész mindenségre és a kolosszeiek életében meg kell mutatkoznia (Kol 2, 6).

Pálnak ez a sajátossága, hogy az időszerű kérdéseket a hit lényegéből gondolja át, éppen ma fontos, amikor sok és új kérdés adódik.

Olvasási szabály: Pál saját korának nézeteihez kötődik, s egynémely probléma, amivel küzdenie kellett, ma másképp jelentkezik. Ha a mai olvasó ügyel arra, hogyan válaszol az Apostol a mindennapi élet kérdéseire, a hit alapkérdéseire utalva, akkor meglátja azt is, hogyan alakítsa egyéni életét a hit szerint.

A levelek személyes jellege

Pál apostol gyakran ír leveleiben önmagáról és saját élet-történetéről. Életét példaszerű esetnek tekinti arra, hogyan

válí az evangélium eredményessé: éspedig példaképnek a hívők számára (1 Tessz 1, 6: 2, 14.15): részvételnek Krisztus haláltságában s megdicsőülésében (2 Kor 4, 8-18). Isten által közvetlenül meghívott kinyilatkoztatáshordozónak tekinti magát (Gal 1-2). Minthogy Pál az evangélium sorsával oly szorosan össze van kötve, megvédi apostoli méltóságát is: a személye elleni támadást az evangélium elleni támadásnak tartja. Eközben nem szenved hiányt a világos megfogalmazás. Azok a helyek, ahol Pál önmagáról beszél, teszik lehetővé az első tekintést az Apostol egyéniségébe.

Olvasási szabály: Az önábrázolásokban Pál nem akar önéletrajzot adni, a szó igazi értelmében, hanem kifejti küldetését és megbízatását.

Ilyen *beszámolók* találhatók:

Gal 1-2

A galatákhoz írt levél 1. és 2. fejezetében föllelhető magyarázat alapgondolata Pálnak azt az állítását hangsúlyozza, hogy ő emberi közvetítés nélkül, egyenest az Isten által, Fiának megnyilatkozása révén hivatott meg apostolnak és a pogányokhoz küldetett. Hogy Pál nem függ az emberektől, még a Jeruzsálemben lévő apostoloktól sem, életéből vett számos példával igazolja. Pál egyenrangú közvetítője a kinyilatkoztatásnak, a jeruzsálemi apostolokkal egy sorban: mégis gondja van a zsidókból és pogányokból álló Egyház egységére.

1 Kor 15

A találkozás a Feltámadottal alapvető Pál apostoli tisztjére (ha utolsónak látta is az Urat). Ez alapozza meg méltóságát; bár az is hozzátartozik élettörténetéhez, hogy üldözte az Egyházat. Ez a látás és meghívottság több a pusztá életrajzi eseménynél: *meghívás a tisztségre*. (Vö. 1 Kor 9, 1: „Én nem vagyok apostol? Én nem láttam az Urat?”)

Fil 3

Az Egyház egykori üldözője szemében minden érték átértékelődik. A volt üldöző belátja, hogy az ember csak akkor áll-

hat meg Isten előtt, ha hittel Krisztushoz igazodik. Az egyéni megigazultságra való hivatkozás semmit sem ér. Pál még útban van a tökéletesség felé, aminek még híjával van. Ezen a helyen Pál a múltjáról beszél. (Vö. 2 Kor 11, 22)

Kol 1, 25-29 és Ef 3, 1-13

Küldetésének egyik elmélyült vizsgálatakor Pál abban látja tisztségének értelmét, hogy Isten „titkát” hirdesse az embereknek. Ez a titok jelenti: „Krisztus bennetek, a megdicsőülés reménye”. Pál úgy értelmezi hivatását, mint megbízatást magának a kinyilatkoztatásnak történetében.

2 Kor

Ebben a levélben leírja *apostoli hivatásának lényegét* – mint tevékenységet a jelekkel, csodákkal és tettekkel s egyszerűen mint részvételt Krisztus gyengeségében és halálában (2 Kor 1, 3.10; 4, 8-18; 11, 22-12, 13).

Kiegészítések ehhez az önábrázoláshoz találhatók Pál világméretű *missziós megbízatásában* (Róm 1, 8-17 és 15, 14-33); a közösséghez való atyai magatartásáról is beszél az Apostol (1 Tessz 2, 1-12; 1 Kor 4, 4-16).

Gyakorlatok

Pál levelei sok kereszténynek nehézséget okoznak. A gyakorlatok első csoportjában azoknak a közösségeknek konkrét problémáiból indulunk ki, amelyekhez Pál ír, és útmutatást keresünk a mára (vö. 89 skk). Csak aztán következnek az egyes kifejezetten teológiai tárgyú gyakorlatok.

1. Egy keresztény közösség hite és élete (Tessz 1, 2-10).

Az egyházközségekhez címzett leveleit Pál majdnem mindig hálaadással kezdi a közösség jó állapotáért. Legtöbbször ugyanazokat a magatartásmódokat sorolja fel: hit, szeretet, remény. Ekként megrajzolja a keresztény közösség képét.

– Mit köszön meg Pál?

– Egy közösség milyen tulajdonságait lehetne ma felsorolni? Ugyanazokat, mint Pálnál? Másokat? Melyeket?

– A keresztény közösségi élet milyen kísérleteiről hallott már?

– Hogyan érvényesül konkrétan a mi közösségeinkben a hit, a szeretet, a remény?

– Milyen mai formái vannak a szorongattatásnak?

– Hol kellene ma a hitnek beigazolódnia? Meggyőző-e a keresztény élet egy pluralista világban is?

1 Tessz 1, 9-10

Ez régi hitvallás, amit Pál a hagyományból merített. Ilyen hitvallás szerint alakul a mi életünk is?

– Hogyan lehetne ezt a formulát (1 Tessz 1, 9.10) a mai emberek számára lefordítani?

Levéliírás:

Kísérelje meg Páléhoz hasonló formában egy *mai egyház-község* leírását: a közösség magatartása, reményei, jelenléte a mai világban, hitének rövid foglalatja. (A módszerre vö. 33.l.)

Párhuzamos helyek a Tessz 1, 2-10-hez:

Pál minden levele (kivéve: Gal és 2 Kor) köszönetet tartalmaz a közösség jóállapotáért. A soron következő megbeszélési ösztönzések megfelelő módon változtathatók. Különösen alkalmas részek még: 1 Kor 1, 4-9; Ef 1, 15-23 (az egyház képének alaposabb megfestése); Fil 1, 3-10 (az egyház-község összmunkája). Az 1 Tessz 1, 1-3, 13 egyedülálló a köszönet terén, hisz Pál háromszor mond hálát (1, 2; 2, 13; 3, 9).

2. Véleménysokféleség az Egyházban

Az első korintusi és a rómaiakhoz írt levélben Pál állást foglal az egyházközségekben megnyilatkozó véleménykülönbségek és viszálykodások vonatkozásában egyetértésre s figyelmességre int. A beszélgetés során megkíséreljük a közösségeinkben vitatott kérdéseinkre meghallgatni Pál útmutatását. Bevezetőül a társalgásba szolgálhat a hitről és a keresztény élet-ről legtöbbször vitatott kérdések fölvetése meg azoké a felfogásoké, amelyek ma másként festenek, mint régebben.

Oly szövegek, amelyekben Pál a vélemények többfélesége kérdésében állást foglal:

1 Kor 1, 10-17; 3, 1-9 (Az Egyház egysége);

1 Kor 8, 1-13 vagy 10, 23-11, 11 (a bálványáldozatok elfogyasztása).

Róm 14 (Erősek és gyöngék Rómában).

– Hol fordulnak elő ma hasonló kérdések?

– Hogyan viszonyuljunk az ilyesmihez mint keresztények?

– Világos-e általában Pál válasza?

– Mit érthetünk – helyzetünk háttéréből – a „keresztény szabadságon”?

3. Pál munkatársai – munkatársak az Egyházban

Egy bibliai térkép segítségével néhány szöveg: ApCsel 13, 4-21, 17; 1 Tessz 2, 1-12; a Kor 11, 22-33; Róm 1, 8-17; Róm 15, 17-24 áttekintést nyújt Pál csodatraméltó tevékenységéről. Ezen az alapon az Apostol munkatársairól valló szövegek sokkal nagyobb súlyt nyernek. A beszélgetéshez három szöveg-csoport kívánczik választásra.

a) A munkatársak felsorolása

Szövegek: Róm 16, 1-6; Kol 4, 7-17

– A közreműködés milyen fajtáit sorolja el Pál?

– Milyen dicséretet s milyen megtisztelő címet sorol fel az Apostol?

– Milyen magatartást ajánl Pál az egyházközségeknek e munkatársakkal kapcsolatban?

– Meg tudja-e mondani, miért üdvözl az Apostol oly sok munkatársat még név szerint is?

– A közreműködés milyen formája adódik ma, vagy kellene adódnia, hogy Jézus ügyét hirdessük?

– Össze lehetne-e hasonló jegyzéket állítani egyházközségeink számára? (A módszerre vö. 31.1.)

Írásra hajlamos közösség megkísérelhetné e helyek időszerrősítését a mai helyzetre.

b) Prisca és Aquila – Pál munkatársai

Szövegek: ApCsel 18, 1-28; 1 Kor 16, 15-20; Róm 16, 3

– Milyen helységekben tartózkodik Prisca és Aquila?

– Milyen közreműködésre gondol Pál, amikor őket „munkatársainak” nevezi „Krisztusban”?

– Mit jelent Aquila és Prisca meg az ő házi közösségük?

– Jeleznek-e az efféle említések (munkatárs, házi közösség) utalást a mai magatartásra is?

c) A filippibeli egyházközség elkötelezése az evangéliumért

Szövegek: Fil 1, 3-11; 2, 19-30; 4, 10-20; vö. ApCsel 16, 11-40.

– Milyen kifejezésekből látható, hogy a filippibeli közösség közeláll az Apostolhoz?

– Az együttműködés milyen formái léteznek Pál közösségeiben?

– Milyen szerepet játszik Epafroditus?

– Hogy kellene festenie egy közösségnek, amelynek Pál ilyenféle levelet ír?

– Hogyan kellene a közösségnek ma a lelkipásztort támogatnia?

Elmélyítésre szolgálhatnának a következő szövegek:

a hálaadás formájára: 1 Tessz 1, 2-10;

az Apostol önzetlenségére: 1 Tessz 2, 1-12; 2 Kor 12, 14-18

d) A keresztények felelősek egymásért

Pál figyelmeztet minden keresztényt, dolgozzanak egymásért, minthogy felelősek is egymásért. Többször hangsúlyozza ezt a felelősséget és arra utal, hogy minden keresztény egyetlen testnek, Krisztus testének tagja.

Lehet a szövegeket (Róm 12, 3-8; 1 Kor 12, 1-31; Ef 4, 1-16) azáltal aktualizálni, hogy a felsorolt tisztségek és szolgálatok kiegészülnek (kibővíteni a felsorolást):

– Milyen kegyelmi ajándékok (kiindulva a Pálnál említettekől) léteznek a mi közösségeinkben?

– Milyen lehetőségei és feladatai lennének egy eleven hívő

közösségnek a mai világban? Miben kellene különböznie a helytelen korszellemtől?

– Mit tehetünk s mit kell tennünk, hogy a kegyelmi ajándékokat ne veszítsük el?

4. A társadalmi kérdés – Levél Filemonhoz

A Filemonhoz írt levél, amelyben Pál egy szökött rabszolgaért jár közben ennek uránál, azt mutatja, milyen szívélyes tud lenni az Apostol, és hogyan képes egyszerű szavakkal a nehéz problémára megoldást találni.

A levél tartalmáról és gondolatmenetéről való társalgás betekintést nyújt Pál teológiai és emberi lelkületébe.

– Mit mond a levél? Tartalma.

Címet találni az egyes részekhez! (Összehasonlítani a kézben levő különböző kiadások alcímeit.)

– A levél taglalása. (A különféle kiadások taglalása.)

– A küldő és címzett kapcsolata.

Mit árul el a levél Pálról, a címzettekről és viszonyukról?

– *Mi végett* ír Pál? Célja. Fogalmazzuk meg az egyes részek célkitűzését?

– *Hogyan* bírja rá Pál Filemont arra, hogy a szökött rabszolgát jól fogadja? Érvelés, indoklás. Pál a célját figyelmeztetés, útmutatás által éri el, és ít.

Ez a rövid levél a páli levelek tipikus felépítését mutatja: címzés – hálaadás a címzett hitéért és szeretetéért – kérelem – üdvözetek.

A levélírás módszerének mintájául vehetjük (vö. 33.1.) Egy társadalmi problémát illetve egy időszzerű kérdést fejteget levélformában; majd – Pál modorában – megoldási javaslatokat találunk. Különösen arra kell vigyázni, hogy a hallgatók hatásos indításokat kapjanak a cselekvésre.

5. Intés mindenféle jócselekedetre

Pál sokszor intelmeket is küld közösségeinek, és pedig gyakran sorjában. Ezek a buzdítások nincsenek mindig egy-egy

közösség helyzetére alapozva, hanem mindenkor érvényes útbaigazítások (néha az Ószövetség és akkori bölcsélet intelmeinek modorában). Minthogy olykor lazán függenek össze egymással, külön-külön kell elmélyednünk bennük. Ezért a beszélgetésre különösen alkalmasnak látszik a Västerås-módszer. (Vö. 35, 39.1.).

1 Tessz 5, 14-22

? ! →

14	Kérünk benneteket, Testvérek, feddjétek meg a nyughatatlanokat, bátorítsátok a kishitűeket, gondozzátok a betegeket, tanusítsátok mindenki iránt türelmet.				
15	Ügyeljete, hogy senki ne fizessen rosszal a rosszért: hanem törekedjete mindig jót tenni egymással és mindenkivel.				
16	Legyetek derűsek!				
17	Imádkozzátok szüntelenül!				
18	Adjatok hálát mindenért; mert Isten ezt kívánja mindnyájatoktól Jézus Krisztusban!				
19	Ne oltsátok ki a Lelket!				
20	S a prófétai beszédet ne vessétek meg!				
21	Vizsgáljátok meg mindent, a jót tartsátok meg!				
22	Mindenféle rossztól tartózkodjatok!				

Párhuzamos helyek: Róm 12, 9-21; Kol 3, 1-4, 6; különösen 3, 12-17; Ef 4, 17-32; 5, 1-20; 6, 10-20; 1 Pét 4, 7-11; 1 Tessz / 4, 1-12.

6. Az Egyház

a) Az Egyház – kiválasztott közösség

Pál címzéseiben kifejezi az egyházközség méltóságát

1 Tessz 1, 1

A címzésben lesz kereszténnyé az akkor szokásos ókeleti megszólítás. „Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikaiak egyházának, amely az Atyaistenben és Urunkban, Jézus Krisztusban áll fenn. Kegyelem nektek és békesség!”

– Mit mond ez a címzés Pálról, a tesszalonikaiakról és a keresztényekről?

– Mit jelent a közösségnek, hogy Istenben, az Atyában és a mi Urunkban, Jézusban tudhatja magát? Milyen változásokat teremthetne az ilyen öntudat?

– A „kegyelem és békesség” csak kívánság vagy ígéret is?

Párhuzamos helyek: Pál valamennyi levele hasonlóképpen kezdődik; a megszólítás többnyire részletezőbb és világosan mutatja, hogy milyen volt az Apostol és az egyházközség kapcsolata. A beszélgetés folyamán Pál jelentőségét (amire ismételtén találunk utalást a megszólításban) és az egyházközség sajátos jellegét behatóbban meg lehet tárgyalni.

Párhuzamos szövegekként különösen alkalmasak a római, az 1. korintusi és a galatai levél eleje.

– Mit mondanak ezek a levelek Pálról és a megszólított közösségről?

– Mit jelent számunkra az egyházakkal kapcsolatban az ilyen megnevezések: a „meghívott szentek”, a „Krisztus Jézusban megkereszteltek”, a „szent és hívő testvérek”, a „(Filibbiban élő) összes szentek” és így tovább?

– Hogyan írja le Pál a küldetését?

– Milyen teljhatalommal szól Pál, s milyen lelkülettel hallgassuk a szavát?

b) Az Egyház – misztérium (titokzatos valóság)

Pál egy csomó képet alkalmaz, hogy leírassa az Egyház lényegét. A beszélgetés Vásterás-módra feltárja, hogyan hatnak ezek a liturgiában is gyakran használt képek a mai hallgatóra. A közös beszélgetés feltárhatja mai jelentésük tartalmát.

Az Egyházról szóló hittani konstitúció (6, 7, 9. p.) és a

bibliai szótár idevonatkozó címszavai segítségével elmélyedhetünk hittudományi szempontból is. Módszertanilag a beszélgetést lehet Vásterás módjára lefolytatni, vagy azt az eljárást követni, hogy a résztvevők olyan képet választanak, amely legjobban megfelel nekik, aztán arról elmélkedni. Ezzel zárul a megbeszélés.

Pál az Egyház misztériumáról

? ! →

2 Kor 6, 16: „Ti az élő Isten temploma vagytok, ahogy Isten mondja: Közöttük lakom majd és közöttük járok, az Istenük leszek, ők meg a népem.”

Róm 12, 4.5: „Mert ahogy egy testben több tagunk van, s minden tagnak más a szerepe, sokan egy test vagyunk Krisztusban, egyenként azonban tagjai vagyunk egymásnak.”

Kol 1, 18: „Ő a testnek, az Egyháznak a feje.”

Ef 2, 18-22: „Az ő révén (Krisztus révén) van mindkettőnknek (pogánykeresztényeknek és zsidóknak) szabad utunk az egy Lélekben az Atyához.” 19: „Ezért már nem vagytok idegenek és jövevények, hanem az Isten országának polgárai és családjának tagjai.” 20: „Apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok, s a szegletkö maga Jézus Krisztus.” 21: „Ő tartja össze az egész épületet, belőle nő ki az Úr szent temploma.” 22: „Ti is benne épültök egybe a Lélek közreműködésével az Isten hajlékává.”

7. Krisztus halála és feltámadása – a hit alapja

A halálról és a feltámadásról szóló üzenet jelentőségét

keresztény életben leginkább a bibliai képzettársítás módszerével lehet megvilágítani. „Mit jelent számomra Jézus halála és feltámadása?” Vagy általánosságban: „Mit jelent a halál és a feltámadás a keresztények életében? – Hogyan hat ki a Jézus halálában és feltámadásában való hit?”

Az előadott nézetek kiegészíthetők olyan szövegekkel, amelyekben Pál rámutat arra, hogyan kell értelmezni a keresztény életet a húsvéti üzenet fényében.

- Halál és feltámadás – program a keresztény számára
Róm 6, 1-14: Kereszttség
Kol 3, 1-17: Intés
- Az életadó Isten, mint a remény alapja
Róm 4, 17-25: Ábrahám példája
Róm 8, 31-39: Himnusz Isten szeretetéről
- Mennyei egzisztencia
Ef 2, 4-10; Kol 3, 1-17
- Szenvedés – az Apostol vigasza
2 Kor 1, 3-11
- Remény a feltámadásban
1 Kor 15
1 Tessz 1, 9.10 (vö. 89. l.)

A beszélgetést elkezdhetjük Brain-storming-gal („ötletzápor”) erre a témára: Milyen erényeket várnak a mai keresztényektől? Az elhangzott és katalógus gyanánt táblára írt címszavakkal összevetjük azt az erény- és bűnlistát, amely a keresztény új egzisztenciáját jellemzi (Kol 3, 1-17).

8. A „lélek és test” Pálnál (Róm 8, 5-9). Összehasonlítás a fordítások szerint.

A Pálnál oly sűrűn előforduló fogalmak – „lélek” és „test” – megértésére szolgál a fordítások összevetése. (A módszerre vö. 28. l.).

Könyvünk német eredetije három fordítást hasonlít össze: az új német egységsfordítást, a „Gute Nachricht” című mai nyelven írt, közérthetőségre törekvő fordítást, valamint Jörg

Zink hasonló szellemben írt fordítását. Mi az alábbiakban a német egységfordítás helyett az új hivatalos magyar katolikus és protestáns fordítás szövegét hozzuk, amely a német egységfordításhoz hasonlóan — mint a szerző kiemeli — a *test* és *lélek* szavakat szószerint fordítja a görögből. E két szöveg után szószerinti fordításban a német szerint adjuk a fent említett két mai nyelvű kiadvány szövegét. (A fordító megj.)

„A testi ember bizony testiekre vágyik, a lelki ember ellenben lelkiekre törekszik. De a test kívánsága a halálba vezet, a lélek vágyódása ellenben élet és béke. A test vágya ellene mond Istennek, nem veti alá magát Isten törvényének, sőt nem is képes rá. Ezért aki test szerint él, nem nyerheti el Isten tettségét. De ti nem test, hanem lélek szerint éltek, ha valóban Isten Lelke lakik bennetek.” (A Biblia. Szt. István Társulat, 1973).

„A kik test szerint élnek, azok a testiekre törekszenek; akik pedig Lélek szerint, azok a lelkiekre törekszenek. A test törekvése halál, a Lélek törekvése pedig élet és békesség, mint-hogy a test törekvése ellenségeskedés Istennel, mert az Isten törvényének nem veti alá magát, és nem is tudja magát alávetni. A kik pedig test szerint élnek, nem lehetnek kedvesek Isten előtt. Ti azonban nem test szerint éltek, hanem Lélek szerint, ha Isten Lelke lakik bennetek.” (Protestáns kiadású Biblia. Budapest, 1975)

„Ha valaki saját természete szerint él, teljesen saját önző kívánságai uralkodnak rajta. Ha ezzel szemben Isten szelleme él benne, akkor teljesen ez a szellem irányítja. Saját önző kívánságaink a halálba vezetnek. Isten szelleme viszont élettél és békével ajándékoz meg bennünket. Az ember, önmagában véve, saját akaratából kifolyólag, Isten ellen lázadozik. Nem engedelmeskedik Isten törvényének, hiszen nem is tud. Mert az teljességgel kizárt, hogy valaki Isten akaratát teljesítse, ha csak saját akaratát követi. Ti azonban már nem álltok saját akaratotok uralma alatt, hanem a Léleké alatt. Különbön Isten Lelke valósággal nem vett volna birtokába. Akiben nem

él a Krisztus ajándékozta szellem, nem is tartozik Őhozzá.”
(Gute Nachricht, 1971).

„Aki ugyanis saját akarata szerint él, annak mindig csak saját maga lebeg a szeme előtt és a saját célja. Aki Isten erejéből él, annak szeme előtt mindig Isten van, és így részese Isten eleven életerejének. Amire saját akaratumk törekszik, mindig a halálra vezet, viszont Isten szelleme más, új célhoz: ez élet és béke. Mert aki állandóan saját akarátát kívánja érvényesíteni, Istenben csak az ellenségét láthatja. Hiszen nem veti magát alá Isten akarátának, sőt nem is tudja ezt megtenni. Akit pedig mindig saját vágya és ösztöne hajt, nem nyerhet tetszést Isten előtt. Bennetek azonban más élet lakik. Immár nem saját testetek és annak ösztöne, sem saját önző akarátotok szabja meg, hogy mik vagytok, hanem Isten. Az ő Lelke lakik bennetek, ő tanúsítja, hogy Hozzá tartoztok, ő is ad ehhez erőt. Akiben nem él Krisztusnak ez a szelleme, nem tartozik Hozzá.”
(J. Zink).

A két első szöveg tehát a *test* és *lélek* szavakat a görögből szó szerinti fordítja. Húzzuk alá a megfelelő kifejezéseket itt és a két újszerű német fordításból vett szövegben és írjuk egymás mellé:

Testiekre vágyik – testiekre törekszik – saját természete szerint él – saját akarata szerint él;

a test kívánsága – a test törekvése – saját önző kívánságai – csak saját maga lebeg szeme előtt; stb.

Ezután megbeszéljük, hogy melyik szöveget tartják alkalmasabbnak, érthetőbbnek az Istentiszteleten.

9. A keresztyén élet, mint... (Metaforás elmélkedés)

A résztvevők felírnak egy nagy lapra szóképeket e cím-szóhoz: „A keresztyén élet olyan, mint...” Aztán megmagyarázzák szóképeiket. Majd azokat a képeket, melyeket Pál ki-választ, amikor a keresztyénységről beszél, Isten igéjeként erre a kérdésre felidézük (módszerét vö. 35 és 39.1.).

„Vessétek le a régi embert szokásaival együtt, és öltösz fel az újat, aki állandóan megújul Teremtőjének a képmására a teljes megismerésig.” (Kol 3, 9.10: vö. Ef 4, 22-24)

„Mert mindannyian, akik megkeresztelkedtek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra.” (Gal 3, 27)

„Valaha sötétség voltatok, most azonban világosság az Úrban. Éljetek úgy, mint a világosság fiai. A világosság gyümölcse csupa jószág, igazságosság és igazság.” (Ef 5, 8.9)

„Ti vagytok a világ világossága.” (Mt 5, 14).

Elmélkedésre különösen alkalmasak a teológiai vonatkozásokkal zsúfolt szövegek az efezusi levélből: Ef 1-2, 4-22; és Kol 1-2.

8. János kinyilatkoztatása

Az Újszövetség utolsó könyve így kezdődik: „Jézus Krisztus kinyilatkoztatása, amelyet azért adott neki az Isten, hogy szolgálóinak megmutasson mindent, aminek csakhamar be kell következnie...” (1, 1.2): Jézus által feltárul szolgálai, a kiválasztottak előtt a jövőendő.

Az első rész (1, 4-3, 22) tartalmazza a látnok János bemutatkozását és hét levelét Kisázsia egyházközségeihez. Ezekben a levelekben a megdicsőült Úr Krisztus a próféta szava által küld intést és vigasztalást a keresztényeknek.

A könyv főrésze (4, 1–22, 5) betekintést ad a *jövőendő történetre* azáltal, hogy vázolja, miként irányít Isten az istenelenes hatalmak minden támadása ellenére az üdvösség felé. Az ábrázolás körszerűen bontakozik ki, olykor hetes látomásokban (a pecsétek feltörése: 4, 1-5, 14; a harsonák: 8, 2–11, 19; a csészék: 15, 1–16, 21).

A Jelenések keletkezéstörténetének és célkitűzésének meg-

felelően mindenekelőtt három szempontot kell figyelembe venni a helyes megértéshez.

A remény könyve

A keresztényeknek, akik – miként János – szorongatást szenvednek és Jézusban állhatatosan kitartanak (1, 9), biztosítja a Jelenések könyve, hogy Isten a *történelem ura*. Az üldözések és az istenellenes erőknek hatalma ellenére a történelem menete Isten kezében van, és a keresztények bizvást remélhetik, hogy Isten véghez viszi üdvösség-tervét.

A történés központi alakja Krisztus, a leölt Bárány, a Győztes. A szerző a jövőre a krisztusi hit szellemében gondol. A világnak reménysége van, mert Isten életre támasztotta Fiát, s ezzel kivívta a döntő győzelmet.

Az olvasó számára a reménynek ez az ígérete ugyanakkor *figyelmeztetés* arra, hogy a szorongatott jelenben hű maradjon. A képek, amelyek az istenellenes hatalmak vereségét festik, nem ijeszteni akarják az olvasót, hanem egyrészt komoly intések arra, hogy hű maradjon, másrészt utalás arra, hogy milyen erővel működik Isten. Ezek a képek végül azt igazolják, hogy Isten győz.

Olvasási szabály: A Jelenések könyve vigasztaló könyv. A Krisztusra vetett tekintet bizonyosságot ad, hogy a jövő nem a Gonoszé, hanem Istené s azoké, akik hűek Hozzá.

Képes beszéd

Alapgondolata az, hogy Isten a történelem uraként véghez viszi az üdvösséget és győzelmet arat, nagyszerű képekben fejeződik ki. A kinyilatkoztatás nem riport vagy a jövő történések pontos, hű leírása, hanem meg-megújuló képekben fejezi ki, *hogy* Isten diadalt arat: nem az a fontos, *hogyan* történik mindez. A képek nagyrészt az Ószövetségből erednek. Ilyen képek: a csodálatos üdvösségi korszak (a lakoma, a mennyei Jeruzsálem), az új Paradicsom ideje (az Élet fája, az Élet vize),

Isten fölsége (trónlátomás Ezekielnél). E képekben nem érdeklődünk a logikai helyesség iránt, hanem az álom és látomás új értelmet teremtő, összekötő ereje iránt: s ebben egyébként nem elképzelhető új összefüggések adódnak, és a dolgok egymásba folyhatnak. (Vö. R. Guardini: *Das Bild von Jesus dem Christus im Neuen Testament*. Herderbücherei 100. 94-96.o.)

A felsorolt képek könnyebben érthetők ugyan az olyan olvasó számára, aki ismeri az Ószövetségből a megfelelő helyeket, mégis a legtöbb kép akkor is világos, ha azokba az olvasó elmélkedve mélyed el. A képes beszéddel a szerző azt is kifejezi, hogy itt Isten kifürkészhetetlen titkáról van szó, amely meghaladja az emberi felfogást.

Olvasási szabály: A kinyilatkoztatás nem riport, amelyben pontos adatok találhatók a jövődő történelmi személyeiről és dátumairól. A kép- és jelkép-elmélkedésben föltárul a képek gazdag jelentése.

Himnuszos evangélium

Isten üdvözítő tettét a Jelenések Könyve sok helyen himnuszos nyelvezettel magasztalja (4, 5, 11, 12, 14, 19, 21. fej.). Ezekben a mű lényeges részét képező himnuszokban Istent az egész Egyház a történelem Uraként ünnepli; Őneki hódol a mindenség, és szemünk előtt játszódik le ennek az Istennek trónralépése. Ezért a Jelenések Könyvét *ünnepélyes evangéliumnak* is hívhatjuk (Jörns).

Olvasási szabály: A szerző úgy fogja fel a művét, mint a történelem Urának dicséretét. A hit képesít arra, hogy a Jelenések Könyve történelmi szemléletét elfogadjuk s ebbe a dicséretbe belekapcsolódjunk.

Gyakorlatok

1. Jelkép-elmélkedés

A Jelenések Kv-e képeinek kifejező ereje igazán akkor bontakozik ki, ha a következő szempontok szerint beszéljük meg.

- Mit jelentenek ezek a képek?
- Mi jut eszébe e képekről?
- Mire emlékeztetik ezek a képek?
- Jelentősek-e az említett mozzanatok saját életében?

2. Levélírás

A Jelenések Könyve első részének levélküldeményei átalakíthatók a mai közösségeknek szóló levelekké. (A módszerre vö. 33. 1.)

3. Győzelmi kifejezések

Az újszövetségi képes beszéd mélyebb megértéséhez különösen hasznosnak bizonyult a Västerås-módszer. Egyik elmélkedés tárgyául lehet venni pl. a Jelenések Könyvének győzelmi kifejezéseit. Jelképek írják le a győzteseknek ígért jövődőt. A résztvevők lapjára a Jelenések Könyve idevonatkozó verseit kell fölírni: de csak a címszavakat és a versekre utaló számokat jegyezzük föl:

- Az Élet fája (Jel 2, 7) Örök élet (2, 11)
- Fehér kő és új név (2, 17) A győztesek (2, 26)
- Fehér ruhák – az Élet könyve (3, 5)
- A templom oszlopai – Isten nevének hordozói (3, 12)
- Ülés a trónszéken (3, 21)

4. Az Egyház képei

A Västerås-módszer szerinti elmélkedéshez felírjuk a képeket, amelyekkel a Jelenések Könyve az Egyház titkát lefesti:

- A Szent Város (Jel 21, 1 k.9-14)
- Isten sátra (21, 3) Isten népe (21, 3)
- A Bárány jegyese (19, 7; 22, 17)

Összehasonlítási helyek az Újszövetségből:

- Szőlőtő és szőlővesszők (Jn 15, 5)
- Isten építménye (1 Kor 3, 9)
- Szent Templom (1 Pét 2, 5) Isten népe (1 Pét 2, 9)
- Jegyes (Ef 5, 26)
- Krisztus teste (Róm 12, 4 k)

TÁRGYMUTATÓ

1. Módszertani vonatkozások

- Aktualizálás 22, 29
- Átdolgozás 23
- Átformálás 33
- Befejező változatok 29
- Bibliai
 - elmélkedés 39
 - imádkozás 13
 - képzettársítások 36
 - szövegek kiegészítése 31
 - szövegek megismerésének módszerei 25
 - történéssel azonosulás 38
- Bibliaórák, megbeszélések
 - előnyei 9-10
 - indokolása 9
 - kiindulópontjuk 24
 - résztevők létszáma 18, 24
 - résztevőinek tapasztalatai 9, 24, 35
 - szervezési kérdései 24
 - vezetőjének szerepe 24
 - találkozás a szöveggel 24
- Brain-storming ld. ötletzápor
- Címszerkesztés 26
- Dramatizálás 34
- Egzisztenciális közös elsajátítás 34
- Életünk felülvizsgálása 38
- Ellentétes szövegek 30
- Élményelemzés 37
- Esetmegbeszélés 39
- Folyóiratok 24
- Fordítások 23
 - egyéni fordítások 31
 - összehasonlítása 28
- Gyakorlati módszerek 24-25
- Időszerű alkalom 38
- Ige-istentisztelet 34
- Illusztrációs munka 33
- Imádság-fogalmazás 13-15
- Kérdésfeltevés 25
- Kézikönyvek 24
- Kisarkított tételek 30
- Kommentár-sorozatok 24
- Konkordanciák 24
- Láss, – ítéld, – cselekedj! 38
- Lelki bibliaolvasás 19-23
- Levélfogalmazás 33
- Métaforás elmélkedés 39
- Munkaeszközök 23-24
- Olvasási szabályok 21-22, 44
- Összefoglaló imádság 14
- Összeszerkesztés 43
- Ötletzápor 37
- Provokáló szövegek 30
- Szentírás belső tartalma 9
 - helyzeti vonatkozása 10
 - igazsága 43
 - kegyelmi jellege 10
- Szinopszisok 23
- Szinoptikus szövegek összehasonlítása 27, 29
- Szöveg átalakítások 31
 - értelmének keresése 9
 - összehasonlítása 28
- Tapasztalás 35
- Tartalmi jelzés 25
- Újsághír szerkesztés 33
- Vásterás módszer 35
- Versválasztás 27
- Vezérszavak (jelszavak) keresése 27

2. Bibliai témák

Biblia, bibliai

- elbeszélés módja 46
- elbeszélés összértelme 47
- és hit 15
- üzenet meghallgatása 17-20
- vele élni 15

Bizalom 63

Csoda,

- felhívás a hitre 77-78

Egyház

- Jézus akarata szerint 67-68
- képei 103
- kiválasztott közösség 94
- Krisztus teste 92
- misztérium 95

Egyházban

- munkatársak 91
- véleménykülönbség 90

Evangélium

- elkötelezettség érte 92
- keletkezéstörténet 50-59
- jellemzés 57-58
- szinoptikusok 56-57

Exegézis 18, 58

Felelősség egymásért 92

Főparancs 61-63

Hagyomány Irássá lesz 56-58

Hegyi Beszéd 81-85

Hinni tanulás a B.-val 11

Hit, hitünk

- alapja 96
- beteljesítője: Jézus 63
- hatalma 81
- a ker. közösségben 89
- lényege 87
- szerzője: Jézus 63
- útja 12

Hitelesség 57

Imádság

- bibliaórán 14, 15
- válasz Isten szavára 13-15

Isten

- atya 61-64
- igéje 44-45
- országa 59-61, 65
- a történelem ura 101

Jézus

- csodái 30, 73-81
- életeszmény 67
- és ellenfelei 30
- az ev.-okban 59-60
- felsőnevei 63-64
- feltámadása 53-55, 87, 96
- örömhíre 59-60, 61, 65, 69
- örömhírének középpontja
- példabeszédei 68 64
- programja 65-66
- szavainak, tetteinek áthagyományozása 53-56
- tanítása ld.: Hegyi Beszéd, Főparancs

Jelenések könyvének képes beszéde 101-102

Karizmák, kegyelmi ajándékok 32, 92

Keresztény közösség hite és élete 89

Kinyilatkoztatás:

- meghívás Istennel való beszélgetésre 44, 45

Krisztológia 61, 64

Megnemalkuvás 65

Ösegyház hagyománya 53-56

Pál apostol 87-90

Példabeszédek 30, 68-73

Remény 76-77, 101

Szentírás

igazsága 45-50

hitelessége 57

Szeretet 61

Felebaráti szeretet 63

ld. még Főparancs

Társadalmi kérdések 93

Üdv, üdvösség

és a csoda 76-77

ideje 60

igazsága 43-45

meghirdetése 60

Véleménykülönbség 90

FÜGGELÉK

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Az alábbiakban tárgycsoportok szerint együtt közöljük az eredeti műben szétszórtn szereplő irodalmi utalásokat, amiket szerzőnk a szélesebb magyar olvasóközönség számára a legfontosabbakra korlátozott. A magyar fordításban megjelenteket csak ennek adataival közöljük és a jegyzéket kiegészítettük eredeti magyar munkákkal. A továbbiak iránt érdeklődők figyelmébe ajánljuk Jacob *Kremer*: *Hogyan olvassuk a Szentírást?* c. kiadványunk Irodalmi Tájékoztatóját (*Kremer, IT*), valamint a „Régi kérdések – új válaszok? Új kérdések – régi válaszok?” c. műben található *Schnackenburg* tanulmánynak Irodalmi Tájékoztatóját (*Schnackenburg, IT*).

1. Szentíráskiadások

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás. Szent István Társulat, Budapest 1967. 1456 l. (Az 1973 évi előszóval ellátott második lenyomat 4 színes térkép és 12 fekete képmelléklettel bővült).

Biblia. Magyar nyelvre fordította a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Ószövetségi és Újszövetségi Bibliafordító Szakbizottsága. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1975.

Újszövetségi Szentírás. A görög eredeti szövegből a fordítást magyarázó jegyzetekkel kiegészítette a Szent István Társulat Szentírás Bizottsága, Szent István Társulat, Budapest '67. (Tárgymutatóval).

Újszövetségi Szentírás. Görög eredetiből fordította és magyarázta P. Békés G. és P. Dákos P., Róma 1972. Hetedik kiadás. (Névmutató személy és helységnevekkel, valamint tárgymutató.)

Újszövetségi Szentírás. Szent István Társulat 1974. (Az első helyen közölt Bibliából készült kicsinyített kiadvány, Függelékében tárgymutató, Áttekintés a tanítás szempontjai szerint, Térkép.

Az Új Testamentum. Görögből magyarra fordította, az értelmező és magyarázó szöveget írta Dr. Budai G. Budapest 1967. A Magyarországi Református Zsinati Iroda kiadása. 124 oldalas Függelékében: Az öskeresztény irodalom áttekintése, Bevezetés az egyes könyvekhez, Tárgymutató, Pénzek stb., Jézus példázatai, csodás tettei, az apostolok csodás tettei, A szinoptikus evangéliumok anyaga.)

2. Átdolgozások

Die Gute Nachricht. Das Neue Testament in heutigem Deutsch. 3., neu übersetzte Auflage 1971. Hrsg. v. d. Bibelgesellschaften und Bibelwerken im deutschsprachigem Raum, KBW, Stuttgart.

Das Neue Testament. Übertragen von Zink J. Kreuz-Verlag, Stuttgart–Berlin 1968. (Több újabb kiadás.)

3. Szinopszisok

Schmid, J.: Synopse der drei ersten Evangelien mit Beifügung der Johannes-Parallelen. F. Pustet, Regensburg 1971.

4. Konkordanciák

Concordantiarum SS. Scripturae Manuale auctoribus De Raze, etc. vö. Kremer IT 8, 1

Praktisches Bibelhandbuch – Wortkonkordanz. 60.000 Teststellen aus dem AT. u. NT. Kath. Bibelwerk, Stuttgart, é.n.

Virágh, S.: Bibliai fogalmi szókönyv. Magyar Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, é.n.

5. Kézikönyvek (Lexikonok, Térképek)

Stuttgarter Biblische Lexikon, Prugg Verlag, Eisenstadt 1973.

Léon–Dufour, X. szerk.: Biblikus Teológiai Szótár. Róma 1976.

2. kiadás. (A Biblia teológiai és spirituális kiaknázásának pótolhatatlan segédkönyve.)

Biblische Atlas. A Magyar Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, é.n. (Kitűnő színes és fekete térképanyaggal)

Praktisches Bibellexikon. Unter Mitarbeit kath. und evang. Theologen, hrsg. von A. Grabner–Haider. Herder, Freiburg 1969.

Grollenberg, L.H.: Kleiner Bildatlas zur Bibel. Aus dem Holländischen. Deutsche Ausgabe von H. Eising. Gütersloher V. 1958.

Vö. még *Kremer*, IT 7.

6. Kommentár-sorozatok

Geistliche Schriftlesung. Erläuterungen zum NT für die geistliche Lesung. Trilling W. szerk. (Patmos Verlag Düsseldorf – St. Benno Verlag, Leipzig) 23 kötet. (Bibliaórán az Írás lelki kiaknázása, életünkre való alkalmazása szempontjából nélkülözhetetlen, tudományos szempontból is korszerű és megbízható.) Eddig magyarul egy kötete jelent meg:

A Lukács-Evangélium. Szöveg és magyarázat: Alois Stöger. Prugg Verlag, Eisenstadt 1975.

Egyéb sorozatokat szerzőnk a német eredeti műben sem sorol fel, nyilván annak hangsúlyozására, hogy elsősorban a „lelki” jellegű olvasásról van szó, nem exegetikus jellegűről. Ez utóbbi vonatkozásban utalunk az *Echter, Regensburger* és *Herder-Kommentárokra* (vö. Kremer IT, 2, 2-4.)

Jubileumi kommentár. A Szentírás magyarázata. Kiadja a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya. Budapest 1968.

Vö. még Kremer IT 2.

7. Folyóiratok

Részletes felsorolást ld. Kremer IT, 11.

8. Szentírásolvasásba bevezető művek

„*Dei Verbum*”, a II. Vatikáni Zsinat dogmatikus konstitúciója az Isteni Kinyilatkoztatásról. A zsinati okmányok új gyűjteményes magyar kiadása jelenleg sajtó alatt van. Szent István Társulat, Bpest.

Kremer, J.: Hogyan olvassuk a Szentírást? Útmutatás a Szentírás helyes megértéséhez. OMC, Bécs 1974. (Második kiadása az 1978. évre tervezett új német kiadás alapján előkészületben.)

Lohfink, G.: Die Bibel – Gotteswort in Menschenwort. KBW, Stuttgart 1970.

Lohfink, G.: Jetzt verstehe ich die Bibel. Ein Sachbuch zur Formkritik. KBW, Stuttgart 1973. (Katechétáknak igen ajánlható.)

Solt, J.: Így értsd az Ószövetséget!. OMC, Bécs 1975.

Solt, J.: Így értsd az Újszövetséget. OMC, Bécs 1976.

9. Bibliikus ima és elmélkedés

A. Az imádsághoz:

Becker, E.: Beten mit der Bibel. Butzon u. Bercker, Kvelaer 1973.

Bours, J.: Zu Dir rufe ich. Das tägliche Schriftgebet. Herder, Freiburg 1972.

Gebete aus den Paulusbriefen. Zusammengestellt und eingeleitet von Hilsdale, P., Rex-Verlag, Luzern 1972.

B. Az elmélkedéshez:

Bill, J.–Steinmetz F. J. (Hrsg.): Aus der Mitte leben. Wege biblischer Meditation. Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1973.

Köster, P.: Lebensorientierung an der Bibel. Meditationsimpulse zum Exerzitienbuch des Ignatius von Loyola. Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1974.

Lotz, J. B.: Kurze Anleitung zum Meditieren. Knecht, Frankfurt 1973.

Tilman, K.: Übungsbuch zur Meditation. Benziger, Einsiedeln 1973 (mit Schallplatte).

Bibliával vasárnapról vasárnapra. Mai gondolatok új liturgiánk szentírási olvasmányaihoz. OMC, Bécs 1971.

10. A bibliaolvasás módszertani irodalma

Emeis, D. – Schmitt K. H.: Kleine Methodik der Erwachsenenbildung in der Kirche. Herder 1974.

Erl, W. – Gaiser, F.: Neue Methoden der Bibelarbeit, Katzmann-Verlag, Tübingen 1969.

Praktische Bibelarbeit heute. Herausgegeben vom Katholischen Bibelwerk, Stuttgart 1973.

Schmid, M. – Schoisswohl, V.: ABC der Erwachsenenbildung. Tyrolia, Innsbruck 1973.

11. Az Evangéliumok keletkezése és alapvető kérdések

Farkasfalvy, D.: Bevezetés a szentírástudományba. Róma, 1976.

Fitzmyer, J. A.: Die Wahrheit der Evangelien. Die „Instructio de historica Evangeliorum veritate“. Einführung, Kommentar, Text, Übersetzung und Bibliographie. Stuttgarter Bibelstudien 1, (KBW Verlag) 1965.

Részletes irodalmat lásd *Schnackenburg* IT 1.

12. A Jézusról szóló irodalom

A. Népszerű művek

Beilner, W.: Jesus ohne Retuschen. Styria, Graz 1974.

Blank, J.: Jesus von Nazareth. Geschichte und Relevanz. Herder, Freiburg 1972.

Bornkamm, G.: Jesus von Nazareth. Urbanbücherei 19: 1971⁹

Gnilka, J.: Jesus Christus nach frühen Zeugnissen des Glaubens. Kösel, München 1970.

Hofius, O.: Jesu Tischgemeinschaft mit Sündern. Calwer Hefte 86: 1967.

Jeremias, J.: Das Vater-Unser im Lichte der neueren Forschung Calwer Hefte 50: 1957

Kümmel, W. G.: Die Theologie des Neuen Testaments nach seinen Hauptzeugen. Jesus – Paulus – Johannes (Grundrisse zum Neuen Testament, NTD Ergänzungsband 3): Vandenhoeck und Ruprecht 1972.

Müller, K. (Hrsg.): Die Aktion Jesu und die Re-Aktion der Kirche. Jesus von Nazareth und die Anfänge der Kirche. Echter-Verlag, Würzburg 1972.

Schweizer, E.: Jesus im vielfaltigen Zeugnis des Neuen Testaments. Siebenstern Taschenbücher 126: 1968.

Steiner, A.–Weymann, V.: Jesus Begegnungen. Bibelarbeit in der Gemeinde, Themen und Materialien. Friedrich Reinhardt Verlag, Basel – Benziger Verlag, Zürich 1977.

B. Tudományos munkák

Jeremias, J.: Neutestamentliche Theologie. Erster Teil: Die Verkündigung Jesu. Gütersloher Verlagshaus 1971.

Goppelt, L.: Theologie des Neuen Testaments. 1. Jesu Wirken in seiner theologischen Bedeutung. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1975.

13. Jézus csodái

A kétféle látásmódra (Vö. 74. l.):

Baum, G.: Plädoyer für den Glauben. Ein Buch für Suchende und Zweifler. Styria, Graz 1971

Emeis, D.: Wegzeichen des Glaubens. Herder, Freiburg 1972.

Tilman, K.: Die Führung zur Meditation. Benziger, Einsiedeln 1971.

Az Újszövetségben leírt csodákra: vö. *Schnackenburg* IT 3.

ELEMI GYAKORLATI MEGJEGYZÉSEK

Általánosan elfogadott lélektani tény, hogy merőben egyoldalú referátumok, előadások csak kis részben maradnak meg a hallgatók emlékezetében. Ezért ma az iskolán kívüli népművelésben éppúgy, mint a teológiai továbbképzésben a közösségi öntevékeny elsajátításra törekszenek. Az alábbiakban, szerzőnkkel egyetértve, akinek bibliamagyarázatán a bécsi, laikusokat teológiailag képző kurzuson résztvehattunk, az itteni tapasztalatok alapján néhány elemi gyakorlati indítással szolgálunk azok számára, akiknek még nincsen ilyen irányú tapasztalatuk.

Gyakorlati megjegyzéseink során egy templomi bibliaóra, vagy szemináriumi biblikus megbeszélés, vagy papi lelkigyakorlat ill. továbbképző kurzus 20-30-40 főnyi résztvevője lebeg szemünk előtt. Megjegyzéseink négy főbb csoportra oszlanak.

I.

A legelső probléma a résztvevők lehető legnagyobb aktiválása, valamennyinek szóhoz juttatása, közösségi munka megvalósítása. Ebből a célból a legalkalmasabb eljárás, ha a nagyobb közösséget

– legalábbis átmenetileg – *kisebb egységekbe, munkakörökre* bontják.

1) Legegyszerűbb az ún. *6 x 6-os módszer*. Az egy tömböt formáló sorokban egymás mellett ülő hallgatók hármanként minden második sorban megfordulnak – a székeket megfordítva, vagy padban megfordulva, a pad támlájára támaszkodnak – és így 6 főnyi kis tömbökben beszélgetnek a kitűzött tárgyról. Ez 6-10 percig tart, mindenkinek szóhoz kell jutni, egyikük röviden jegyez. Az idő letele után mindegyik kis egység képviselője (jegyzője) beszámol az elhangzott lényegesebb gondolatokról. (Persze csak utal erre, ha más beszámolóban már elhangzott). Így valamennyi résztvevő tájékozódhatik. A jegyzők egy-egy beszámolója után alkalmat kell adni kiegészítő hozzászólásokra is. Vitának itt helye nincs, kölcsönös tájékoztatás a cél. Ez az eljárás egy másfél-kétórás bibliaolvasás során – egy-egy jelentősebb mozzanat megbeszélésére – többször is megismételhető.

2) „*Akvárium módszer*” néven ismeretes Bécsben a következő eljárás: A székeket egy nagyobb és egy kisebb koncentrikus körben helyezik el. A középső kisebb körben 8 szék van, körülötte 20-30. Középen ül 6 kiszemelt aktív beszélgető, a vezető vagy moderátor, s egy szék egyelőre üresen marad. (Vezetőn a továbbiakban a bibliaórát tartó papot, tanárt, lelkigyakorlatvezetőt értjük – röviden V. jelöléssel – moderátoron (M.) pedig egy-egy kisebb egység, munkaközösség elnöklőjét.) A tárgy részletes megbeszélése a kisebb körben történik – legyen az pl. egy példabeszéd, csodaelbeszélés vagy bibliai tanítás értelmezése, alkalmazása stb. –, a külső körbeliek az első időben – kb. 1/4–1/2 óra – behatóan figyelik a beszélgetést. A V. (M) akkor zárja le ezt az első megbeszélést, amikor nagyjából kimerítették a tárgyat. Ezután felszólítja a külső körben ülőket, hogy aki akar, kapcsolódjék bele a beszélgetésbe, miután elfoglalta helyét az üresen hagyott széken. Előfordul, hogy végül is nyitva marad egy-két probléma. Ezeknek megbeszélésére kisebb 6–8–10 főnyi munkakörökre oszthatnak. (Ezek eljárását vö. II. alatt). Ebben az esetben a végén közös beszámolóra gyűl össze a plénum. Ha nem került erre sor, akkor csak a V. v. M. foglalja össze röviden a megbeszélés lényegét. Meg kell még említenünk, hogy a belső körbe kerülők „kiszemelése” több szempont szerint történhetik. Kiszemelheti a vezető az illetőket, vagy a résztvevők választják, akár szakértelem, ügyes tárgyalókészség alapján, esetleg saját felfogásuk, vagy épp érdekes eltérő vélemény megszólaltatása céljából, stb. Végül megjegyezzük, hogy templomban, vagy padokkal rendelkező teremben alkalmaz-

ható ez a módszer úgy is, hogy a kis kör az első pad előtt helyezkedik el székeken, de ez valóban körben történjék, mert egymással beszélgetnek.

3) Ha a részekre bontás nem indokolt, vagy nem lehetséges, az egyszerű referátumnál lényegesen hatékonyabb a *plénumdiskusszió*. Az előadásztalnál egy moderátor vezetése alatt a kitűzött tárgyat más-más szempontból 5-10 perces tömör referátumban világítanak meg szakemberek, vagy erre külön felkészült résztvevők. Utána négy referens egymást kérdezi, főleg kiegészítő, félreérthetést tisztázó kérdésekkel. Ezután a moderátor lezárja az első részt és hozzászólást kér a közönség soraiból. Ha egy-egy referenset közvetlenül érintő kérdésről van szó, az illető azonnal válaszolhat. Egyébként az egyes referensek jegyzik az őket érintő kérdéseket és a hozzászólások lezárása után mindegyik párperces válaszferrerátumot tart. Ez a módszer igen alkalmas, amikor sokágú kérdésről van szó. Így hallottunk pl. a házassággal foglalkozó biblikus témák kapcsán dogmatikus, morális, pasztorális és egyházjogi szempontból referátumot.

II.

Előfordul, hogy behatóbb megbeszélésre, esetleg több ülés során folytatólag – pl. szemináriumokban, papi lelkigyakorlatokon – *huzamosabb tárgyalás* folyik *kisebb munkakörökben*. Tárgyalhatnak ezek egy nagyobb teremben szétszórtan, vagy külön helyiségekben.

1) A *felosztás* kérdése az első. Legegyszerűbb a *sorjázva számolás* módja. Ha pl. 38 személyt 6 csoportba akarunk osztani, akkor sorjában számoltatjuk a résztvevőket: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 1, 2, és így tovább. Így összeáll az 1., 2. stb. csoport, amelyek közül az 1. és 2. hét résztvevőt, a többi hat résztvevőt fog számolni. – A vezető a résztvevőkkel megállapodik abban, hogy a munkakörök mindvégig együtt maradnak, avagy összejövételként változnak. Mindkettő mellett szólhat érv: az első mellett, hogy az összeszokott tagok könnyebben nyilatkoznak meg egymás előtt (pl. lelkigyakorlatokon); a második mellett, nehogy egy-egy nehezebben kezelhető résztvevő állandóan akadályozza a munkát.

2) Gyakran a *tárgy szerinti felosztás* az indokolt. Ha több, különböző téma kerül szőnyegre, akkor kitett íveken, amelyek a beszélgetés tárgyát feltüntetik, lehet feliratkozni; a vezető gondoskodjék az arányos elosztásról. Az előadó ill. a lelkigyakorlat vezetője feltétlenül látogassa meg rövidebb időre – néma megfigyelőként – az egyes munkaköröket. Este, ill. a rendezvény végén, a plénum előtt történik a beszámolás, amelyhez más munkakörök tag-

jai is hozzászólhatnak s legalábbis bezárólag – esetleges referenseken kívül – a vezető is.

3) A kisebb munkaközösségek *struktúrája* általában két főcsoportra oszlik. – Az egyik és általánosabb „*Gruppengespräch*” néven ismeretes a német nyelvterületen, „csoportmegbeszélésnek” vagy „munkaközösségi beszélgetésnek” nevezhetnénk. Ezekben elnöklőt (M.) és jegyzőt (J.) választanak, vagy valaki önként vállalkozik gyakorlata alapján erre a szerepre. A létszám 6-8 főnyi legyen. A beszélgetés *egymással* folyik – a M. adja meg a szót – tehát lehet kapcsolódni egy előző hozzászóláshoz, a lényeges, hogy mindenki őszintén mondja meg egyéni véleményét („én-formájú beszélgetés”). Ez eszmecsera legyen, nem pedig vitatkozás. A végén a J. felolvassa a rögzített gondolatokat, ezek ki is egészíthetők s majd így kerülnek a plénum elé. (Megjegyzendő, hogy igen összeszokott munkaközösségekben nem okvetlenül kell M, csak J.).

4) A másik forma „*Rundengespräch*” néven ismeretes a német nyelvterületen, esetleg „körbeszélgetésnek” mondhatnánk. Ugyanis a különbség éppen abban rejlik, hogy itt fesztelenebbül, inkább *egymásközt*, mint egymással, tehát még személyesebb jelleggel folyik a beszélgetés. Sorban nyilvánítják véleményüket, benyomásaikat, élményeiket, érzéseiket. Igen alkalmas mód ez pl. képmeditációk, szimbólumok megállapítása, szövegalakítás esetén, különösen pedig lelkigyakorlatokon.

5) Akárhogy is történt a részekre bontás, utána a *közösség előtti beszámoló* elengedhetetlen. (Erről I/1. alatt szóltunk.) Huzamosabb együttlét esetén maradhat a beszámoló összefoglalólag estére is, de alkalmasabb külön a délelőtti végén is összegyűlni.

III.

Külön probléma a résztvevők – különösen a kezdők – megszólaltatása egy-egy – esetleg nehezebb – témával kapcsolatban.

1) Ebben a vonatkozásban igen gyümölcsöző a könyvünkben ismételten idézett „*ötletzápor*”. Egy-egy ilyen beindító kérdésre „mit gondol, ha ezt a fogalmat hallja...?”, vagy „...ezt az elbeszélést olvasta”? a résztvevők sorjában külön fontolgatás nélkül reagálnak, amit a vezető a táblán tömören rögzít. Ismétlésre nincs szükség, de ha többen nyomatékoznak valamit, ezt aláhúzással jelezzük. Utána következik a kiértékelés, közmegegyezés alapján, a megegyezések és eltérések, valamint a fontossági sorrend megállapításával. A beszélgetés most már akár az általánosan elfogadott, akár a különösebb, egyéni felfogások kapcsán könnyen megindul.

2) Igen egyszerű a „*beszakítható kérdőíves*”-módszer. Előre

megvonalazott, hasábosan 2 részre osztott papírlapon az első oszlopba írják azt az 5-8-10 fogalmat, amely iránt az érdeklődést, vagy értékelésük arányát kutatják. Szétosztás után 3 perc szünet alatt ki-kí beszakíthatja a megfelelő rovatot v. rovatokat. A kérdések persze csakis egyértelműek lehetnek. Ha a fontossági, értékelési sorrend után érdeklődünk, akkor a kérdezett 8-10 mozzanat közül ki-kí a számára legfontosabbnak tűnő 3-4-t jelzi. Az eredményt táblán rögzítik. Folytatás, mint 1. alatt. Igen alkalmas templomban, írószer hiányában is, rövid idő alatt lebonyolítható módszer ez. (Épp ezért szokták közvéleménykutatásra felhasználni, ha egy-egy mise időpontjának megváltoztatásáról van szó.)

3) Több lehetőséget nyújtó az „*írósos kérdőívek*” módszere. Kisebb közösségben könnyen kíségtik egymást írószerrel. Így beszakítás helyett egy-egy kérdéssel kapcsolatban + - jellel lehet pozitív vagy negatív állásfoglalást jelezni, s ami még fontosabb, a sorozat végén üresen hagyott pár sorba beírhatja ki-kí, amit még fontosnak tart, de a kérdések között nem szerepelt. Lehet így provokatív módon épp a leglényegesebbeket megnevezetlenül hagyva „kémlelődni” (Így pl. jegyeskurzusokon a „Mit tart fontosnak a házasságban?” jelíges kérdőíven épp a „szeretet” maradt ki...). Kíértékelés, megbeszélés mint fent.

4) Könyvünkben utalást találunk arra, hogy megfelelő munkaeszközök álljanak rendelkezésre. Ezek közül, mint legfontosabbakat az ún. „*munkalapokat*” emeljük ki. Így az *esetmegbeszéléseken* a szóbakerülő 2-3 esetet külön papírlapokra írva szétosztják a beszélgető munkakörökben. Ugyanígy történik *szövegmegbeszélések*, átformálások stb. alkalmával. Általános vélemény szerint az egyes szentírási verseket mindig külön sorban kell kezdeni.

5) *Képmeditációk* esetén a kiosztott képek, rajzok, vagy a kifüggesztett illetve vetített képek szolgálnak a beszélgetés alapjául. A leghatásosabb, ha elsötétített teremben vetített kép kapcsán történik az elmélkedés.

6) Könyvünk az egyes témákkal kapcsolatban mindig rámutat a legalkalmasabb módszerre s ilyenkor lapszám szerint is utal a *módszertani könyvek* (vö. IT, 10) megfelelő lelőhelyére. Ez a magyar kiadásban elmaradt, mert a szélesebb olvasóközönség számára ezek a munkák alig hozzáférhetőek. Itt azonban a közelebbi érdeklődők számára, főként szemináriumok használatára közöljük az egzisztenciális közös elsajátítás fontosabb módszereinél található utalásokat; az Irodalmi Tájékoztatóban – ha másként nem jelezzük IT, 10 alatt – található művekre):

Västerås módszerre vö. Erl-Gaiser, 109-111, Prakt.Bib. 71-73.
Bibliai képzettségterületekre vö. Prakt.Bib., 138-141; ABC, 110.
Életünk felülvizsgálására vö. Erl-Gaiser, 7-10, 45-48; Prakt. Bib.
62-67, 86-92.; ABC, 112 skk.; Bill-Steinmetz (Id. IT, 9) 133-135.

Bibliai elmélkedésekhez vö. Erl-Gaiser 24-28, 78-82; Prakt. Bib., 172-213 (!); Bill-Steinmetz (IT, 9) passim.

IV.

Legvégül néhány fontos elvet kell összefoglalóul nyomatékoznunk:

1) A megbeszélés tárgyát igen szabatosan, röviden, közérthetően fogalmazzuk meg mindig!

2) Ez a tárgy, a rendelkezésre álló időben, az adott közösség számára – emberi számítás szerint – kimeríthető legyen! Túlméretezéstől, problémák halmozásától tartózkodjunk!

3) A jegyzők beszámolóit tárgyilagosan, röviden, minden fontos mozzanatra térjenek ki.

4) A hozzászólások a kisebb közösségekben „én-formájúak”. Saját benyomásainkkal, élményeinkkel, gondolatainkkal gazdagítjuk egymást.

5) A bibliai megbeszéléseken mellőzendő minden vita. Nyugodtan meghallgatjuk mások tőlünk eltérő véleményét is. Általában lehet kapcsolódni mások hozzászólásához, hacsak a téma ezt nem zárja ki, mint pl. a bibliai elmélkedés.

6) A vezető (moderátor) és a résztvevők viszonyát a kölcsönös bizalom, megbecsülés, a szabadság légköre, valamint a „játékszabályok” megtartása jellemezze.

BIBLIKUS KIADVÁNYAINK

Jakob KREMER:

HOGYAN OLVISSUK A SZENTÍRÁST?

Útmutatás a Szentírás helyes megértéséhez

Bécs, 1974, 76 l.

Jacob Kremer, a bécsi egyetem biblikus professzora a Szentírás olvasásához ad az újabb tudományos módszerek fényében lényeges útmutatást.

W. KASPER – R. SCHNACKENBURG és többen:

RÉGI KÉRDÉSEK – ÚJ VÁLASZOK? ÚJ KÉRDÉSEK – RÉGI VÁLASZOK?

Az Egyház, a lelkipásztorok és a teológia mai kérdései

Bécs, 1976, 134 l.

E kötetben rangos teológusok vizsgálják a teológia újabban különösen érdekes kérdéseit. Itt Schnackenburg professzor tanulmányát emeljük ki: „Tévesen magyaráztuk eddig a Bibliát?”

BIBLIÁVAL VASÁRNAPRÓL VASÁRNAPRA

Mai gondolatok új liturgiánk szenttrási olvasmányaihoz

Bécs, 1971, 495 l.

Könyvünk célja a mai ember érdeklődésével és igényeivel vizsgálni a Szentírásnak vasárnaponként felolvasott szakaszait. Biblikus szakemberek bevezetéseivel az egyes szenttrási könyvekhez. Az elmékedések papok és laikusok közös műve.

SOLT Jenő:

IGY ÉRTSD AZ ÓSZÖVETSÉGET!

Bécs, 1975, 146 l.

Ötvenhét ószövetségi bibliamagyarázatot nyújt hitoktatóknak segédeszközü ez a könyv: függelékében találós kérdéseket (quíz) is találunk az elsajátított ismeretek ellenőrzésére.

SOLT Jenő:

IGY ÉRTSD AZ ÚJSZÖVETSÉGET!

Bécs, 1976, 158 l.

Ötven újszövetségi bibliamagyarázat az előző ószövetségi kötet folytatásaként. Függelékében szintén quíz (találós kérdések).

Rendelési cím: VERLAG OMC, A-1090 WIEN, Boltzmannng. 14.

Szerzőnk, az újszövetségi szentírástudomány professzora, e könyvében gazdag előadói tapasztalatai alapján útbaigazítást ad a közös bibliaolvasáshoz. Megismertet a szöveg mélyebb értelmének feltárásával, a „lelki” olvasással. Gyakorlati módszereket nyújt a Biblia mondanivalójának közösségben való egzisztenciális elsajátításához. Ugyanakkor bő tartalmi anyaggal is szolgál az Újszövetségből. Könyvünk templomi bibliaórák segédkönyvéül kínálkozik.